

Πρακτικός οδηγός για την εφαρμογή του
κανονισμού Βρυξέλλες ΙΙα

Πίνακας περιεχομένων

1. Γενική εισαγωγή	4
1.1. Γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής – Άρθρο 2.3	5
1.2. Διατάξεις έναρξης ισχύος – Άρθρο 72	5
1.3. Μεταβατικοί κανόνες – Άρθρο 64	5
2. Γαμικές διαφορές	8
2.1. Εισαγωγή	9
2.2. Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής σε γαμικές διαφορές	9
2.3. Ποια δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία σε γαμικές διαφορές;	9
2.4. Εκκρεμοδικία - ή τι συμβαίνει εάν ασκηθούν αγωγές σε δύο κράτη μέλη; – Άρθρο 19 παράγραφος 1	15
2.5. Αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές	15
3. Γονική μέριμνα	18
3.1. Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής	19
3.2. Ποίου κράτους μέλους τα δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία σε θέματα γονικής μέριμνας;	23
3.3. Παραπομπή σε δικαστήριο καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση – Άρθρο 15	34
3.4. Τι συμβαίνει εάν ασκηθούν αγωγές σε δύο κράτη μέλη;	38
3.5. Αναγνώριση και εκτέλεση - Γενικά	40
3.6. Οι κανόνες σχετικά με το δικαίωμα επικοινωνίας - Αναγνώριση και εκτέλεση – Άρθρα 40 και 41	43
4. Οι κανόνες σχετικά με τη διεθνή απαγωγή παιδιών εντός της ΕΕ	48
4.1. Γενική εισαγωγή – Άρθρα 10, 11, 40, 42, 55 και 62	49
4.2. Θέματα διεθνούς δικαιοδοσίας όσον αφορά υποθέσεις απαγωγής παιδιών	51
4.3. Κανόνες που διασφαλίζουν την άμεση επιστροφή του παιδιού – Άρθρο 11 παράγραφοι 1 έως 5	53
4.4. Τι συμβαίνει εάν το δικαστήριο αποφασίσει τη μη επιστροφή του παιδιού; – Άρθρο 11 παράγραφοι 6 και 7	58

5. Εκτέλεση αποφάσεων	68
5.1. Σημασία της εκτέλεσης – γενικές παρατηρήσεις	69
5.2. Εκτέλεση της απόφασης στο κράτος εκτέλεσης υπό τους αυτούς όρους σαν είχε εκδοθεί σε αυτό το κράτος μέλος – Άρθρο 47 παράγραφος 2	70
5.3. Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων («ΕΔΑΔ»)	71
6. Ακρόαση του παιδιού – Άρθρα 23, 41 και 42	76
6.1. Πρέπει να παρέχεται στα παιδιά η δυνατότητα να εκφράζουν την άποψή τους.	77
6.2. Εξαίρεση από την υποχρέωση εξέτασης του παιδιού.	77
6.3. Διαδικασία ακρόασης του παιδιού.	77
6.4. Πώς διατυπώνονται οι απόψεις του παιδιού;	77
6.5. Κατάρτιση στην ακρόαση παιδιών.	78
6.6. Σκοπός της ακρόασης του παιδιού.	78
6.7. Η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού	80
7. Συνεργασία μεταξύ των κεντρικών αρχών και των δικαστηρίων – Άρθρα 53-58	82
7.1. Το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Άρθρο 54	83
7.2. Καθήκοντα των κεντρικών αρχών – Άρθρο 55	83
7.3. Διευκόλυνση της σύναψης συμφωνιών – Άρθρο 55 στοιχείο ε)	83
7.4. Τοποθέτηση του παιδιού σε άλλο κράτος μέλος – Άρθρο 56.	83
7.5. Διάθεση πόρων στις κεντρικές αρχές	85
7.6. Η συνεργασία των δικαστηρίων.	85
7.7. Δικαστές-σύνδεσμοι	86
8. Σχέσεις μεταξύ του κανονισμού και της σύμβασης της Χάγης του 1996 για την προστασία των παιδιών – Άρθρα 61 και 62	88
8.1. Το πεδίο εφαρμογής των δύο μέσων.	89
8.2. Επικύρωση από τα κράτη μέλη της ΕΕ	89
8.3. Ποιες υποθέσεις καλύπτονται από τον κανονισμό και ποιες καλύπτονται από τη Σύμβαση του 1996; – Άρθρα 61 και 62.	89
Κατάλογος πινάκων και διαγραμμάτων στον παρόντα οδηγό	92
Κατάλογος υποθέσεων που αναφέρονται στον παρόντα οδηγό	92

1. Γενική εισαγωγή

1.1. Γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής – Άρθρο 2.3

Ο κανονισμός, που είναι γνωστός στην καθομιλουμένη ως «Βρυξέλλες IIα»,⁽¹⁾ εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με μοναδική εξαίρεση τη Δανία. Ο κανονισμός ισχύει άμεσα στα κράτη μέλη, τα οποία δεσμεύονται από αυτόν, και υπερισχύει του εθνικού δικαίου.

1.2. Διατάξεις έναρξης ισχύος – Άρθρο 72

Ο κανονισμός εφαρμόζεται από την 1η Μαρτίου 2005 στα εικοσιτέσσερα από τα τότε κράτη μέλη και, στη συνέχεια, στα νέα κράτη μέλη από την ημερομηνία της διαδοχικής προσχώρησής τους στην Ένωση⁽²⁾. Ο κανονισμός εφαρμόζεται στο σύνολό του:

- στις αγωγές που ασκούνται,
- στα δημόσια έγγραφα που συντάσσονται, και
- στις συμφωνίες μεταξύ μερών που συνάπτονται – μετά τη σχετική ημερομηνία εφαρμογής του βάσει του άρθρου 72 (Άρθρο 64 παράγραφος 1).

(1) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2201/2003 του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2003 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000.

(2) Από την 1η Ιανουαρίου 2007 στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία και από την 1η Ιουλίου 2013 στην Κροατία.

1.3. Μεταβατικοί κανόνες – Άρθρο 64

Οι κανόνες αναγνώρισης και εκτέλεσης του κανονισμού εφαρμόζονται, σε σχέση με αγωγές που ασκήθηκαν πριν από την 1η Μαρτίου 2005, σε τρεις κατηγορίες αποφάσεων:

- α) σε δικαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν από την 1η Μαρτίου 2005 και μετά κατόπιν αγωγής που ασκήθηκε πριν από αυτήν την ημερομηνία, αλλά μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού Βρυξέλλες II (Άρθρο 64 παράγραφος 2)⁽³⁾;
- β) σε δικαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν από την 1η Μαρτίου 2005 κατόπιν αγωγής που έχει ασκηθεί μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού Βρυξέλλες II σε υποθέσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού Βρυξέλλες II (Άρθρο 64 παράγραφος 3)-
- γ) σε αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν από την 1η Μαρτίου 2005, αλλά μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού Βρυξέλλες II κατόπιν αγωγής που είχε ασκηθεί πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού Βρυξέλλες II (Άρθρο 64 παράγραφος 4).

Οι εν λόγω αποφάσεις που εμπίπτουν σε αυτές τις κατηγορίες αναγνωρίζονται και εκτελούνται σύμφωνα με το κεφάλαιο III του κανονισμού υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ως εξής:

- για τις αποφάσεις που αναφέρονται στα στοιχεία α) και γ): υπό την προϋπόθεση ότι το δικαστήριο το οποίο εξέδωσε την απόφαση θεμελιώνει τη διεθνή δικαιοδοσία του σε κανόνες σύμφωνους με τον κανονισμό, τον κανονισμό Βρυξέλλες II ή με σύμβαση η οποία εφαρμόζονταν μεταξύ του κράτους μέλους προέλευσης και του κράτους μέλους εκτέλεσης κατά τον χρόνο άσκησης των αγωγών· και

(3) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1347/2000· βλ. ΕΕ L 160 της 30.6.2000, σ. 19· ο κανονισμός Βρυξέλλες II τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Μαρτίου 2001.

- για τις αποφάσεις που αναφέρονται στα στοιχεία β) και γ): υπό την προϋπόθεση ότι αφορούν διαζύγιο, δικαστικό χωρισμό ή ακύρωση γάμου ή γονική μέριμνα του κοινού τέκνου των συζύγων που εκδίδονται επ' ευκαιρία αυτών των γαμικών διαφορών.

Πρέπει να επισημανθεί ότι το κεφάλαιο III του κανονισμού για την αναγνώριση και εκτέλεση εφαρμόζεται στο σύνολό του σε αυτές τις αποφάσεις, περιλαμβανομένων των νέων κανόνων του τμήματος 4 το οποίο απαλλάσσει από τη διαδικασία κήρυξης της εκτελεστότητας (exequatur) ορισμένα είδη αποφάσεων (βλ. κεφάλαιο 3, σημείο 3.6 και κεφάλαιο 4).

2. Γαμικές διαφορές

2.1. Εισαγωγή

Οι διατάξεις του κανονισμού που αφορούν τις γαμικές διαφορές μεταφέρθηκαν ουσιαστικά αμετάβλητες από τον κανονισμό Βρυξέλλες II⁽⁴⁾. Ο εν λόγω κανονισμός με τη σειρά του είχε υιοθετήσει τις διατάξεις της σύμβασης της 28ης Μαΐου 1998⁽⁵⁾ σχετικά με το ίδιο θέμα, η οποία δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ. Η βιβλιογραφία σχετικά με τη Σύμβαση και τον κανονισμό μπορεί, συνεπώς, να χρησιμεύσει ως οδηγός για τον παρόντα κανονισμό όσον αφορά τις γαμικές διαφορές. Ενδεικτικά, η επεξηγηματική έκθεση σχετικά με τη Σύμβαση θα ήταν χρήσιμη σε αυτό το πλαίσιο⁽⁶⁾.

2.2. Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής σε γαμικές διαφορές

Ο κανονισμός περιλαμβάνει κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας και αναγνώρισης σε αστικές υποθέσεις όσον αφορά το διαζύγιο, τον δικαστικό χωρισμό και την ακύρωση γάμου («γαμικές διαφορές»). Δεν ασχολείται με τους λόγους διαζυγίου ή το εφαρμοστέο δίκαιο σε υποθέσεις διαζυγίων⁽⁷⁾ ή σε συναφή θέματα, όπως οι υποχρεώσεις διατροφής⁽⁸⁾, οι περιουσιακές συνέπειες του γάμου⁽⁹⁾ και ζητήματα της κληρονομικής διαδοχής⁽¹⁰⁾.

(4) Βλ. υποσημείωση 3.

(5) Βλ. ΕΕ C 221 της 16.7.1998, σ. 1.

(6) Βλ. ΕΕ C 221 της 16.7.1998, σ. 27.

(7) Βλ. κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1259/2010 του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2010· ΕΕ L 343 της 29.12.2010, σ. 10, ο οποίος δεν εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη.

(8) Βλ. κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 4/2009 του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2008· ΕΕ L 7 της 10.1.2009, σ.1.

(9) Βλ. πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων στον τομέα των περιουσιακών σχέσεων των συζύγων· COM(2011) 126 της 16.03.2011.

(10) Βλ. κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Ιουλίου 2012· ΕΕ L 201 της 27.7.2012, σ. 107, ο οποίος δεν εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη.

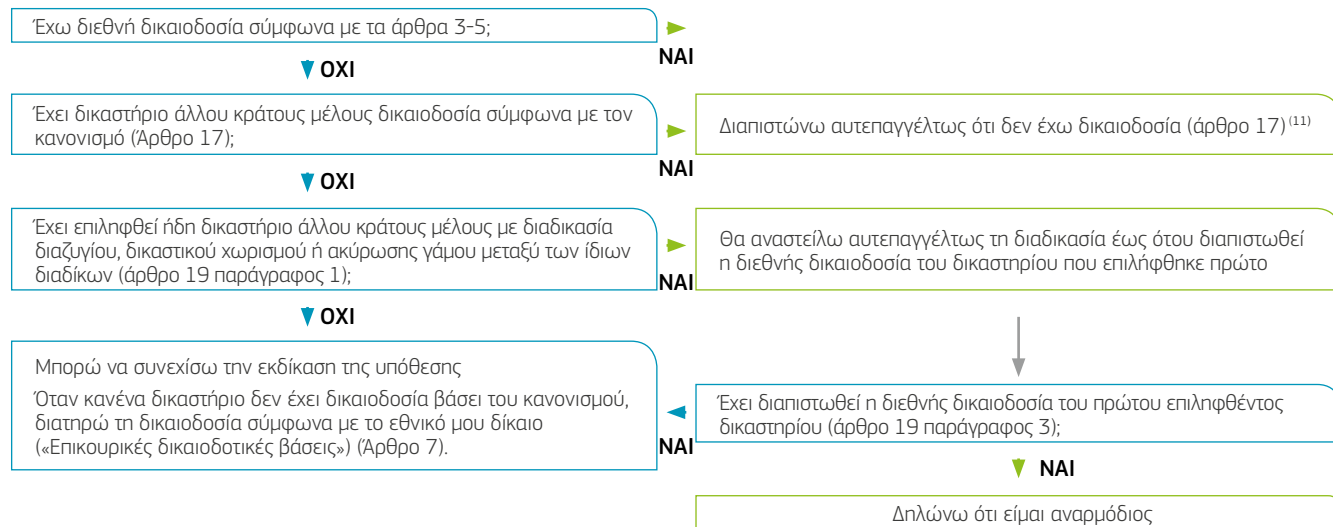
2.3. Ποια δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία σε γαμικές διαφορές;

2.3.1. Εισαγωγή στους κανόνες δικαιοδοσίας

Οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 3 καθορίζουν απλά το κράτος μέλος του οποίου τα δικαστήρια έχουν δικαιοδοσία αλλά όχι το δικαστήριο το οποίο είναι αρμόδιο στο εσωτερικό αυτού του κράτους μέλους. Το εθνικό δίκαιο του κάθε κράτους μέλους είναι αυτό που καθορίζει ποια δικαστήρια είναι αρμόδια για τις υποθέσεις γαμικών διαφορών.

2.3.2. Κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας – νομική ανάλυση

Ένας δικαστής ο οποίος επιλαμβάνεται αιτήματος που αφορά αίτηση διαζυγίου οφείλει να προβεί στην ακόλουθη ανάλυση:

(11) Βλ. σημείο 2.3.5.

2.3.3. Οι διάφορες βάσεις δικαιοδοσίας σε γαμικές διαφορές – Άρθρο 3

Δεν υπάρχει γενικός κανόνας δικαιοδοσίας όσον αφορά τις γαμικές διαφορές. Αντ' αυτού, το άρθρο απαριθμεί επτά βάσεις δικαιοδοσίας. Οι σύζυγοι μπορούν να υποβάλουν αγωγή διαζυγίου ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους:

- α) της συνθήκης διαμονής τους, ή
- β) της τελευταίας συνθήκης διαμονής, εφόσον ένας εκ των συζύγων έχει ακόμα αυτή τη διαμονή, ή
- γ) της συνθήκης διαμονής ενός εκ των δύο συζύγων σε περίπτωση κοινής αίτησης διαζυγίου, ή
- δ) της συνθήκης διαμονής του εναγομένου, ή
- ε) της συνθήκης διαμονής του ενάγοντος, εάν είχε αυτή τη διαμονή επί τουλάχιστον ένα έτος αμέσως πριν από την έγερση της αγωγής, ή
- στ) της συνθήκης διαμονής του ενάγοντος, εάν είχε αυτή τη διαμονή επί τουλάχιστον έξι μήνες αμέσως πριν από την έγερση της αγωγής και εάν είναι είτε υπήκοος του εν λόγω κράτους μέλους ή, στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, έχει εκεί «domicile», ή
- ζ) της κοινής τους ιθαγένειας (ή του κοινού «domicile») στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας).

2.3.4. Ο εναλλακτικός χαρακτήρας των βάσεων δικαιοδοσίας

Τα κριτήρια δικαιοδοσίας σε γαμικές διαφορές έχουν εναλλακτικό χαρακτήρα· αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει ιεράρχηση και συνεπώς καμία σειρά προτεραιότητας μεταξύ τους. Στην υπόθεση *Hadadi*⁽¹²⁾ το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) εξέτασε το ζήτημα του κατά πόσο υπήρχε τέτοια ιεράρχηση κριτηρίων, εφόσον στη συγκεκριμένη υπόθεση και οι δύο σύζυγοι ήταν υπήκοοι των δύο ιδίων κρατών μελών· τα βασικά στοιχεία της απόφασης του Δικαστηρίου παρατίθενται στο κατωτέρω πλαίσιο.

(12) Συναφώς, βλ. απόφαση του ΔΕΕ της 16ης Ιουλίου 2009 στην υπόθεση C-168/08 *Hadadi κατά Hadadi*, Συλλογή 2009, σ. I-6871.

Οι δύο σύζυγοι συγκατοικούσαν και είχαν συνήθη διαμονή στο κράτος μέλος Α. Ήταν και οι δύο υπήκοοι του εν λόγω κράτους μέλους και του κράτους μέλους Β. Μετά τον χωρισμό τους, και οι δύο, η W και ο H, άσκησαν αγωγή διαζυγίου, η W στη χώρα Α και, τέσσερις ημέρες αργότερα, ο H στη χώρα Β, ενώ και οι δύο συνέχισαν να διαμένουν στη χώρα Α. Το δικαστήριο της χώρας Β εξέδωσε διαζύγιο. Το διαζύγιο αυτό έπρεπε, συνεπώς, κατ' αρχήν, να αναγνωριστεί και να είναι εκτελεστό.

Εν τω μεταξύ, το πρωτοδικείο της χώρας Α αρνήθηκε να κάνει αποδεκτό την αίτηση διαζυγίου της W. Κατόπιν ασκήσεως ενδίκου μέσου από τη W, το εφετείο της χώρας Α ακύρωσε την εν λόγω απόφαση και αποφάνθηκε επίσης ότι η απόφαση του δικαστηρίου της χώρας Β δεν μπορούσε να αναγνωριστεί στη χώρα Α. Ο H άσκησε έφεση κατά της εν λόγω απόφασης και η υπόθεση παραπέμφθηκε στο ΔΕΕ.

Το Δικαστήριο κλήθηκε να απαντήσει σε τρία προδικαστικά ερωτήματα:

- Έχει το άρθρο 3 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού την έννοια ότι, στην περίπτωση που οι σύζυγοι έχουν συγχρόνως την ιθαγένεια του κράτους του επιληφθέντος της διαφοράς δικαστηρίου και την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπερικύει η ιθαγένεια του κράτους του επιληφθέντος δικαστηρίου;
- Εάν η απάντηση στο προηγούμενο ερώτημα είναι αρνητική, πρέπει τότε να θεωρηθεί ότι, στην περίπτωση που ένας κάστος σύζυγος έχει αμφότερες τις ιθαγένειες των ιδίων δύο κρατών μελών, η διάταξη αυτή τάσσεται υπέρ της πλέον ενεργού, μεταξύ των δύο, ιθαγένειας; – και
- Εάν η απάντηση στο προηγούμενο ερώτημα είναι αρνητική, πρέπει τότε να θεωρηθεί ότι η διάταξη αυτή παρέχει στους συζύγους μία επιπλέον δυνατότητα, υπό την έννοια ότι μπορούν να υποβάλουν τη διαφορά, κατ' επιλογήν, στα δικαστήρια οποιουδήποτε από τα δύο κράτη μέλη των οποίων έχουν αμφότεροι την ιθαγένεια;

Το Δικαστήριο έδωσε την ακόλουθη απάντηση:

- Όταν το δικαστήριο του κράτους μέλους αναγνώρισης οφείλει να εξακριβώσει αν το δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης – στην προκειμένη περίπτωση της χώρας Α – μιας δικαστικής απόφασης θα είχε διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 3 παράγραφος 1 στοιχείο β του κανονισμού, η εν λόγω διάταξη απαγορεύει στο δικαστήριο του κράτους μέλους αναγνώρισης να θεωρήσει τους συζύγους που έχουν αμφότεροι την ιθαγένεια τόσο του κράτους Α όσο και του κράτους Β ως υπηκόους αποκλειστικά του κράτους μέλους Α. Το δικαστήριο αυτό υποχρεούται, αντιθέτως, να λάβει υπόψη του ότι οι σύζυγοι έχουν και την ιθαγένεια του κράτους μέλους προέλευσης και ότι, ως εκ τούτου, τα δικαστήρια του κράτους αυτού θα μπορούσαν να είχαν αρμοδιότητα προς εκδίκαση της διαφοράς.
- Σκοπός του συστήματος κατανομής των αρμοδιοτήτων που θέσπισε ο κανονισμός σε θέματα λύσης της έγγαμης σχέσης δεν είναι ο αποκλεισμός των πολλαπλών δικαιοδοσιών. Αντιθέτως, η συνύπαρξη πλειόνων αρμοδιών δικαστηρίων, χωρίς ιεράρχηση μεταξύ τους, προβλέπεται ρητώς.
- Ενώ τα κριτήρια δικαιοδοσίας που απαριθμούνται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 στοιχείο α) του κανονισμού στηρίζονται ποικιλοτρόπως στη συνήθη διαμονή των συζύγων, το κριτήριο που προβλέπει το στοιχείο β) της ίδιας παραγράφου είναι το κριτήριο της ιθαγένειας των δύο συζύγων ή, στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, του «domicile» των δύο συζύγων. Συνεπώς, εκτός από την περίπτωση των δύο τελευταίων αυτών κρατών μελών, τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών την ιθαγένεια των οποίων έχουν οι σύζυγοι είναι αρμόδια να επιλαμβάνονται αγωγών σε θέματα λύσης της έγγαμης σχέσης.
- Κατά συνέπεια, η απάντηση στο δεύτερο και το τρίτο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να είναι ότι, όταν έκαστος των συζύγων έχει την ιθαγένεια των ίδιων δύο κρατών μελών, το άρθρο 3 παράγραφος

1 στοιχείο β) του κανονισμού δεν επιτρέπει τον αποκλεισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων τους ενός από τα κράτη μέλη αυτά με την αιτιολογία ότι δεν υφίστανται, στο πρόσωπο του ενάγοντος, άλλα συνδετικά στοιχεία με το κράτος αυτό. Αντιθέτως, τα δικαστήρια των κρατών μελών των οποίων οι σύζυγοι έχουν την ιθαγένεια έχουν διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει της διάταξης αυτής, οπότε οι σύζυγοι μπορούν να επιλέξουν το δικαστήριο του κράτους μέλους ενώπιον του οποίου θα υποβάλουν τη διαφορά.

2.3.5. Εξέταση του ζητήματος της διεθνούς δικαιοδοσίας – Άρθρο 17

Όταν ασκείται σε δικαστήριο κράτους μέλους αγωγή που αφορά γαμική διαφορά για την οποία το εν λόγω δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία βάσει των κανόνων του κανονισμού και δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει διεθνή δικαιοδοσία, το πρώτο δικαστήριο οφείλει να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του. Στην υπόθεση Α⁽¹³⁾ το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εξέδωσε τις ακόλουθες οδηγίες σχετικά με το τι θα πρέπει να πράττει ένα δικαστήριο σε παρόμοιες περιπτώσεις:

(13) Απόφαση της 2ας Απριλίου του 2009 στην υπόθεση C-523/07 Α, Συλλογή 2009, σ. I-2805.

«Στην περίπτωση κατά την οποία το δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει καμία δικαιοδοσία, οφείλει να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη δικαιοδοσίας του, χωρίς να υποχρεούται να παραπέμψει την υπόθεση σε άλλο δικαστήριο. Πάντως, καθόσον απαιτείται για την προστασία του υψίστου συμφέροντος του παιδιού, το εθνικό δικαστήριο το οποίο διαπίστωσε την έλλειψη δικαιοδοσίας του πρέπει να ενημερώσει σχετικώς, απευθείας ή μέσω της κεντρικής αρχής που έχει ορισθεί δυνάμει του άρθρου 53 του κανονισμού 2201/2003, το έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.»

2.3.6. Παραδείγματα της εφαρμογής των κανόνων δικαιοδοσίας

Παράδειγμα 1: Αμφότεροι οι σύζυγοι έχουν τη συνήθη διαμονή τους στο ίδιο κράτος μέλος

Ένας άνδρας, υπήκοος του κράτους μέλους Α τελεί γάμο με γυναίκα η οποία είναι υπήκοος του κράτους μέλους Β. Το ζεύγος έχει συνήθη διαμονή στο κράτος μέλος C. Μετά από μερικά έτη, ο γάμος τους αντιμετωπίζει κρίση και η σύζυγος επιθυμεί να διαζευχθεί. Κάθε σύζυγος μπορεί να υποβάλει αίτηση διαζυγίου ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους C, σύμφωνα με το άρθρο 3, επικαλούμενος ότι έχει τη συνήθη διαμονή του σε αυτό. Η σύζυγος δεν μπορεί να προσφύγει στα δικαστήρια του κράτους μέλους Β επικαλούμενη ότι είναι υπήκοος αυτού του κράτους, δεδομένου ότι το άρθρο 3 παράγραφος 1 στοιχείο β) προϋποθέτει την κοινή ιθαγένεια των δύο συζύγων.

Παράδειγμα 2: Οι σύζυγοι έχουν τη συνήθη διαμονή τους σε διαφορετικά κράτη μέλη

Οι σύζυγοι, που προηγουμένως είχαν τη συνήθη διαμονή τους στο κράτος μέλος Α, χώρισαν. Ο Η, υπήκοος του εν λόγω κράτους μέλους, παραμένει σε αυτό, ενώ η W μεταβαίνει σε κράτος μέλος Β του οποίου είναι υπήκοος. Οι σύζυγοι έχουν τις εξής δυνατότητες επιλογής: τόσο ο Η όσο και η W μπορούν να υποβάλλουν αίτηση διαζυγίου στα δικαστήρια του κράτους Α επικαλούμενοι ότι αυτό ήταν ο τόπος της τελευταίας συνήθους διαμονής και των δύο συζύγων και ο Η εξακολουθεί να διαμένει σε αυτό. Ο Η μπορεί επίσης να υποβάλει αίτηση στα δικαστήρια του κράτους Β, εφόσον αυτό είναι ο τόπος της συνήθους διαμονής της W. Η W μπορεί επίσης να ασκήσει αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους Α για τον λόγο ότι ο Η έχει εκεί τη συνήθη διαμονή του και ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους Β του οποίου είναι υπήκοος και έχει τη συνήθη διαμονή της σε αυτό, εάν έχει αυτή τη διαμονή επί τουλάχιστον έξι μήνες αμέσως πριν από την άσκηση της αγωγής.

Παράδειγμα 3: Οι σύζυγοι έχουν κοινή ιθαγένεια ενός κράτους μέλους

Οι σύζυγοι Η και W είναι υπήκοοι του κράτους μέλους Ρ, αλλά έχουν τη συνήθη διαμονή τους στο κράτος μέλος Α. Μετά τον χωρισμό τους, αποχωρούν και οι δύο από το κράτος Α. Ο Η μεταβαίνει στο κράτος μέλος Β και η W στο κράτος C. Και οι δύο σύζυγοι μπορούν να ασκήσουν αγωγή άμεσα στα δικαστήρια του κράτους Ρ στη βάση της κοινής ιθαγένειάς τους. Διαφορετικά, ο καθένας μπορεί να ασκήσει αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους της νέας συνήθους διαμονής του, μετά την παρέλευση τουλάχιστον ενός έτους διαμονής του στο κράτος αυτό.

Παράδειγμα 4: Οι σύζυγοι είναι υπήκοοι διαφορετικών κρατών μελών

Οι σύζυγοι W και H, που διαμένουν στο κράτος μέλος S, είναι αντίστοιχα υπήκοοι των κρατών μελών G και H. Μετά τον χωρισμό τους, η W στη χώρα G, ενώ ο H μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος, το N. Στην περίπτωση αυτή προκύπτουν οι ακόλουθες επιλογές: Η W μπορεί να υποβάλει αίτηση διαζυγίου στα δικαστήρια του κράτους N, εφόσον εκεί είναι πλέον ο τόπος συνήθους διαμονής του H. Η W μπορεί να ασκήσει αγωγή διαζυγίου στο κράτος μέλος G του οποίου την ιθαγένεια έχει, εάν αυτό είναι ο τόπος συνήθους διαμονής της και διαμένει σε αυτό επί έξι μήνες. Ο H μπορεί να υποβάλει αίτηση διαζυγίου επίσης στο κράτος G, εφόσον εκεί είναι ο νέος τόπος της συνήθους διαμονής της W. Ο H μπορεί να υποβάλει αίτηση διαζυγίου στο κράτος N, εάν έχει διαμείνει σε αυτό επί ένα έτος και εκεί είναι ο νέος τόπος της συνήθους διαμονής του.

Παράδειγμα 5: ο ένας από τους συζύγους δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους της ΕΕ

Πριν χωρίσουν, οι σύζυγοι διέμεναν μαζί και είχαν ως τόπο κοινής συνήθους διαμονής τους στο κράτος μέλος A. Ενώ η W είναι υπήκοος του κράτους μέλους B, ο H είναι υπήκοος του κράτους C που δεν είναι κράτος μέλος της ΕΕ. Μετά τον χωρισμό του ζεύγους, η W παραμένει στο κράτος μέλος A και ο H επιστρέφει για να ζήσει στο κράτος C. Τόσο ο H όσο και η W μπορούν να υποβάλουν αίτηση στα δικαστήρια του κράτους A, για τον λόγο ότι αυτή ήταν η τελευταία συνήθης διαμονή και των δύο συζύγων και η W εξακολουθεί να διαμένει σε αυτό. Εάν η W είχε αναχωρήσει από το κράτος A και είχε μεταβεί για να διαμείνει στο κράτος B του οποίου είναι υπήκοος, θα μπορούσε να ασκήσει αγωγή στον τόπο της συνήθους διαμονής της, εάν είχε διαμείνει εκεί επί τουλάχιστον έξι μήνες πριν από την άσκηση της αγωγής.

Στοιχεία αυτής της κατάστασης εξετάστηκαν σε υπόθεση ενώπιον του ΔΕΕ⁽¹⁴⁾ κατά την οποία η σύζυγος ισχυρίστηκε ότι δεν υπήρχε βάση δικαιοδοσίας δυνάμει του κανονισμού, διότι ο σύζυγός της δεν είχε ούτε τη συνήθη διαμονή του σε κράτος μέλος ούτε ήταν υπήκοος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υποστήριξε ότι, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του κράτους B, τα δικαστήρια του εν λόγω κράτους μέλους του οποίου είναι υπήκοος ήταν αρμόδια δυνάμει των άρθρων 6 και 7.

Το ΔΕΕ έκρινε ότι, εφόσον δικαστήριο κράτους μέλους είναι αρμόδιο βάσει του κανονισμού, άλλο επιλαμβανόμενο δικαστήριο οφείλει να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη δικαιοδοσίας του σύμφωνα με το άρθρο 17 και, ως εκ τούτου, ότι τα άρθρα 6 και 7 δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει του εθνικού δικαίου ενός κράτους μέλους για να προσδιοριστεί ποιο δικαστήριο είναι αρμόδιο.

(14) Βλ. απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 2007 στην υπόθεση C-68/07 *Sundelind Lopez κατά Lopez Lizazo*, Συλλογή 2007, σ. I-10403.

2.3.7. Αποκλειστικός χαρακτήρας των κανόνων δικαιοδοσίας – Άρθρο 6

Οι βάσεις δικαιοδοσίας έχουν αποκλειστικό χαρακτήρα κατά την έννοια ότι ο σύζυγος που έχει συνήθη διαμονή σε ένα κράτος μέλος ή είναι υπήκοος ενός κράτους μέλους (ή στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας έχει «domicile») μπορεί να αναχθεί σε άλλο κράτος μέλος μόνο δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 3 έως 5 του κανονισμού.

2.3.8. Επικουρικές δικαιοδοτικές βάσεις – Άρθρο 7

Εάν, βάσει των διατάξεων των άρθρων 3 έως 5, δεν αποδίδεται δικαιοδοσία σε δικαστήριο κανενός κράτους μέλους, μπορούν να εφαρμοστούν οι εθνικές διατάξεις περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κάθε κράτους μέλους για να διαπιστωθεί

αν ένα δικαστήριο κάποιου κράτους μέλους έχει διεθνή δικαιοδοσία. Ωστόσο, λόγω του αποκλειστικού χαρακτήρα των κανόνων που ορίζονται στα εν λόγω άρθρα, όπως προβλέπεται στο άρθρο 6, ο εν λόγω κανόνας του άρθρου 7 παράγραφος 1 εφαρμόζεται μόνο σε εναγομένους οι οποίοι δεν έχουν συνήθη διαμονή σε κράτος μέλος ούτε είναι υπήκοοι κράτους μέλους (ή στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας «domiciled»). Έναντι αυτών των εναγομένων, οποιοσδήποτε υπήκοος του εν λόγω κράτους μέλους καθώς και σε κάθε υπήκοος άλλου κράτους μέλους που έχει τη συνήθη διαμονή του σε αυτό το κράτος μέλος μπορεί να επικαλεστεί τους κανόνες δικαιοδοσίας ενός κράτους μέλους⁽¹⁵⁾.

2.3.9. Παρέκταση αρμοδιότητας του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί υπόθεσης διαζυγίου σε ζητήματα γονικής μέριμνας

Το άρθρο 12 του κανονισμού περιέχει διάταξη παρέκτασης της αρμοδιότητας, ορίζοντας ότι ένα δικαστήριο στο οποίο έχει ασκηθεί αγωγή διαζυγίου βάσει του κανονισμού είναι επίσης αρμόδιο για οποιοδήποτε ζήτημα σχετικό με τη γονική μέριμνα το οποίο συνδέεται με το διαζύγιο, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις⁽¹⁶⁾.

2.4. Εκκρεμοδικία - ή τι συμβαίνει εάν ασκηθούν αγωγές σε δύο κράτη μέλη; – Άρθρο 19 παράγραφος 1

Εφόσον ασκηθεί προσφυγή σε δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 3 του κανονισμού και το δικαστήριο κηρύξει εαυτό αρμόδιο, τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών δεν έχουν πλέον δικαιοδοσία και πρέπει να απορρίψουν οποιαδήποτε μεταγενέστερη αγωγή. Ο σκοπός του κανόνα της «εκκρεμοδικίας» είναι να κατοχυρώσει την ασφάλεια δικαίου, αποτρέποντας παράλληλες αγωγές και την πιθανότητα ασυμβίβαστων αποφάσεων.

(15) Βλ. παράδειγμα 5 στο σημείο 2.3.6 και στην προηγούμενη υποσημείωση.

(16) Βλ. σημείο 3.2.6 κατωτέρω.

Το άρθρο 19 παράγραφος 1 καλύπτει δύο καταστάσεις:

- α) Την άσκηση αγωγών με το αυτό αντικείμενο και την αυτή βάση ενώπιον δικαστηρίων διαφόρων κρατών μελών και
- β) Την άσκηση αγωγών που δεν έχουν την ίδια βάση αλλά είναι «συναφείς αγωγές» ενώπιον δικαστηρίων διαφορετικών κρατών μελών.

Η διαφορά μεταξύ της περίπτωσης α) και της περίπτωσης β) μπορεί να φανεί με τον ακόλουθο τρόπο: εάν οι σύζυγοι ασκήσουν αγωγή σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη, θα εφαρμοστεί ο κανόνας α) διότι οι διαδικασίες έχουν το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία. Όταν ο ένας εκ των συζύγων ασκεί αγωγή διαζυγίου σε ένα κράτος μέλος και ο άλλος ασκεί προσφυγή ακυρώσεως σε άλλο κράτος μέλος, τότε θα εφαρμοστεί ο κανόνας β), διότι, μολονότι το αντικείμενο και η αιτία της αγωγής δεν είναι τα ίδια, οι αγωγές εξακολουθούν να είναι συναφείς ή αλληλένδετες.

2.5. Αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές

2.5.1. Δεν απαιτείται ειδική διαδικασία για την αναγνώριση μιας απόφασης – Άρθρο 21 παράγραφος 2

Κατ' αρχήν, δεν είναι αναγκαίο να χρησιμοποιείται καμία ειδική διαδικασία για την αναγνώριση σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ απόφασης που έχει εκδοθεί σε άλλο κράτος μέλος. Ειδικότερα, εάν δεν ασκηθεί ή δεν είναι δυνατό να ασκηθεί ένδικο μέσο κατά της απόφασης στο κράτος μέλος έκδοσής της, δεν απαιτείται καμία ειδική διαδικασία για την ενημέρωση των ληξιαρχικών βιβλίων ενός κράτους μέλους βάσει μιας απόφασης. Αυτό είναι σημαντικό διότι, για πρακτικούς λόγους, σημαίνει ότι, εάν ένα πρόσωπο επιθυμεί να τελέσει γάμο με άλλο πρόσωπο μετά από διαζύγιο, θα απαιτείται μόνον να προσκομίσει την ίδια την απόφαση στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους όπου πρόκειται να τελεστεί ο νέος γάμος για να βεβαιωθεί η οικογενειακή κατάσταση του εν λόγω προσώπου ως διαζευγμένου και, ως εκ τούτου, ότι είναι ελεύθερο να συνάψει γάμο.

2.5.2. Διαδικασία για την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων – Άρθρα 21 και 23-39

Κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει δικαστική απόφαση για γαμική διαφορά, η οποία έχει εκδοθεί από δικαστήριο κράτους μέλους, να αναγνωρισθεί ή να μην αναγνωρισθεί και κηρυχθεί εκτελεστή σε άλλο κράτος μέλος. Η διαδικασία για να κηρυχθεί εκτελεστή απόφαση δικαστηρίου της αλλοδαπής αναφέρεται ορισμένες φορές με το όρο «exequatur» (κήρυξη εκτελεστότητας). Το αίτημα για την κήρυξη της εκτελεστότητας υποβάλλεται στο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο ζητείται η αναγνώριση και εκτέλεση. Τα δικαστήρια που ορίζονται από τα κράτη μέλη προς τον σκοπό αυτό παρατίθενται στον κατάλογο 1⁽¹⁷⁾. Το συγκεκριμένο δικαστήριο κηρύσσει αμελλητί το εκτελεστό της απόφασης στο εν λόγω κράτος μέλος. Ούτε το πρόσωπο κατά του οποίου ζητείται η εκτέλεση ούτε το τέκνο έχουν δικαίωμα να υποβάλουν παρατηρήσεις στο δικαστήριο σε αυτό το στάδιο της διαδικασίας.

Τα μέρη μπορούν να προσφύγουν κατά της απόφασης. Η προσφυγή ασκείται στα δικαστήρια που ορίζονται από τα κράτη μέλη προς τον σκοπό αυτό, τα οποία απαριθμούνται στον κατάλογο 2. Αμφότεροι οι διάδικοι μπορούν να υποβάλουν παρατηρήσεις στο δικαστήριο σε αυτό το στάδιο.

2.5.3. Λόγοι άρνησης της αναγνώρισης δικαστικής απόφασης – Άρθρο 22

Είναι περιορισμένοι οι λόγοι βάσει των οποίων μια απόφαση μπορεί να μην αναγνωρισθεί. Αυτοί είναι:

- αν η αναγνώριση αντίκειται προδήλως στη δημόσια τάξη του κράτους μέλους αναγνώρισης⁽¹⁸⁾,
- αν το δικόγραφο δεν έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί στον ερημοδικήσαντα εναγόμενο κανονικά και έγκαιρα, ώστε να μπορεί να αμυνθεί, εκτός εάν ο εναγόμενος έχει δεχθεί την απόφαση κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο·
- αν η απόφαση είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που έχει εκδοθεί μεταξύ των ίδιων διαδίκων στο κράτος μέλος αναγνώρισης· ή
- αν η απόφαση είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που έχει εκδοθεί προγενέστερα μεταξύ των ίδιων διαδίκων σε άλλο κράτος μέλος, εφόσον η απόφαση αυτή συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την αναγνώρισή της στο κράτος μέλος αναγνώρισης.

(17) ΕΕ C 85 της 23.3.2013, σ. 6.

(18) Βλ. συναφώς άρθρο 25 του κανονισμού και σημείο 2.5.4

2.5.4. Περιορισμοί όσον αφορά την έρευνα δικαιοδοσίας από το δικαστήριο από το οποίο ζητείται η αναγνώριση

Το δικαστήριο από το οποίο ζητείται η αναγνώριση δεν μπορεί:

- να ερευνήσει τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου του κράτους μέλους προελεύσεως που εξέδωσε την απόφαση – Άρθρο 24
- να εφαρμόσει το κριτήριο της δημόσιας τάξης στους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που ορίζονται στα άρθρα 3 έως 7 του κανονισμού – Άρθρο 24
- να αρνηθεί να αναγνωρίσει τη δικαστική απόφαση, επειδή η νομοθεσία του κράτους μέλους αναγνώρισης δεν θα επέτρεπε μια απόφαση σε γαμικές διαφορές για τα ίδια πραγματικά περιστατικά – Άρθρο 25 ή
- σε καμία περίπτωση να αναθεωρήσει την απόφαση επί της ουσίας – Άρθρο 26

2.5.5. Δημόσια έγγραφα – Άρθρο 46

Τα δημόσια έγγραφα που έχουν εκδοθεί και είναι εκτελεστά σε κράτος μέλος καθώς και οι συμφωνίες μεταξύ των μερών οι οποίες είναι εκτελεστές στο κράτος μέλος όπου συνήφθησαν, αναγνωρίζονται και καθίστανται εκτελεστά υπό τους ίδιους όρους όπως και οι δικαστικές αποφάσεις⁽¹⁹⁾.

2.5.6. Νομοθεσία – Άρθρο 52

Δεν απαιτούνται δικαστικές διαδικασίες επικύρωσης για έγγραφα που αφορούν την αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων σε γαμικές διαφορές, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων ή πιστοποιητικών.

(19) Γενικός ορισμός της έννοιας «δημόσιο έγγραφο», που περιγράφει τη φύση και την ισχύ του, παρέχεται στην απόφαση του ΔΕΕ της 17ης Ιουνίου 1999 στην υπόθεση C- 260/97, *Unibank A/S κατά Flemming G. Christensen*, Συλλογή 1999, σ. I-3715· υπάρχει επίσης ορισμός στο άρθρο 2 παράγραφος 3 του κανονισμού περί υποχρεώσεων διατροφής – παραπομπή στην υποσημείωση 8 ανωτέρω.

3. Γονική μέριμνα

3.1. Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής

Ο κανονισμός ρυθμίζει τη διεθνή δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση

3.1.1. Ζητήματα που καλύπτονται από τον κανονισμό

Ο κανονισμός θεσπίζει κανόνες για τη διεθνή δικαιοδοσία (κεφάλαιο II), την αναγνώριση και εκτέλεση (κεφάλαιο III) και τη συνεργασία μεταξύ κεντρικών αρχών (κεφάλαιο IV) στον τομέα της γονικής μέριμνας. Περιλαμβάνει ειδικούς κανόνες για την απαγωγή τέκνων και τα δικαιώματα επικοινωνίας.

Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε όλες τις αστικές υποθέσεις που αφορούν «την ανάθεση, την άσκηση, την ανάθεση σε τρίτο, την ολική ή μερική αφαίρεση της γονικής μέριμνας»

3.1.1.1. Ποια ζητήματα καλύπτονται από τον κανονισμό;

Σε αντίθεση με τη Σύμβαση της Χάγης του 1996 για την προστασία των παιδιών (βλ. κεφάλαιο 8 κατωτέρω), η οποία εφαρμόζεται σε παιδιά ηλικίας έως 18 ετών, ο κανονισμός δεν καθορίζει ανώτατη ηλικία για τα παιδιά που καλύπτονται από τον κανονισμό, αλλά αφήνει το συγκεκριμένο ζήτημα στο εθνικό δίκαιο. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η σύμβαση της Χάγης για την απαγωγή παιδιών εφαρμόζεται σε παιδιά ηλικίας έως 16 ετών. Μολονότι οι αποφάσεις περί γονικής μέριμνας αφορούν στις περισσότερες περιπτώσεις ανηλίκους κάτω των 18 ετών, τα άτομα ηλικίας κάτω των 18 ετών μπορεί να θεωρούνται χειράφετα σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ιδιαίτερα εάν επιθυμούν να τελέσουν γάμο. Οι αποφάσεις που εκδίδονται όσον αφορά αυτά τα πρόσωπα δεν χαρακτηρίζονται καταρχήν ως υποθέσεις «γονικής μέριμνας» και, κατά συνέπεια, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού.

3.1.1.2. Έννοια της «γονικής μέριμνας» – Άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο β), παράγραφος 2 και άρθρο 2 σημείο (7)

Ο όρος «γονική μέριμνα» ορίζεται διασταλτικά στο άρθρο 1 παράγραφος 2 και καλύπτει όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του δικαιούχου γονικής μέριμνας σε σχέση με το πρόσωπο ή την περιουσία του παιδιού. Αυτά μπορεί να απορρέουν από δικαστική απόφαση, απευθείας από το νόμο ή από συμφωνία. Ο κατάλογος των στοιχείων που εμπίπτουν στην έννοια της «γονικής μέριμνας» σύμφωνα με τον κανονισμό δεν είναι πλήρης, αλλά απλά ενδεικτικός.

Περιλαμβάνει :

- το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας
- την επιτροπεία, την κηδεμονία και ανάλογους θεσμούς
- τον διορισμό και τα καθήκοντα προσώπων ή οργανώσεων στα οποία ανατίθεται η επιμέλεια του προσώπου ή η διοίκηση της περιουσίας του παιδιού, η εκπροσώπηση του ή η φροντίδα του
- τα μέτρα προστασίας του παιδιού που συνδέονται με τη διοίκηση, τη συντήρηση ή τη διάθεση της περιουσίας του
- την τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ίδρυμα

Ο δικαιούχος της γονικής μέριμνας μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

Ο κανονισμός εφαρμόζεται στις «αστικές υποθέσεις»

3.1.1.3. Έννοια της αστικής υποθέσεως – Άρθρο 1 παράγραφοι 1 και 2 και αιτιολογική σκέψη (7)

Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε «αστικές υποθέσεις». Η έννοια των «αστικών υποθέσεων» ορίζεται ευρέως για τους σκοπούς του κανονισμού και καλύπτει όλες τις υποθέσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 2. Εάν μία συγκεκριμένη υπόθεση γονικής μέριμνας αποτελεί μέτρο «δημοσίου δικαίου»

σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, όπως η τοποθέτηση παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ίδρυμα, ο κανονισμός εφαρμόζεται. Παράδειγμα αυτής της κατάστασης παρουσιάζεται στο παρακείμενο πλαίσιο.

Το ερώτημα αν η τοποθέτηση παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια συνιστά αστική υπόθεση για τους σκοπούς του κανονισμού εξετάστηκε από το ΔΕΕ στις υποθέσεις C⁽²⁰⁾ και A⁽²¹⁾. Σε καθεμία από αυτές τις υποθέσεις το Δικαστήριο έπρεπε να αποφανθεί αν η τοποθέτηση παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια βάσει του δημοσίου δικαίου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού. Και οι δύο αυτές υποθέσεις προέκυψαν μετά από αφαίρεση της επιμέλειας των παιδιών και την τοποθέτησή τους σε ανάδοχες οικογένειες.

Στην υπόθεση C, οι αρμόδιες για τη μέριμνα των παιδιών σουηδικές αρχές αποφάσισαν την αφαίρεση της επιμέλειας δύο παιδιών. Λίγο μετά την έκδοση της απόφασης, η μητέρα των παιδιών τα οδήγησε στη Φινλανδία και προσπάθησε να αντισταθεί στην εκτέλεση της απόφασης, ασκώντας προσφυγή στο Ανώτατο Δικαστήριο της Φινλανδίας, επικαλούμενη διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων ότι η εν λόγω διάταξη ήταν εκτός του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού, διότι δεν επρόκειτο για υπόθεση αστικού δικαίου αλλά δημοσίου δικαίου. Το ΔΕΕ έκρινε ότι η επίμαχη απόφαση ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού ως αστική υπόθεση, και όσον αφορά το σκέλος της αφαίρεσης της επιμέλειας των παιδιών αλλά και της τοποθέτησης των παιδιών σε ανάδοχη οικογένεια.

Στην υπόθεση A τρία παιδιά ζούσαν με τη μητέρα και τον πατριό τους στη Σουηδία. Μετέβησαν για τη θερινή περίοδο στη Φινλανδία και αργότερα, το ίδιο έτος, οι φινλανδικές αρχές προστασίας του παιδιού αποφάσισαν

(20) Απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2007 στην υπόθεση C-435/06 C, Συλλογή 2007, σ. I-10141.

(21) Απόφαση της 2ας Απριλίου 2009 στην υπόθεση C-523/07 A, Συλλογή 2009, σ. I-2805.

την αφαίρεση της επιμέλειας των παιδιών και την τοποθέτησή τους σε ανάδοχη οικογένεια για τον λόγο ότι η μητέρα και ο πατριός τους τα εγκατέλειψαν. Εν συνεχεία, η μητέρα άσκησε έφεση στο Ανώτατο Δικαστήριο της Φινλανδίας κατά της απόφασης με το επιχείρημα ότι, μεταξύ άλλων, δεν ενέπιπτε στον ορισμό των αστικών υποθέσεων για τους σκοπούς του κανονισμού. Το εν λόγω δικαστήριο παρέπεμψε την υπόθεση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την ερμηνεία του κανονισμού και το ΔΕΕ έκρινε ότι μία ενιαία απόφαση που διατάσσει την άμεση αφαίρεση της επιμέλειας παιδιού και την ανάθεσή της σε τρίτους εμπίπτει στην έννοια των «αστικών υποθέσεων» που χρησιμοποιείται στη διάταξη αυτή, εφόσον έχει ληφθεί στο πλαίσιο των κανόνων δημοσίου δικαίου για την προστασία των παιδιών.

Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε μέτρα προστασίας που αφορούν την περιουσία του παιδιού

3.1.1.4. Μέτρα που αφορούν την περιουσία του παιδιού – Άρθρο 1 παράγραφος 2 στοιχεία γ) και ε) και αιτιολογική σκέψη (9)

Όταν ένα παιδί διαθέτει περιουσία, ενδέχεται να είναι απαραίτητο να ληφθούν ορισμένα μέτρα, όπως ο διορισμός ενός προσώπου ή οργάνωσης που να το συνδράμει και να το εκπροσωπή σε σχέση με την περιουσία. Επομένως, ο κανονισμός εφαρμόζεται για κάθε τέτοιο μέτρο που μπορεί να είναι αναγκαίο για τη διαχείριση ή την πώληση του ακινήτου εάν, για παράδειγμα, οι γονείς του παιδιού βρίσκονται σε διαμάχη όσον αφορά το ζήτημα αυτό ή το παιδί μείνει ορφανό.

Αντιθέτως, μέτρα που αφορούν την περιουσία του παιδιού αλλά δεν αφορούν τη γονική μέριμνα δεν καλύπτονται από τον κανονισμό, αλλά από τον κανονισμό αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για

τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις («Κανονισμός Βρυξέλλες I»)⁽²²⁾. Επαφίεται στον δικαστή να αξιολογήσει στη συγκεκριμένη υπόθεση κατά πόσον ένα μέτρο σχετικά με την περιουσία του παιδιού αφορά τη γονική μέριμνα ή όχι.

3.1.2. Θέματα που εξαιρούνται από τον κανονισμό

3.1.2.1. Θέματα στα οποία δεν εφαρμόζεται ο κανονισμός – Άρθρο 1 παράγραφος 3 και αιτιολογική σκέψη (10)

Το άρθρο 1 παράγραφος 3 απαριθμεί τα θέματα που εξαιρούνται από το πεδίο της γονικής μέριμνας κατά την έννοια του κανονισμού, ακόμα και όταν ενδεχομένως συνδέονται στενά με αυτήν (όπως η υιοθεσία, η χειραφεσία, το επώνυμο και το όνομα του παιδιού). Ενώ ο κανονισμός εφαρμόζεται σε μέτρα προστασίας σε σχέση με τα παιδιά, δεν εφαρμόζεται στα μέτρα που λαμβάνονται ως αποτέλεσμα ποινικών αδικημάτων που διαπράττονται από παιδιά. Βλ. άρθρο 1 παράγραφος 3 στοιχείο ζ) και αιτιολογική σκέψη (10).

Ο κανονισμός δεν εφαρμόζεται στις υποχρεώσεις διατροφής

3.1.2.2. Υποχρεώσεις διατροφής – Αιτιολογική σκέψη (11)

Οι υποχρεώσεις διατροφής και η γονική μέριμνα αποτελούν συχνά αντικείμενο των ίδιων διαπραγματεύσεων ή δικαστικών διαδικασιών μεταξύ γονέων. Οι υποχρεώσεις διατροφής δεν καλύπτονται, ωστόσο, από τον κανονισμό, εφόσον διέπονται ήδη από τον κανονισμό περί υποχρεώσεων διατροφής⁽²³⁾. Δικαστήριο το οποίο είναι αρμόδιο δυνάμει του κανονισμού έχει κατά κανόνα δικαιοδοσία και για υποθέσεις διατροφής, κατ' εφαρμογή

(22) Πρέπει να επισημανθεί ότι η αναδιατυπωμένη έκδοση του κανονισμού Βρυξέλλες I έχει εγκριθεί και θα αρχίσει να ισχύει από τις 10 Ιανουαρίου 2015. βλ. κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2012· ΕΕ L 351 της 20.12.2012, σ. 1.

(23) Βλ. υποσημείωση 8 ανωτέρω.

του άρθρου 3 στοιχείο δ) του κανονισμού περί υποχρεώσεων διατροφής. Η εν λόγω διάταξη επιτρέπει σε δικαστήριο το οποίο έχει δικαιοδοσία για υποθέσεις γονικής μέριμνας να αποφασίσει και για το ζήτημα της διατροφής, όταν η αίτηση διατροφής είναι παρεπόμενη της αγωγής σχετικά με τη γονική μέριμνα.

Μολονότι τα δύο ζητήματα εξετάζονται στο πλαίσιο της ίδιας δικαστικής διαδικασίας, η συνακόλουθη απόφαση αναγνωρίζεται και εκτελείται βάσει διαφορετικών κανόνων. Το σκέλος της απόφασης που αφορά τη διατροφή αναγνωρίζεται και εκτελείται σε άλλο κράτος μέλος σύμφωνα με τους κανόνες του κανονισμού περί υποχρεώσεων διατροφής, ενώ το σκέλος της απόφασης που αφορά τη γονική μέριμνα αναγνωρίζεται και εκτελείται σύμφωνα με τους κανόνες του κανονισμού Βρυξέλλες II.

Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε όλες τις αποφάσεις περί γονικής μέριμνας

3.1.3. Ποιες αποφάσεις καλύπτονται από τον κανονισμό; – Άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο β) και αιτιολογική σκέψη (5)

Σε αντίθεση με τον προηγούμενο κανονισμό Βρυξέλλες II, ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται σε αποφάσεις που εκδίδονται από δικαστήριο κράτους μέλους σε υποθέσεις γονικής μέριμνας, ανεξαρτήτως του αν οι γονείς είναι ή όχι έγγαμοι και αν αμφότεροι οι διάδικοι είναι ή όχι βιολογικοί γονείς του συγκεκριμένου παιδιού.

Ο κανονισμός δεν περιορίζεται σε δικαστικές αποφάσεις

3.1.3.1. Έννοια της αποφάσεως – Άρθρο 2 παράγραφος 1 και 4

Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε δικαστικές αποφάσεις ασχέτως ονομασίας (διαταγή, διάταξη, απόφαση). Εντούτοις, δεν περιορίζεται σε αποφάσεις που εκδίδονται από δικαστήρια, αλλά εφαρμόζεται σε κάθε απόφαση εκδιδόμενη από αρχή που έχει δικαιοδοσία σε θέματα τα οποία υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, όπως οι αρχές κοινωνικής πρόνοιας και προστασίας του παιδιού.

Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε «δημόσια έγγραφα»

3.1.3.2. Δημόσια έγγραφα – Άρθρο 46

Επιπλέον, ο κανονισμός εφαρμόζεται σε έγγραφα που συντάσσονται ή καταχωρούνται επίσημα ως «δημόσια έγγραφα» και τα οποία είναι εκτελεστά στο κράτος μέλος στο οποίο συντάχθηκαν ή καταχωρήθηκαν. Τα εν λόγω έγγραφα, τα οποία πρέπει να αναγνωρίζονται και να κηρύσσονται εκτελεστά στα άλλα κράτη μέλη με τους ίδιους όρους όπως και οι δικαστικές αποφάσεις, περιλαμβάνουν, ενδεικτικά, τα έγγραφα που συντάσσονται από ή ενώπιον συμβολαιογράφων καθώς και έγγραφα που καταχωρούνται σε δημόσια αρχεία⁽²⁴⁾.

Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ των μερών

3.1.3.3. Συμφωνίες – Άρθρα 46 και 55 στοιχείο ε)

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο του κανονισμού είναι το ότι καλύπτει επίσης συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ των μερών, στον βαθμό που αυτές είναι εκτελεστές στο κράτος μέλος στο οποίο έχουν συναφθεί. Στόχος αυτής της διάταξης είναι να υποστηρίξει την πολιτική που είναι προτιμότερη για το συμφέρον των παιδιών, ώστε να ενθαρρύνει τα μέρη να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με τα ζητήματα της γονικής μέριμνας με διαπραγματεύσεις, κατά προτίμηση εξωδικαστικώς.

Ως εκ τούτου, μία συμφωνία πρέπει να αναγνωρίζεται και να εκτελείται σε άλλα κράτη μέλη με τους ίδιους όρους όπως και οι δικαστικές αποφάσεις, υπό τον όρο ότι η συμφωνία αυτή είναι εκτελεστή στο κράτος μέλος στο οποίο έχει συναφθεί, ανεξάρτητα από το αν είναι ιδιωτική συμφωνία μεταξύ των μερών ή συμφωνία συναφθείσα ενώπιον αρχής. Αυτό συνάδει επίσης με τις διατάξεις του άρθρου 55 (στοιχείο ε), σύμφωνα με το οποίο οι κεντρικές αρχές οφείλουν να διευκολύνουν τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ δικαιούχων γονικής μέριμνας με μεσολάβηση ή με άλλα μέσα και να διευκολύνουν προς τον σκοπό αυτό τη διασυνοριακή επικοινωνία.

Ο κανονισμός δεν εμποδίζει τα δικαστήρια να λαμβάνουν προσωρινά και ασφαλιστικά μέτρα σε επείγουσες περιπτώσεις

(24) Βλ. επίσης υποσημείωση 19 ανωτέρω.

3.1.3.4. Προσωρινά και ασφαλιστικά μέτρα – Άρθρο 20

Το άρθρο 20 παρέχει τη δυνατότητα στα δικαστήρια να λαμβάνουν προσωρινά και ασφαλιστικά μέτρα σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο σε σχέση με τέκνο που βρίσκεται στη δωσιδικία τους, έστω και αν το δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει του κανονισμού ως προς την ουσία της υπόθεσης.

Προτείνεται, κατά συνέπεια, για λόγους ορθής πρακτικής και για να διευκρινίζονται απολύτως τα κριτήρια δικαιοδοσίας βάσει των οποίων ένα δικαστήριο λαμβάνει μέτρα δυνάμει του άρθρου 20, όποτε ένα δικαστήριο λαμβάνει τα εν λόγω μέτρα, να εκθέτει *in limine* στην απόφαση για τη λήψη των μέτρων αν έχει ή δεν έχει βάσει του κανονισμού δικαιοδοτική αρμοδιότητα επί της ουσίας⁽²⁵⁾.

Ένα τέτοιο μέτρο μπορεί να ληφθεί από δικαστήριο ή από αρχή που έχει αρμοδιότητα σε υποθέσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (άρθρο 2 παράγραφος 1). Μία αρχή κοινωνικής πρόνοιας, προστασίας του παιδιού ή αρμόδια για θέματα νεολαίας μπορεί, για παράδειγμα, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, να έχει αρμοδιότητα λήψης προσωρινών μέτρων.

Το άρθρο 20 δεν είναι κανόνας που απονέμει διεθνή δικαιοδοσία. Κατά συνέπεια, τα προσωρινά μέτρα παύουν να παράγουν αποτέλεσμα όταν το αρμόδιο δικαστήριο λάβει τα μέτρα που κρίνει απαραίτητα.

Παράδειγμα:

Μία οικογένεια ταξιδεύει με αυτοκίνητο από το κράτος μέλος Α στο κράτος μέλος Β κατά τις θερινές τους διακοπές. Μόλις φθάνουν στο κράτος μέλος Β πέφτουν θύματα τροχαίου ατυχήματος στο οποίο τραυματίζονται όλοι. Το παιδί είναι μόνον ελαφρά τραυματισμένο, ενώ οι δύο γονείς φθάνουν στο νοσοκομείο σε κωματώδη κατάσταση. Οι αρχές του κράτους μέλους Β πρέπει να λάβουν επείγοντως ορισμένα προσωρινά μέτρα για να προστατεύσουν το παιδί το οποίο δεν έχει συγγενείς στο κράτος μέλος Β. Το γεγονός ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους Α έχουν δικαιοδοσία βάσει του κανονισμού επί της ουσίας δεν εμποδίζει τα δικαστήρια ή τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους Β να αποφασίσουν, σε προσωρινή βάση, τη λήψη μέτρων για την προστασία του παιδιού. Αυτά τα μέτρα παύουν να εφαρμόζονται μόλις ληφθεί απόφαση για τη λήψη μέτρων από τα δικαστήρια του κράτους μέλους Α.

3.2. Ποίου κράτους μέλους τα δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία σε θέματα γονικής μέριμνας;

3.2.1. Σύστημα κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας σε θέματα γονικής μέριμνας

Οι διατάξεις των άρθρων 8 έως 10 και 12 και 13 ορίζουν ένα σύστημα κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας για τον καθορισμό των κριτηρίων βάσει των οποίων τα δικαστήρια ενός κράτους μέλους είναι αρμόδια σε θέματα γονικής μέριμνας. Οι κανόνες αυτοί δεν ορίζουν ποια δικαστήρια είναι αρμόδια εντός των κρατών μελών, διότι αυτό εξετάζεται βάσει της ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το ζήτημα αυτό διατίθενται στους διαδικτυακούς τόπους του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου⁽²⁶⁾.

(25) Βλ. για παρατηρήσεις σχετικά με την ανάγκη σαφήνειας όσον αφορά τη δικαιοδοτική βάση επί της οποίας το Δικαστήριο λαμβάνει προσωρινά και ασφαλιστικά μέτρα, υπόθεση C-256/09, *Bianca Puttrucker κατά Guillermo Valles Perez*, Συλλογή 2010, σ. Ι- 7353, ιδίως σκέψεις 70 έως 76

(26) <https://e-justice.europa.eu/home.do>

3.2.2. Ανάλυση από αρμόδιο για θέματα γονικής μέριμνας δικαστήριο

Όταν ένα δικαστήριο επιλαμβάνεται υπόθεσης σχετικής με το θέμα της γονικής μέριμνας οφείλει να διενεργεί την ακόλουθη ανάλυση:

Έχει το επιληφθέν δικαστήριο δικαιοδοσία βάσει του γενικού κανόνα του άρθρου 8;

▼ **NAI**

Έχουν τα δικαστήρια άλλου κράτους μέλους υπερισχύουσα διεθνή δικαιοδοσία βάσει των άρθρων 9, 10 ή 12;

▼ **NAI**

Το επιληφθέν δικαστήριο οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του βάσει του άρθρου 17.

▼ **OXI**

Έχει το δικαστήριο δικαιοδοσία βάσει των άρθρων 9, 10, 12 ή 13;

▼ **OXI**

Κατ' εφαρμογή του άρθρου 17, έχει δικαστήριο άλλου κράτους μέλους δικαιοδοσία βάσει του κανονισμού;

▼ **NAI**

Κατ' εφαρμογή του άρθρου 17, το επιληφθέν δικαστήριο οφείλει να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως ότι είναι αναρμόδιο.

▼ **OXI**

Κατ' εφαρμογή του άρθρου 14, όταν κανένα δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο δυνάμει των άρθρων 8 έως 10 και 12 ή 13, το δικαστήριο μπορεί να ασκεί τη δικαιοδοσία που του ανατίθεται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο («επικουρικές βάσεις δικαιοδοσίας»).

Προτείνεται, ως ορθή πρακτική, τα δικαστήρια να διευκρινίζουν πάντοτε στις αποφάσεις τους τη βάση επί της οποίας ανέλαβαν διεθνή δικαιοδοσία σε θέματα γονικής μέριμνας⁽²⁷⁾.

3.2.3. Γενικός κανόνας δικαιοδοσίας – Άρθρο 8 και αιτιολογική σκέψη (12)

3.2.3.1. Το κράτος της συνήθους διαμονής του τέκνου

Η θεμελιώδης αρχή των κανόνων δικαιοδοσίας του κανονισμού είναι ότι το πλέον κατάλληλο όργανο για ζητήματα γονικής μέριμνας είναι το αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού. Η έννοια της «συνήθους διαμονής» κατά τα τελευταία έτη χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο ως συνδυαστικός παράγοντας στις διεθνείς νομικές πράξεις, ιδιαίτερα εκείνες που αφορούν το οικογενειακό δίκαιο.

Ο κανονισμός δεν περιέχει ορισμό της συνήθους διαμονής. Η έννοια του όρου πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με τους στόχους και τους σκοπούς του κανονισμού.

Πρέπει να τονισθεί ότι η ερμηνεία της συνήθους διαμονής δεν καθορίζεται με αναφορά σε κάποια έννοια της συνήθους διαμονής βάσει συγκεκριμένου εθνικού δικαίου, αλλά θα πρέπει να της αποδίδεται «αυτοτελής» έννοια βάσει του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για τους σκοπούς αυτού. Το αν σε μια συγκεκριμένη περίπτωση η συνήθης διαμονή ενός παιδιού είναι σε κάποιο συγκεκριμένο κράτος μέλος πρέπει να καθορίζεται από το δικαστήριο σε κάθε περίπτωση με βάση τα δεδομένα που ισχύουν για την κατάσταση του συγκεκριμένου παιδιού.

3.2.3.2. Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την ερμηνεία της έννοιας της συνήθους διαμονής

Είναι ενδεχομένως δύσκολο σε ορισμένες περιπτώσεις να προσδιορισθεί ο τόπος της συνήθους διαμονής ενός παιδιού, ιδίως όταν αυτό μετακινείται συχνά από ένα κράτος μέλος σε άλλο ή έχει διέλθει σχετικά πρόσφατα διεθνή σύνορα. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει εκδώσει ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της συνήθους διαμονής παιδιού για τους σκοπούς του κανονισμού.

A – Υπόθεση C-523/07

Στην απόφασή του, της 2ας Απριλίου 2009, στην υπόθεση C-523/07, «A»⁽²⁸⁾, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η «συνήθης διαμονή» ενός παιδιού, κατά την έννοια του άρθρου 8 παράγραφος 1 του κανονισμού, πρέπει να διαπιστώνεται λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ιδιαίτερες πραγματικές περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης. Στην εν λόγω υπόθεση, τα τέκνα είχαν οδηγηθεί από τους γονείς τους από ένα κράτος μέλος σε ένα άλλο και σύντομα μετά τη μετακίνηση αποφασίστηκε η αφαίρεση της επιμέλειάς τους. Το ζήτημα που ανέκυψε ήταν αν είχε αλλάξει και ο τόπος της συνήθους διαμονής τους, μολονότι το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε ήταν σχετικά σύντομο, ολίγων εβδομάδων.

(27) Βλ. υπόθεση C-256/09, *Bianca Purucker V Guillermo Valles Perez*, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 25.

(28) Απόφαση της 2ας Απριλίου 2009 στην υπόθεση C-523/07 «A», Συλλογή 2009, σ. I-2805.

Το Δικαστήριο ανέλυσε τις περιστάσεις και έκρινε ότι η απλή φυσική παρουσία δεν αρκεί για τον προσδιορισμό της συνήθους διαμονής για τους σκοπούς του άρθρου 8 του κανονισμού. Εκτός της αυτοπρόσωπης παρουσίας του παιδιού εντός κράτους μέλους, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες από τους οποίους μπορεί να συναχθεί ότι η παρουσία αυτή ουδόλως έχει προσωρινό ή ευκαιριακό χαρακτήρα και ότι η διαμονή του παιδιού εκφράζει τη σε κάποιο βαθμό ενσωμάτωση σε ένα κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον. Για τον σκοπό αυτό, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, η διάρκεια, η κανονικότητα, οι συνθήκες και οι λόγοι της διαμονής στο έδαφος κράτους μέλους και της μετοικήσεως της οικογένειας στο εν λόγω κράτος, η ιθαγένεια του παιδιού, ο τόπος και οι συνθήκες φοίτησης, οι γλωσσικές γνώσεις καθώς και οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις που έχει το παιδί εντός του εν λόγω κράτους.

Η πρόθεση των γονέων να εγκατασταθούν μαζί με το παιδί σε άλλο κράτος μέλος, εκφραζόμενη με ορισμένα απτά μέτρα, όπως η αγορά ή ενοικίαση κατοικίας στο κράτος μέλος υποδοχής, μπορεί να αποτελεί ένδειξη της μεταφοράς της συνήθους διαμονής. Άλλη ένδειξη μπορεί να είναι η υποβολή αίτησης προς τις οικείες υπηρεσίες του εν λόγω κράτους για την απόκτηση κατοικίας μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να διαπιστώσει τη συνήθη διαμονή του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ιδιαίτερες πραγματικές περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως.

Mercredi – Υπόθεση C-497/10

Στην απόφασή του της 22ας Δεκεμβρίου 2010 στην υπόθεση *Mercredi*⁽²⁹⁾, το Δικαστήριο επαναβεβαίωσε τη δήλωσή του στην απόφαση «Α», αναφέροντας ότι ο όρος «συνήθης διαμονή», κατά την έννοια των άρθρων

(29) Απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010 στην υπόθεση C-497/10 PPU, Συλλογή 2010, σ. I-14309.

8 και 10 του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι η διαμονή αυτή αντιστοιχεί στον τόπο που εκφράζει ορισμένη ενσωμάτωση του παιδιού σε ένα κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον.

Η υπόθεση αυτή αφορούσε ένα κορίτσι βρέφους ηλικίας μόλις δύο μηνών, όταν η μητέρα του το μετέφερε από την Αγγλία στη Γαλλία. Η μητέρα άσκησε χωριστή αγωγή στη Γαλλία περίπου δύο εβδομάδες μετά τη δικαστική διαδικασία στο Λονδίνο. Το αγγλικό δικαστήριο παρέπεμψε την υπόθεση στο ΔΕΕ το οποίο ξεκίνησε την απόφασή του με τη δήλωση ότι η δικαιοδοσία δικαστηρίου κράτους μέλους επί θεμάτων γονικής μέριμνας παιδιού που μετακινείται νόμιμα σε άλλο κράτος μέλος καθορίζεται με βάση το κριτήριο της συνήθους διαμονής του παιδιού κατά τη στιγμή που το εν λόγω δικαστήριο επιλαμβάνεται της υποθέσεως.

Το Δικαστήριο ανέφερε στη συνέχεια ότι, δεδομένου ότι τα άρθρα του κανονισμού που περιέχουν τον όρο «συνήθης διαμονή» δεν περιέχουν καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της «συνήθους διαμονής», ο προσδιορισμός αυτός πρέπει να γίνει με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι διατάξεις και τον σκοπό του κανονισμού, και κυρίως εκείνον που προκύπτει από τη δωδέκατη αιτιολογική του σκέψη, κατά την οποία οι κανόνες δικαιοδοσίας τους οποίους περιλαμβάνει ο κανονισμός αυτός έχουν διαμορφωθεί με κριτήριο το συμφέρον του παιδιού και, ειδικότερα, το κριτήριο της εγγύτητας.

Προσέθεσε επίσης ότι ηλικία του παιδιού έχει ιδιαίτερη σημασία. Κατά γενικό κανόνα, ανέφερε στη συνέχεια, το περιβάλλον ενός παιδιού μικρής ηλικίας είναι κυρίως κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον που καθορίζεται από το πρόσωπο ή τα πρόσωπα με τα οποία ζει το παιδί, τα οποία επιμελούνται αυτού και το φροντίζουν.

Το εν λόγω περιβάλλον του παιδιού έχει θεμελιώδη σημασία για τον προσδιορισμό του τόπου της συνήθους διαμονής και απαρτίζεται από

διάφορους παράγοντες που ποικίλλουν ανάλογα με την ηλικία του παιδιού. Συγκεκριμένα, οι παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην περίπτωση παιδιού σχολικής ηλικίας διαφέρουν από τους παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη στην περίπτωση ενός μεγαλύτερου ή νεότερου παιδιού.

Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι, όταν πρόκειται για βρέφος που μετακινήθηκε και διαμένει με τη μητέρα του για διάστημα λίγων μόνον ημερών σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος της συνήθους διαμονής του, πρέπει να λαμβάνονται μεταξύ άλλων υπόψη, αφενός, η διάρκεια, η σταθερότητα, οι όροι και οι λόγοι της διαμονής στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους και της μετοικήσεως της μητέρας στο κράτος αυτό και, αφετέρου, λόγω ιδίως της ηλικίας του παιδιού, οι γεωγραφικές και οικογενειακές ρίζες της μητέρας, καθώς και οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις που διατηρεί η μητέρα και το παιδί στο ίδιο κράτος μέλος.

Όπως και στην υπόθεση «Α», το Δικαστήριο έκρινε ότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να προσδιορίσει τη συνήθη διαμονή του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ιδιαίτερες πραγματικές περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης.

3.2.3.3. Απόκτηση νέας συνήθους διαμονής

Εάν ένα παιδί μετακινηθεί από ένα κράτος μέλος σε άλλο, με εξαίρεση την περίπτωση της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης παιδιού⁽³⁰⁾, η απόκτηση συνήθους διαμονής στο «νέο» κράτος μέλος συμπίπτει κατ' αρχήν με την «απώλεια» της συνήθους διαμονής στο προηγούμενο κράτος μέλος. Η εξέταση από το δικαστήριο των πραγματικών στοιχείων κάθε μεμονωμένης περίπτωσης θα οδηγήσει σε ένα συμπέρασμα σχετικά με το κατά πόσον το παιδί έχει αποκτήσει τη συνήθη διαμονή στο «νέο» κράτος μέλος και, εάν ναι, σε ποια χρονική στιγμή μπορεί να συνέβη αυτό.

Μολονότι η χρήση του επιθέτου «συνήθης» τείνει να υποδηλώνει ότι πρέπει να διαπιστωθεί μια ορισμένη διάρκεια διαμονής πριν να μπορέσει αυτή να χαρακτηριστεί «συνήθης», δεν θα πρέπει να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ένα παιδί να μπορεί να αποκτήσει συνήθη διαμονή σε κράτος μέλος την ίδια την ημέρα της άφιξής του εκεί, ή σε σύντομο διάστημα.

Το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας καθορίζεται κατά τον χρόνο προσφυγής στο δικαστήριο. Εφόσον ασκηθεί προσφυγή σε αρμόδιο δικαστήριο, καταρχήν αυτό διατηρεί διεθνή δικαιοδοσία, ακόμα και αν το παιδί αποκτήσει συνήθη διαμονή σε άλλο κράτος μέλος κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας (βάσει της αρχής «*perpetuatio fori*»). Ως εκ τούτου, η αλλαγή της συνήθους διαμονής του παιδιού ενώ εκκρεμεί η δικαστική διαδικασία δεν συνεπάγεται μεταβολή δικαιοδοσίας σε εκκρεμούσα υπόθεση.

Εντούτοις, εάν είναι προς το συμφέρον του παιδιού, το άρθρο 15 προβλέπει τη δυνατότητα μεταφοράς της υπόθεσης, ή μέρους της, με την επιφύλαξη ορισμένων προϋποθέσεων, σε δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο έχει μετοικήσει το παιδί⁽³¹⁾.

(30) Βλ. κεφάλαιο 4.

(31) Βλ. κεφάλαιο 4.

3.2.4. Εξαιρέσεις από τον γενικό κανόνα

Τα άρθρα 9, 10, 12 και 13 ορίζουν τις εξαιρέσεις του γενικού κανόνα, αναφέροντας τις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες η διεθνής δικαιοδοσία απονέμεται στα δικαστήρια άλλου κράτους μέλους από το κράτος της συνήθους διαμονής του παιδιού.

3.2.4.1. Διατήρηση της αρμοδιότητας της προγενέστερης συνήθους διαμονής του παιδιού – Άρθρο 9

Όταν ένα παιδί μετοικεί από ένα κράτος μέλος σε άλλο, είναι συχνά αναγκαία η επανεξέταση των δικαιωμάτων προσωπικής επικοινωνίας ή άλλων διακανονισμών που αφορούν την επικοινωνία, προκειμένου να προσαρμοσθούν στις νέες συνθήκες. Το άρθρο 9 περιέχει κανόνα πλαισίου πολιτικής που ενθαρρύνει τους δικαιούχους γονικής μέριμνας να συμφωνούν τις αναγκαίες προσαρμογές των δικαιωμάτων επικοινωνίας που είχαν καθοριστεί πριν από τη μετακίνηση του παιδιού και, εάν αυτό είναι αδύνατον, να υποβάλλουν αίτηση στο δικαστήριο του κράτους της προγενέστερης συνήθους διαμονής του παιδιού για την επίλυση της διαφοράς.

Αυτό κατά κανένα τρόπο δεν εμποδίζει ένα πρόσωπο να μετακινείται στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά παρέχει εγγύηση ότι το πρόσωπο που δεν μπορεί πλέον να ασκήσει τα δικαιώματα επικοινωνίας του όπως στο παρελθόν δεν είναι αναγκασμένο να προσφύγει στα δικαστήρια του νέου κράτους μέλους, αλλά μπορεί να ζητήσει την κατάλληλη προσαρμογή του δικαιώματος επικοινωνίας ενώπιον του δικαστηρίου που του χορήγησε το δικαίωμα αυτό εντός προθεσμίας τριών μηνών μετά τη μετοικασία. Τα δικαστήρια του νέου κράτους μέλους δεν έχουν αρμοδιότητα όσον αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

3.2.4.2. Το άρθρο 9 εξαρτάται από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

3.2.4.2.1. Τα δικαιώματα επικοινωνίας που πρόκειται να τροποποιηθούν πρέπει να έχουν παραχωρηθεί με δικαστική απόφαση.

Το άρθρο 9 εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση κατά την οποία επιδιώκεται η τροποποίηση προηγούμενης απόφασης σχετικά με τα δικαιώματα επικοινωνίας που εξέδωσαν τα δικαστήρια σε κράτος μέλος πριν από τη μετοικασία του παιδιού. Σε περίπτωση που τα δικαιώματα πρόσβασης δεν είχαν αποδοθεί με δικαστική απόφαση, δεν εφαρμόζεται το άρθρο 9, αλλά εφαρμόζονται άλλοι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας. Συνεπώς, τα δικαστήρια του «νέου» κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 8 να αποφασίζουν σχετικά με το δικαίωμα επικοινωνίας μόλις το παιδί αποκτήσει συνήθη διαμονή στο εν λόγω κράτος.

3.2.4.2.2. Εφαρμόζεται μόνο σε «νόμιμες» μετοικασίες ενός παιδιού από ένα κράτος μέλος σε άλλο

Το τι είναι «νόμιμη» μετοικασία πρέπει να καθορίζεται σε συνάρτηση με κάθε δικαστική απόφαση ή το δίκαιο που εφαρμόζεται στο κράτος μέλος προέλευσης (συμπεριλαμβανομένων των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του εν λόγω κράτους). Μια τέτοια μετοικασία μπορεί να συμβεί όταν επιτρέπεται στον δικαιούχο της γονικής μέριμνας να μετοικήσει με το παιδί σε άλλο κράτος χωρίς τη συγκατάθεση άλλου δικαιούχου γονικής μέριμνας ή εφόσον αυτός παρέχει τη συγκατάθεσή του. Εάν η μετοικασία του παιδιού είναι αποτέλεσμα παράνομης απομάκρυνσης, ενδεχομένως με μονομερή απόφαση ενός δικαιούχου γονικής μέριμνας, δεν εφαρμόζεται το άρθρο 9, αλλά εφαρμόζεται το άρθρο 10⁽³²⁾. Εάν, από την άλλη πλευρά, η αλλαγή της συνήθους διαμονής του παιδιού είναι αποτέλεσμα νόμιμης μετοικασίας του παιδιού σε άλλο κράτος μέλος, εφαρμόζεται το άρθρο 9, εάν πληρούνται οι κατωτέρω προϋποθέσεις.

(32) Βλ. σημείο 4.2.

3.2.4.2.3. *Ισχύει μόνο για περίοδο τριών μηνών από τη μετοικασία του παιδιού*

Η περίοδος των τριών μηνών πρέπει να υπολογίζεται από την ημερομηνία της φυσικής μετοικασίας του παιδιού από το κράτος μέλος προέλευσης στο «νέο» κράτος μέλος. Η ημερομηνία μετοικασίας δεν πρέπει να συγχέεται με την ημερομηνία κατά την οποία το παιδί αποκτά συνήθη διαμονή στο «νέο» κράτος μέλος. Εάν δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης επιληφθεί μετά την εκπνοή της τριμήνης περιόδου από την ημερομηνία της μετοικασίας, δεν έχει δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 9.

3.2.4.2.4. *Το παιδί πρέπει να έχει αποκτήσει συνήθη διαμονή στο «νέο» κράτος μέλος κατά τη διάρκεια της τριμήνης περιόδου*

Το άρθρο 9 εφαρμόζεται μόνο εάν το παιδί έχει αποκτήσει συνήθη διαμονή στο «νέο» κράτος μέλος κατά τη διάρκεια της τριμήνης περιόδου. Εάν το παιδί δεν έχει αποκτήσει συνήθη διαμονή εντός αυτής της περιόδου, τα δικαστήρια του κράτους μέλους προέλευσης διατηρούν, καταρχήν, τη δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 8. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, εάν το παιδί, αφού μετακινηθεί από «παλαιό» κράτος μέλος και έχει παύσει να έχει την συνήθη διαμονή του σε αυτό, δεν έχει αποκτήσει συνήθη διαμονή στο «νέο» κράτος μέλος, όχι μόνο δεν εφαρμόζεται το άρθρο 9, αλλά ούτε και η γενική δικαιοδοσία του άρθρου 8 μπορεί να θεμελιωθεί. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι διατάξεις του άρθρου 13 της οδηγίας ενδέχεται να αποτελούν τη βάση για την απόδοση διεθνούς δικαιοδοσίας στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το παιδί.

3.2.4.2.5. *Ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας πρέπει να συνεχίσει να έχει συνήθη διαμονή στο κράτος μέλος προέλευσης*

Εάν ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας έχει παύσει να έχει συνήθη διαμονή στο κράτος μέλος προέλευσης, δεν εφαρμόζεται το άρθρο 9, αλλά αποκτούν αρμοδιότητα τα δικαστήρια του νέου κράτους μέλους μόλις το παιδί αποκτήσει συνήθη διαμονή σε αυτό.

3.2.4.2.6. *Ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας δεν πρέπει να έχει δεχθεί την αλλαγή της διεθνούς δικαιοδοσίας*

Εφόσον σκοπός αυτής της διάταξης είναι να διασφαλίζεται ότι ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας μπορεί να συνεχίσει να προσφεύγει στα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του για διάστημα τριών μηνών από τη μετοικασία του παιδιού στο «νέο» κράτος μέλος, το άρθρο 9 δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση που είναι διατεθειμένος να αποδεχθεί τη δικαιοδοσία που αποκτούν τα δικαστήρια του «νέου» κράτους μέλους.

Ως εκ τούτου, εάν ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας συμμετέχει σε δικαστική διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου του «νέου» κράτους μέλους χωρίς να αμφισβητεί τη δικαιοδοσία αυτού του δικαστηρίου, δεν εφαρμόζεται το άρθρο 9 και το δικαστήριο του νέου κράτους μέλους ασκεί γενική δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 8. Εξυπακούεται ότι το άρθρο 9 δεν εμποδίζει τον δικαιούχο του δικαιώματος επικοινωνίας να προσφύγει στα δικαστήρια του «νέου» κράτους μέλους με σκοπό την επανεξέταση του ζητήματος του δικαιώματος επικοινωνίας.

3.2.4.2.7. *Δεν εμποδίζει τα δικαστήρια του νέου κράτους μέλους να αποφασίζουν για ζητήματα άλλα πέραν του δικαιώματος επικοινωνίας*

Το άρθρο 9 ασχολείται μόνο με τη δικαιοδοσία ρύθμισης του δικαιώματος επικοινωνίας, αλλά δεν εφαρμόζεται σε άλλα ζητήματα γονικής μέριμνας, όπως τα δικαιώματα επιμέλειας. Ως εκ τούτου, το άρθρο 9 δεν εμποδίζει τον δικαιούχο γονικής μέριμνας ο οποίος έχει μετοικήσει με το παιδί στο «νέο» κράτος μέλος να προσφύγει στα δικαστήρια αυτού του κράτους μέλους για το ζήτημα των δικαιωμάτων επιμέλειας κατά τη διάρκεια της τριμήνης περιόδου μετά τη μετοικασία.

3.2.4.2.8. Διατήρηση της αρμοδιότητας της προγενέστερης συνήθους διαμονής του παιδιού (Άρθρο 9).

Έχει εκδοθεί απόφαση για το δικαίωμα επικοινωνίας από τα δικαστήρια του κράτους μέλους από το οποίο μετοίκησε το παιδί («το ΚΜ προέλευσης»);

►
OXI

Το άρθρο 9 δεν εφαρμόζεται, αλλά τα δικαστήρια του άλλου ΚΜ καθίστανται αρμόδια μόλις το παιδί αποκτήσει συνήθη διαμονή εκεί σύμφωνα με το άρθρο 8.

▼ NAI

Ήταν νόμιμη η μετοικεσία του παιδιού από το ΚΜ προέλευσης σε άλλο κράτος μέλος («το νέο ΚΜ»);

►
OXI

Εάν η μετακίνηση είναι παράνομη, το άρθρο 9 δεν εφαρμόζεται. Αντ' αυτού, εφαρμόζονται οι διατάξεις περί απαγωγής τέκνου.

▼ NAI

Έχει το παιδί αποκτήσει συνήθη διαμονή στο νέο ΚΜ εντός περιόδου 3 μηνών;

►
OXI

Το άρθρο 9 δεν εφαρμόζεται. Εάν το παιδί εξακολουθεί να έχει συνήθη διαμονή στο ΚΜ προέλευσης μετά την πάροδο των τριών μηνών, τα δικαστήρια αυτού του ΚΜ διατηρούν την αρμοδιότητά τους σύμφωνα με το άρθρο 8.

▼ NAI

Συνεχίζει ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας να έχει συνήθη διαμονή στο ΚΜ προέλευσης;

►
OXI

Το άρθρο 9 δεν εφαρμόζεται.

▼ NAI

Ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας συμμετείχε σε δικαστική διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων του νέου ΚΜ χωρίς να αμφισβητήσει την αρμοδιότητά τους;

►
OXI

Το άρθρο 9 εφαρμόζεται.

▼ NAI

Το άρθρο 9 δεν εφαρμόζεται.

3.2.5. Αρμοδιότητα σε περίπτωση απαγωγής παιδιού – Άρθρο 10

Η αρμοδιότητα σε περιπτώσεις απαγωγής τέκνου διέπεται από ειδικό κανόνα⁽³³⁾.

3.2.6. Παρέκταση αρμοδιότητας – Άρθρο 12

3.2.6.1. Περιορισμένη δυνατότητα επιλογής δικαστηρίου

Ο κανονισμός θεσπίζει περιορισμένη δυνατότητα, και με την επιφύλαξη ορισμένων ειδικών προϋποθέσεων, προσφυγής σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους από το κράτος της συνήθους διαμονής του παιδιού για οποιοδήποτε θέμα γονικής μέριμνας, όταν είτε το ζήτημα συνδέεται με εκκρεμή διαδικασία διαζυγίου σε αυτό το κράτος μέλος είτε το παιδί έχει στενή σχέση με αυτό. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 12 δεν παρέχει βάση δικαιοδοσίας εάν δεν υπάρχει αίτηση, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 1 ή 3.

3.2.6.2. Το άρθρο 12 καλύπτει δύο διαφορετικές καταστάσεις:

Κατάσταση 1:

3.2.6.2.1. Δικαιοδοσία του αρμοδίου για την εκδίκαση του διαζυγίου δικαστηρίου σε ζητήματα γονικής μέριμνας

ΑΡΘΡΟ 12 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 1 ΚΑΙ 2

Όταν εκκρεμεί διαδικασία διαζυγίου ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους, τα δικαστήρια αυτού του κράτους είναι επίσης αρμόδια να αποφανθούν για ζητήματα γονικής μέριμνας που συνδέονται με το διαζύγιο, ακόμα και αν το συγκεκριμένο παιδί δεν έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος. Αυτό ισχύει ανεξάρτητα από το αν το παιδί είναι τέκνο και των δύο συζύγων. Το ίδιο ισχύει και όταν το δικαστήριο έχει επιληφθεί αιτήσεως δικαστικού χωρισμού ή ακύρωσης του γάμου.

Το αρμόδιο για την εκδίκαση του διαζυγίου δικαστήριο είναι εξίσου αρμόδιο για τα ζητήματα γονικής μέριμνας υπό τον όρο ότι πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Τουλάχιστον ένας εκ των συζύγων έχει τη γονική μέριμνα του τέκνου, και
- Οι σύζυγοι και όλοι οι δικαιούχοι γονικής μέριμνας αποδέχονται τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί του διαζυγίου, είτε με ρητή αποδοχή είτε με συμπεριφορά που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση· αυτό καθορίζεται από το δικαστήριο κατά τον χρόνο της προσφυγής σε αυτό, και
- Η αρμοδιότητα αυτού του δικαστηρίου συνάδει προς το ύψιστο συμφέρον του παιδιού.

(33) Βλ. σημείο 4.2.

Η αρμοδιότητα του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί του διαζυγίου παύει μόλις:

- η απόφαση της έκδοσης ή απόρριψης του διαζυγίου καταστεί τελεσίδικη, ή
- εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση σε διαδικασία σχετική με τη γονική μέριμνα η οποία εκκρεμούσε ακόμα όταν η απόφαση διαζυγίου κατέστη τελεσίδικη, ή
- η διαδικασία σχετικά με το διαζύγιο και τη γονική μέριμνα περατωθεί για άλλο λόγο (π.χ. αποσύρονται οι αιτήσεις διαζυγίου και γονικής μέριμνας).

Σημείωση: Οι συντάκτες της νομοθετικής πράξης δεν είχαν την πρόθεση να κάνουν διάκριση μεταξύ του όρου «superior interests of the child» (άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο β)) και του όρου «best interests of the child» (Άρθρο 12 παράγραφος 3 στοιχείο β)) στο κείμενο που συντάχθηκε στην αγγλική γλώσσα. Οι εκδόσεις του κανονισμού σε άλλες γλώσσες χρησιμοποιούν ταυτόσημη διατύπωση και στις δύο παραγράφους.

Κατάσταση 2:

3.2.6.2.2. Δικαιοδοσία δικαστηρίου κράτους μέλους με το οποίο το παιδί έχει στενή σχέση⁽³⁴⁾

ΑΡΘΡΟ 12 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 3

Τα δικαστήρια κράτους μέλους, ενώπιον των οποίων έχουν κινηθεί διαδικασίες, εκτός από εκείνες που αφορούν υποθέσεις διαζυγίων, δικαστικού χωρισμού ή ακύρωσης γάμου, βάσει δικαιοδοσίας που ορίζεται στο άρθρο 3, είναι επίσης αρμόδια σε θέματα γονικής μέριμνας, ακόμη και αν το παιδί δεν έχει συνήθη διαμονή στο εν λόγω κράτος μέλος, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

- το παιδί έχει στενή σχέση με αυτό το κράτος μέλος λόγω, ιδίως, του γεγονότος ότι ένας από τους δικαιούχους γονικής μέριμνας έχει τη συνήθη διαμονή του σε αυτό το κράτος μέλος ή το παιδί έχει

(34) Πρέπει να επισημανθεί ότι, κατά τον χρόνο σύνταξης του παρόντος οδηγού, υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης σε σχέση με την ερμηνεία του άρθρου 12 παράγραφος 3- βλ. υπόθεση C – 656/13 (2014/C 85/19)- η εν λόγω αίτηση υποβλήθηκε από το Nejvyšší soud České republiky (Τσεχική Δημοκρατία) στις 12 Δεκεμβρίου 2013 – στην υπόθεση L κατά M, R και K- η παραπομπή θέτει το ερώτημα αν πρέπει το άρθρο 12 παράγραφος 3 να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι θεμελιώνει δικαιοδοσία σε δική γονικής μέριμνας ακόμα και αν δεν εκκρεμεί άλλη συναφής διαδικασία (δηλαδή «διαδικασία εκτός από αυτές που προβλέπονται στην παράγραφο 1»).

Έχει υποβληθεί και άλλη αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης σε σχέση με το άρθρο 12 παράγραφος 3, από το Court of Appeal (England and Wales) (Civil Division) του Ηνωμένου Βασιλείου, στις 2 Αυγούστου 2013, στην υπόθεση C- 436/13, E κατά B- στην εν λόγω υπόθεση, το πρώτο ερώτημα που τέθηκε ήταν κατά πόσο, σε περίπτωση που παρεκτείνεται, κατ' εφαρμογή του άρθρου 12 παράγραφος 3, η διεθνής δικαιοδοσία δικαστηρίου κράτους μέλους όσον αφορά διαφορές γονικής μέριμνας, ισχύει η παρέκταση αυτή μόνο μέχρι την τελεσιδικία της απόφασης που εκδίδεται στη συγκεκριμένη δίκη ή εξακολουθεί να ισχύει ακόμη και μετά την τελεσιδικία αυτή.

την ιθαγένεια αυτού του κράτους μέλους, Αυτές οι προϋποθέσεις δεν είναι αποκλειστικές και είναι δυνατόν η σχέση αυτή να βασιστεί σε άλλα κριτήρια, και

- Όλοι οι διάδικοι αποδέχονται ρητά ή κατ' άλλο ανεπιφύλακτο τρόπο την αρμοδιότητα των εν λόγω δικαστηρίων κατά τον χρόνο που επιλαμβάνονται της υποθέσεως (δηλ. η απαίτηση αυτή είναι ισοδύναμη με εκείνη της κατάστασης 1).
- Η δικαιοδοσία εξυπηρετεί το ύψιστο συμφέρον του παιδιού (και αυτός ο όρος είναι ισοδύναμος με την προϋπόθεση που ορίζεται στο άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο β) – βλ. επίσης σημείωση ανωτέρω στο τέλος του σημείου 3.2.6.2.1).

3.2.6.2.3. Δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 12, όταν ένα παιδί έχει τη συνήθη διαμονή του σε τρίτο κράτος που δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης της Χάγης του 1996 – Άρθρο 12 παράγραφος 4

Το άρθρο 12 παράγραφος 4 εξειδικεύει τις συνθήκες υπό τις οποίες η δικαιοδοσία σύμφωνα με το συγκεκριμένο άρθρο θεωρείται ότι εξυπηρετεί «το συμφέρον του παιδιού», όταν το συγκεκριμένο παιδί έχει συνήθη διαμονή σε τρίτο κράτος το οποίο δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης της Χάγης του 1996 για την προστασία του παιδιού⁽³⁵⁾, ιδίως όταν διαπιστώνεται η αδυναμία διεξαγωγής δικαστικής διαδικασίας στο εν λόγω τρίτο κράτος.

Ενδεικτικά, η περιορισμένη δυνατότητα παρέκτασης για να επιλέξει ένας διάδικος να προσφύγει σε δικαστήριο κράτους μέλους που δεν είναι ο τόπος της συνήθους διαμονής του παιδιού, αλλά με το οποίο, παρ' όλα αυτά, το παιδί έχει στενό δεσμό, επεκτείνεται σε περιπτώσεις που η συνήθης διαμονή του παιδιού είναι στο έδαφος της εν λόγω τρίτης χώρας. Εφόσον η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων έχει γίνει αδιαμφισβήτητη δεκτή από όλα τα μέρη κατά την ημερομηνία που επελήφθη το δικαστήριο και

είναι προς το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, τα δικαστήρια του κράτους αυτού έχουν διεθνή δικαιοδοσία.

3.2.7. Παρουσία του παιδιού – Άρθρο 13

Εάν είναι αδύνατον να διαπιστωθεί η συνήθης διαμονή του παιδιού και δεν εφαρμόζεται το άρθρο 12, το άρθρο 13 επιτρέπει σε δικαστή κράτους μέλους να αποφασίσει για θέματα γονικής μέριμνας σε σχέση με παιδιά που είναι παρόντα σε αυτό το κράτος μέλος.

3.2.8. Επικουρικές βάσεις δικαιοδοσίας – Άρθρο 14

Εάν κανένα δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία δυνάμει των άρθρων 8 έως 13, το δικαστήριο μπορεί να θεμελιώσει τη δικαιοδοσία του στη βάση των δικών του εθνικών κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Αυτές οι αποφάσεις πρέπει να αναγνωρίζονται και να κηρύσσονται εκτελεστές στα άλλα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού.

(35) Βλ. κεφάλαιο 8.

3.3. Παραπομπή σε δικαστήριο καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση – Άρθρο 15⁽³⁶⁾

3.3.1. Υπό ποιες συνθήκες είναι δυνατή η παραπομπή υπόθεσης βάσει του άρθρου 15;

Ο κανονισμός περιλαμβάνει έναν καινοτόμο κανόνα ο οποίος παρέχει τη δυνατότητα, κατ' εξαίρεση, στο δικαστήριο το οποίο έχει επιληφθεί υποθέσεως να την παραπέμψει σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, εάν αυτό είναι καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση. Το δικαστήριο μπορεί να παραπέμψει το σύνολο ή μέρος της υπόθεσης.

Κατά γενικό κανόνα, διεθνή δικαιοδοσία έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού κατά τον χρόνο άσκησης της προσφυγής (άρθρο 8). Ως εκ τούτου, η δικαιοδοσία δεν μεταφέρεται αυτομάτως σε περίπτωση που το παιδί αποκτά συνήθη διαμονή σε άλλο κράτος μέλος κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας.

Εντούτοις, σε ορισμένες περιπτώσεις, κατ' εξαίρεση, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί («το δικαστήριο προέλευσης») ενδέχεται να μην είναι το πλέον κατάλληλο να εκδικάσει την υπόθεση. Το άρθρο 15 παρέχει τη δυνατότητα σε αυτές τις περιπτώσεις στο δικαστήριο προέλευσης να παραπέμψει την υπόθεση σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, εφόσον αυτό εξυπηρετεί το συμφέρον του παιδιού.

Άρα και μία υπόθεση παραπεμφθεί σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, δεν μπορεί να παραπεμφθεί περαιτέρω σε τρίτο δικαστήριο (Αιτιολογική σκέψη 13).

Η παραπομπή υπόκειται στις ακόλουθες προϋποθέσεις:

Το παιδί πρέπει να έχει «στενό σύνδεσμο» με το άλλο κράτος μέλος. Το άρθρο 15 παράγραφος 3 απαριθμεί τις πέντε καταστάσεις στις οποίες υπάρχει αυτός ο στενός σύνδεσμος σύμφωνα με τον κανονισμό:

- το παιδί απέκτησε συνήθη διαμονή εκεί μετά την παραπομπή στο δικαστήριο προέλευσης· ή
- το άλλο κράτος μέλος είναι η προηγούμενη συνήθης διαμονή του παιδιού· ή
- το παιδί έχει την ιθαγένεια αυτού του κράτους μέλους· ή
- είναι η συνήθης διαμονή δικαιούχου γονικής μέριμνας, ή
- η διαφορά αφορά τα μέτρα προστασίας του παιδιού που συνδέονται με τη διοίκηση, τη συντήρηση ή τη διάθεση της περιουσίας του παιδιού η οποία βρίσκεται στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους.

Επιπλέον, και τα δύο δικαστήρια πρέπει να είναι πεπεισμένα ότι η παραπομπή εξυπηρετεί το συμφέρον του παιδιού. Οι δικαστές πρέπει να συνεργάζονται για να αξιολογήσουν το συγκεκριμένο ζήτημα στη βάση των «ειδικών περιστάσεων της υπόθεσης». Αυτό θα πρέπει να γίνει είτε απευθείας είτε μέσω των αντίστοιχων κεντρικών αρχών.

(36) Βλ. υποσημείωση 34 ανωτέρω· στην υπόθεση E κατά B στην οποία παραπέμπει, στο ΔΕΕ υποβλήθηκε και δεύτερο ερώτημα, αυτή τη φορά σχετικά με το άρθρο 15· το ερώτημα είναι – «Επιτρέπει το άρθρο 15..... στα δικαστήρια των κρατών μελών να μεταβιβάζουν τη διεθνή δικαιοδοσία σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, αν δεν εκκρεμεί καμία δίκη σχετικά με το συγκεκριμένο παιδί;». Όταν συντάχθηκε το παρόν έγγραφο, το ΔΕΕ δεν είχε ακόμη εκδώσει την απόφασή του.

3.3.2. Ποιος έχει την πρωτοβουλία της παραπομπής;

Η παραπομπή μπορεί να γίνει:

- μετά από αίτηση ενός διαδίκου, ή
- αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, εφόσον συμφωνεί τουλάχιστον ένας διάδικος, ή
- κατόπιν αιτήματος δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους, εφόσον συμφωνεί τουλάχιστον ένας διάδικος.

3.3.3. Ποια διαδικασία εφαρμόζεται;

Ένα δικαστήριο στο οποίο έχει υποβληθεί αίτημα παραπομπής ή το οποίο επιθυμεί να παραπέμψει την υπόθεση με δική του πρωτοβουλία έχει δύο επιλογές:

- **Μπορεί να αναστείλει την εκδίκαση της υπόθεσης και να καλέσει τα μέρη να προσφύγουν στο δικαστήριο του άλλου κράτους μέλους, ή**
- **Μπορεί να ζητήσει απευθείας από το δικαστήριο άλλου κράτους μέλους να αναλάβει την υπόθεση.**

Στην πρώτη περίπτωση, το δικαστήριο προέλευσης ορίζει προθεσμία εντός της οποίας τα μέρη πρέπει να προσφύγουν στο δικαστήριο του άλλου κράτους μέλους. Εάν τα μέρη δεν προσφύγουν στο άλλο δικαστήριο εντός της ορισθείσας προθεσμίας, η υπόθεση δεν παραπέμπεται και το δικαστήριο προέλευσης παραμένει αρμόδιο. Ο κανονισμός δεν προβλέπει συγκεκριμένη προθεσμία, αλλά αυτή πρέπει να είναι αρκετά σύντομη για να διασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξει αδικαιολόγητη καθυστέρηση της παραπομπής εις βάρος του παιδιού και των διαδίκων. Το δικαστήριο το οποίο λαμβάνει το αίτημα παραπομπής πρέπει να αποφασίσει εντός έξι εβδομάδων αν θα δεχθεί ή όχι την παραπομπή. Εάν δεν αποδεχθεί τη δικαιοδοσία, το δικαστήριο προέλευσης εξακολουθεί να έχει δικαιοδοσία για το σύνολο της διαφοράς και πρέπει να την ασκήσει.

Το σχετικό ερώτημα θα πρέπει να είναι το κατά πόσον, στη συγκεκριμένη περίπτωση, η παραπομπή θα ήταν προς το συμφέρον του παιδιού. Η αξιολόγηση πρέπει να βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και στην υπόθεση ότι τα δικαστήρια όλων των κρατών μελών είναι καταρχήν αρμόδια να εκδικάσουν μια υπόθεση. Οι κεντρικές αρχές μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο παρέχοντας πληροφορίες στους δικαστές σχετικά με την κατάσταση στο άλλο κράτος μέλος.

3.3.4. Ορισμένα πρακτικά θέματα

3.3.4.1. Πώς μπορεί ένας δικαστής, ο οποίος επιθυμεί να παραπέμψει μια υπόθεση, να διαπιστώσει ποιο είναι το αρμόδιο δικαστήριο στο άλλο κράτος μέλος;

Ο Ευρωπαϊκός Δικαστικός Άτλας δικαστικών υποθέσεων μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξεύρεση του αρμοδίου δικαστηρίου στο άλλο κράτος μέλος. Ο Δικαστικός Άτλας προσδιορίζει το κατά τόπον αρμόδιο δικαστήριο στα διάφορα κράτη μέλη, παρέχοντας στοιχεία επικοινωνίας με τα διάφορα δικαστήρια (όπως ονόματα, τηλεφωνικούς αριθμούς, ηλεκτρονικές διευθύνσεις, κ.λπ.) (βλ. Δικαστικός Άτλας⁽³⁷⁾). Οι κεντρικές αρχές που διορίζονται βάσει του κανονισμού μπορούν επίσης να βοηθήσουν τους δικαστές στην εξεύρεση του αρμοδίου δικαστηρίου στο άλλο κράτος μέλος, όπως οφείλουν να πράττουν σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 55 στοιχείο γ)⁽³⁸⁾.

(37) http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/

(38) Βλ. κεφάλαιο 7.

3.3.4.2. Πώς πρέπει να επικοινωνούν οι δικαστές;

Το άρθρο 15 ορίζει ότι τα δικαστήρια συνεργάζονται είτε απευθείας είτε μέσω των κεντρικών αρχών για τους σκοπούς της παραπομπής. Μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για τους εμπλεκόμενους δικαστές να επικοινωνούν για να αξιολογήσουν το κατά πόσον σε μια συγκεκριμένη υπόθεση πληρούνται οι προϋποθέσεις παραπομπής, ιδιαίτερα αν αυτό θα ήταν προς το συμφέρον του παιδιού. Εάν οι δύο δικαστές ομιλούν ή/και κατανοούν μία κοινή γλώσσα, δεν πρέπει να διστάζουν να έρχονται μεταξύ τους σε επαφή είτε απευθείας είτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου⁽³⁹⁾. Άλλες μορφές σύγχρονης τεχνολογίας μπορεί να είναι χρήσιμες, όπως οι τηλεδιασκέψεις. Εάν υπάρχουν γλωσσικά προβλήματα, οι δικαστές μπορούν να στηρίζονται σε διερμηνείς, εφόσον το επιτρέπουν οι διαθέσιμοι πόροι. Οι κεντρικές αρχές θα είναι επίσης σε θέση να επικουρούν τους δικαστές.

Οι δικαστές θα επιθυμούν να τηρούν ενήμερα τα μέρη και τους νομικούς συμβούλους τους αλλά θα αποτελεί θέμα των δικαστών να αποφασίσουν οι ίδιοι σχετικά με τις διαδικασίες και τις διασφαλίσεις που είναι απαραίτητες στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης υπόθεσης.

3.3.4.3. Ποιος είναι υπεύθυνος για τη μετάφραση των εγγράφων;

Οι μηχανισμοί μετάφρασης δεν καλύπτονται από το άρθρο 15. Οι δικαστές πρέπει να επιδιώκουν την εξεύρεση αντικειμενικής λύσης που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις περιστάσεις της κάθε υπόθεσης. Με την επιφύλαξη του δικονομικού δικαίου του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα, η μετάφραση μπορεί ενδεχομένως να μην είναι απαραίτητη, εάν η υπόθεση παραπέμπεται σε δικαστή ο οποίος κατανοεί τη γλώσσα της υπόθεσης. Εάν η μετάφραση είναι αναγκαία, μπορεί να περιορίζεται στα πλέον σημαντικά έγγραφα. Οι κεντρικές αρχές πρέπει επίσης να μπορούν να συνεισφέρουν παρέχοντας ανεπίσημες μεταφράσεις⁽⁴⁰⁾.

(39) Η Διάσκεψη της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο συνέβαλε στη δημιουργία του διεθνούς δικτύου δικαστών της Χάγης, ένας από τους στόχους του οποίου είναι να διευκολύνει την απευθείας επικοινωνία μεταξύ δικαστών στο πλαίσιο του διεθνούς οικογενειακού δικαίου. Η Διάσκεψη της Χάγης έχει αναπτύξει ορισμένες γενικές οδηγίες για τις δικαστικές επικοινωνίες. Ο διαδικτυακός τόπος της Διάσκεψης της Χάγης περιέχει παραπομπές και στα δύο – βλ. <http://www.hcch.net/upload/haguenetwork.pdf> και http://www.hcch.net/upload/brochure_djc_en.pdf. Υπάρχει, επίσης, δίκτυο δικαστών αρμόδιων για θέματα οικογενειακού δικαίου εντός της ΕΕ που δραστηριοποιείται εντός της δομής του ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές υποθέσεις.

(40) Βλ. σημείο 3.3.4.1 και υποσημείωση 38.

3.3.4.4. Παραπομπή σε καταλληλότερο δικαστήριο – Άρθρο 15

Όταν δικαστήριο ενός κράτους μέλους («ΚΜ Α») έχει επιληφθεί υπόθεσης για την οποία έχει δικαιοδοσία σύμφωνα με τα άρθρα 8 έως 14 του κανονισμού, μπορεί, κατ' εξαίρεση, να την παραπέμψει σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους («ΚΜ Β»), εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

Έχει το παιδί με το ΚΜ Β έναν από τους «στενούς συνδέσμους» που απαριθμούνται στο άρθρο 15 παράγραφος 3;

▼ **ΝΑΙ**

► **ΟΧΙ**

Η υπόθεση δεν μπορεί να παραπεμφθεί.

Έχει λάβει το δικαστήριο του ΚΜ Α αίτημα από ένα εκ των μερών ή από δικαστήριο του ΚΜ Β ή επιθυμεί να παραπέμψει την υπόθεση με δική του πρωτοβουλία;

▼ **ΝΑΙ**

► **ΟΧΙ**

Η υπόθεση δεν μπορεί να παραπεμφθεί.

Θεωρεί το δικαστήριο του ΚΜ Α ότι η παραπομπή εξυπηρετεί το συμφέρον του παιδιού;

▼ **ΝΑΙ**

► **ΟΧΙ**

Η υπόθεση δεν μπορεί να παραπεμφθεί.

Δέχεται τουλάχιστον ένα εκ των μερών την παραπομπή;

▼ **ΝΑΙ**

► **ΟΧΙ**

Η υπόθεση δεν μπορεί να παραπεμφθεί.

Το δικαστήριο του κράτους μέλους Α έχει δύο επιλογές:

ΕΙΤΕ ▼

α) Ζητεί από δικαστήριο του ΚΜ Β να αναλάβει την υπόθεση.

Οφείλει το δικαστήριο στο ΚΜ Β να εξετάσει αν η παραπομπή είναι προς το συμφέρον του παιδιού;

▼ **ΝΑΙ**

Το δικαστήριο του ΚΜ Β δέχεται ότι είναι αρμόδιο εντός έξι εβδομάδων

▼ **ΟΧΙ**

Το δικαστήριο του ΚΜ Β κηρύσσει εαυτό αναρμόδιο. Το δικαστήριο του ΚΜ Α συνεχίζει να ασκεί την αρμοδιότητά του.

▼ **ΕΙΤΕ**

β) Αναστέλλει την εκδίκαση της υπόθεσης και καλεί τα μέρη να προσφύγουν σε δικαστήριο στο ΚΜ Β εντός ορισμένης προθεσμίας.

Το Δικαστήριο στο ΚΜ Β έχει επιληφθεί εντός της προθεσμίας

Ή

στην περίπτωση β) και εάν το δικαστήριο του ΚΜ Β δεν έχει επιληφθεί εντός της προθεσμίας

Το δικαστήριο του ΚΜ Α συνεχίζει να ασκεί την αρμοδιότητά του.

3.4. Τι συμβαίνει εάν ασκηθούν αγωγές σε δύο κράτη μέλη;

3.4.1. Άσκηση παρόμοιων αγωγών σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη για το ίδιο τέκνο – άρθρο 19 παράγραφος 2

Μπορεί ενδεχομένως τα μέρη να ασκήσουν αγωγές για θέματα γονικής μέριμνας όσον αφορά το ίδιο τέκνο, το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία σε διαφορετικά κράτη μέλη. Αυτό μπορεί να καταλήξει σε παράλληλες αγωγές και, κατά συνέπεια, σε ασυμβίβαστες αποφάσεις για το ίδιο ζήτημα.

Το άρθρο 19 παράγραφος 2 ρυθμίζει την κατάσταση κατά την οποία έχουν ασκηθεί αγωγές για θέματα γονικής μέριμνας σε διάφορα κράτη μέλη σε σχέση με:

- το ίδιο τέκνο και
- το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία

Σε αυτή την περίπτωση, το άρθρο 19 παράγραφος 2 ορίζει ότι το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο είναι καταρχήν αρμόδιο. Το δικαστήριο που επελήφθη δεύτερο οφείλει να αναστείλει τη διαδικασία μέχρις ότου διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο. Εάν το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο κρίνει εαυτό αρμόδιο, το δεύτερο δικαστήριο οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη δικαιοδοσίας του. Το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο μπορεί να συνεχίσει τη διαδικασία του μόνον εφόσον το πρώτο δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν έχει δικαιοδοσία, ή εάν το πρώτο δικαστήριο αποφασίσει να παραπέμψει την υπόθεση σύμφωνα με το άρθρο 15 και το δεύτερο δικαστήριο αποδεχθεί την παραπομπή.

3.4.2. Διαφορετικά είδη διαδικασιών σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη για το ίδιο τέκνο – Άρθρο 19 παράγραφος 2 και άρθρο 20

Για να παράγει αποτελέσματα ο μηχανισμός του άρθρου 19 παράγραφος 2, οι διαδικασίες στα δύο κράτη μέλη πρέπει να είναι διαδικασίες επί της ουσίας σε σχέση με τα ζητήματα γονικής μέριμνας που εγείρονται. Εάν, ωστόσο, η αγωγή που ασκήθηκε στο πρώτο κράτος μέλος αφορά προσωρινά και ασφαλιστικά μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 20, τότε κάθε αγωγή που ασκείται σε μεταγενέστερο χρόνο σε άλλο κράτος μέλος σχετικά με το περιεχόμενο της γονικής μέριμνας για το ίδιο παιδί δεν υπόκειται στον κανόνα του άρθρου 19 παράγραφος 2. Αυτό αιτιολογείται για τον λόγο ότι, εφόσον τα προσωρινά μέτρα δεν είναι εκτελεστά στο άλλο κράτος μέλος, δεν υπάρχει πιθανότητα αντικρουόμενων δικαστικών αποφάσεων.

Παράδειγμα: η ακόλουθη κατάσταση ήταν η αιτία παραπομπής δύο υποθέσεων ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

Δύο παιδιά γεννήθηκαν στο κράτος μέλος Α· ο πατέρας καταγόταν από αυτό το ΚΜ και η μητέρα από το κράτος μέλος Β. Λίγο μετά τη γέννησή τους, η σχέση των γονέων επιδεινώθηκε και η μητέρα δήλωσε ότι επιθυμούσε να επιστρέψει στο ΚΜ Β με τα παιδιά. Συνήψαν συμφωνία βάσει της οποίας η μητέρα μπορούσε να πάρει και τα δύο παιδιά στο ΚΜ Β· ενώ το ένα από τα παιδιά, αγόρι, μπορούσε να ταξιδέψει, το άλλο παιδί, κορίτσι, έπρεπε να παραμείνει σε νοσοκομείο, διότι ήταν σοβαρά άρρωστο· η μητέρα έφυγε για το ΚΜ Β με το αγόρι.

Ωστόσο, ο πατέρας θεώρησε ότι δεν δεσμευόταν πλέον από τη συμφωνία, δεδομένου ότι αυτή δεν είχε εγκριθεί από τις αρμόδιες αρχές και άσκησε προσφυγή σε δικαστήριο στο ΚΜ Α ζητώντας την έκδοση διάταξης προσωρινών μέτρων, συγκεκριμένα την προσωρινή επιμέλεια και για τα δύο παιδιά, η οποία εκδόθηκε. Αργότερα, η μητέρα άσκησε χωριστή προσφυγή επί της ουσίας σε δικαστήριο στο ΚΜ Β, διεκδικώντας την επιμέλεια του αγοριού.

Σε εύθετο χρόνο, ο πατέρας ζήτησε, βάσει του κανονισμού, την αναγκαστική εφαρμογή στο ΚΜ Β της διάταξης για την προσωρινή επιμέλεια που είχε χορηγηθεί από το δικαστήριο στο ΚΜ Α. Το δικαστήριο του ΚΜ Β παρέπεμψε την υπόθεση στο ΔΕΕ με το ερώτημα κατά πόσον οι διατάξεις των άρθρων 21 και επόμενων, σχετικά με την αναγνώριση και την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, ισχύουν επίσης για την αναγκαστική εφαρμογή προσωρινών μέτρων, κατά την έννοια του άρθρου 20, σχετικά με το δικαίωμα επιμέλειας. Το ΔΕΕ έκρινε ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η απόφαση υπέρ του πατέρα, καθόσον παρείχε προσωρινά μέτρα σχετικά με το δικαίωμα επιμέλειας, τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 20 του κανονισμού, δεν μπορούσαν να εκτελεστούν δυνάμει του άρθρου 21 του κανονισμού⁽⁴¹⁾.

Στο πλαίσιο της χωριστής αγωγής της μητέρας στο ΚΜ Β για την επιμέλεια του αγοριού, το δικαστήριο αυτής της χώρας επικοινωνήσε με το δικαστήριο του ΚΜ Α για να διαπιστώσει την ακριβή φύση της αγωγής ενώπιόν του, και ιδίως της διάταξης που είχε εκδώσει το εν λόγω δικαστήριο. Για διάφορους λόγους, η επικοινωνία μεταξύ των δικαστηρίων ήταν αδύνατη, παρά την παρέμβαση των δικαστού-συνδέσμου στο ΚΜ Α και, ελλείψει συμφωνίας μεταξύ των γονέων, το δικαστήριο του ΚΜ Β έκρινε, συνεπώς, ότι δεν ήταν σε θέση να εξετάσει περαιτέρω την υπόθεση χωρίς προηγουμένως να παραπέμψει την υπόθεση στο ΔΕΕ⁽⁴²⁾. Το ΔΕΕ εξέτασε τα ερωτήματα που τέθηκαν σε αυτή τη δεύτερη περίπτωση με βάση το ιστορικό και λαμβάνοντας υπόψη την απόφασή του στην πρώτη προαναφερθείσα υπόθεση.

Το πρώτο ερώτημα ήταν αν εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 19 παράγραφος 2 σχετικά με την εκκρεμοδικία και τις συναφείς αγωγές στις περιπτώσεις κατά τις οποίες, όπως εμφανώς η εν λόγω υπόθεση, η προσφυγή στο δικαστήριο – εν προκειμένω στο ΚΜ Α – ασκήθηκε με σκοπό την παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 20 του κανονισμού, και δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, το οποίο έχει δικαιοδοσία

ως προς την ουσία της υπόθεσης κατά την έννοια του κανονισμού – στην περίπτωση αυτή στο ΚΜ Β – επιλήφθηκε σε δεύτερο στάδιο προσφυγής του έτερου διαδίκου, με το ίδιο αντικείμενο, που ζητεί την έκδοση αποφάσεως επί της ουσίας της υποθέσεως της γονικής μέριμνας, είτε σε προσωρινή είτε σε οριστική βάση. Στο ερώτημα αυτό το Δικαστήριο απάντησε ότι οι διατάξεις του άρθρου 19 παράγραφος 2 δεν εφαρμόζονται σε τέτοιες περιστάσεις.

Το ΔΕΕ ρωτήθηκε επίσης επί πόσο χρονικό διάστημα το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο θα πρέπει να περιμένει πριν λάβει απόφαση όσον αφορά το ερώτημα κατά πόσο το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο έχει δικαιοδοσία επί της ουσίας των ζητημάτων που έχουν τεθεί. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, εφόσον, όπως συνέβη στην παρούσα υπόθεση, το δικαστήριο του ΚΜ Β που ήταν το δεύτερο επιληφθέν επί της ουσίας, παρά τις προσπάθειες που κατέβαλε για να ενημερωθεί από τον διάδικο που προτείνει ένσταση εκκρεμοδικίας, από το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο και την κεντρική αρχή, το δικαστήριο που επελήφθη δεύτερο δεν διέθετε κάποιο στοιχείο το οποίο θα του επέτρεπε να καθορίσει το αντικείμενο και την αιτία μιας προσφυγής που ασκήθηκε ενώπιον άλλου δικαστηρίου και να αποδείξει, ιδίως, τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου αυτού κατά τον κανονισμό, και εφόσον, εξαιτίας ειδικών περιστάσεων, το συμφέρον του παιδιού επέβαλλε την έκδοση απόφασης που θα μπορούσε να αναγνωρισθεί σε κράτη μέλη διαφορετικά από αυτό όπου βρίσκεται το δικαστήριο το οποίο επελήφθη δεύτερο, καθήκον του δικαστηρίου που επελήφθη δεύτερο, μετά την παρέλευση μιας εύλογης προθεσμίας αναμονής απαντήσεων στα ερωτήματα που είχε διατυπώσει, ήταν να εξετάσει την προσφυγή που ασκήθηκε ενώπιόν του. Η διάκριση αυτής της εύλογης προθεσμίας αναμονής έπρεπε να λαμβάνει υπόψη το ύψιστο συμφέρον του παιδιού στις συγκεκριμένες περιστάσεις της εξεταζόμενης υπόθεσης.

(41) Βλ. απόφαση του ΔΕΕ της 15ης Ιουλίου 2010 στην υπόθεση C-256/09, *Bianca Purucker κατά Guillermo Valles Perez*, Συλλογή 2010, σ. I-7353 («Purucker I»).

(42) Βλ. απόφαση του ΔΕΕ της 9ης Νοεμβρίου 2010 στην υπόθεση C-256/10, *Bianca Purucker κατά Guillermo Valles Perez*, Συλλογή 2010, σ. I-7353 («Purucker II»).

Πώς μπορεί μία απόφαση να αναγνωρισθεί και να εκτελεσθεί σε άλλο κράτος μέλος;

3.5. Αναγνώριση και εκτέλεση – Γενικά

3.5.1. Διαδικασία για την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων – Άρθρα 21 και 23-39

Κάθε ενδιαφερόμενο μέρος μπορεί να ζητήσει η δικαστική απόφαση περί γονικής μέριμνας που έχει εκδοθεί από δικαστήριο κράτους μέλους να αναγνωρισθεί ή να μην αναγνωρισθεί και κηρυχθεί εκτελεστή σε άλλο κράτος μέλος («κήρυξη της εκτελεστότητας») (*exequatur*). Μια απόφαση για τη χορήγηση προσωρινών μέτρων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 20 δεν είναι εκτελεστή δυνάμει του κανονισμού εκτός του κράτους μέλους στο οποίο εκδόθηκε⁽⁴³⁾.

Το αίτημα υποβάλλεται στο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο ζητείται η αναγνώριση και εκτέλεση. Τα δικαστήρια που ορίζονται από τα κράτη μέλη προς τον σκοπό αυτό παρατίθενται στον κατάλογο 1⁽⁴⁴⁾. Το αρμόδιο δικαστήριο δηλώνει αμελλήτι ότι η απόφαση είναι εκτελεστή στο εν λόγω κράτος μέλος.

Ούτε το πρόσωπο κατά του οποίου ζητείται η εκτέλεση ούτε το τέκνο έχει δικαίωμα να υποβάλει παρατηρήσεις στο δικαστήριο στο παρόν στάδιο της διαδικασίας. Έχει επιβεβαιωθεί από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ότι το πρόσωπο κατά του οποίου εκδόθηκε η απόφαση δεν μπορεί να υποβάλει αίτηση, βάσει του άρθρου 31, να κηρυχθεί ότι η απόφαση δεν πρέπει να αναγνωρισθεί ή να εκτελεστεί⁽⁴⁵⁾.

Και τα δύο μέρη μπορούν να ασκήσουν έφεση κατά της απόφασης και να υποβάλουν παρατηρήσεις στο στάδιο αυτό. Εάν η προσφυγή ασκείται από τον αιτούντα την κήρυξη εκτελεστότητας, ο διάδικος κατά του οποίου ζητείται η εκτέλεση καλείται να εμφανιστεί ενώπιον του δικαστηρίου της προσφυγής.

3.5.2. Λόγοι για την άρνηση αναγνώρισης ή εκτέλεσης απόφασης σχετικά με γονική μέριμνα – Άρθρο 23

Το δικαστήριο αρνείται να κηρύξει την απόφαση εκτελεστή μόνον εφόσον:

- αυτό αντίκειται προδήλως στη δημόσια τάξη του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα·
- εκτός από επείγουσες περιπτώσεις, το παιδί δεν είχε τη δυνατότητα ακρόασης κατά τη διαδικασία που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως·
- η απόφαση εκδόθηκε ερήμην προσώπου χωρίς να του επιδοθεί ή κοινοποιηθεί το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης κανονικά και εγκαίρως, ώστε να μπορεί να αμυνθεί, εκτός εάν βεβαιωθεί ότι έχει δεχθεί την απόφαση κατά τρόπο που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση·
- δεν έχει δοθεί η δυνατότητα ακρόασης στο πρόσωπο που ισχυρίζεται ότι η απόφαση παραβιάζει την άσκηση της γονικής μέριμνάς του·
- η απόφαση είναι ασυμβίβαστη με μεταγενέστερη απόφαση, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 23 στοιχεία ε) και στ)·
- η υπόθεση αφορά την τοποθέτηση παιδιού (σε ίδρυμα ή σε ανάδοχη οικογένεια) σε άλλο κράτος μέλος και δεν έχει τηρηθεί η διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 56.

(43) Βλ. σημείο 3.4.2 ανωτέρω και την υπόθεση *Purrucker I* που αναφέρεται στην υποσημείωση 41.

(44) ΕΕ C 85 της 23.3.2013, σ. 6.

(45) Βλ. απόφαση της 11ης Ιουλίου 2008 στην υπόθεση C-195/08 PPU *Inga Rinau*, Συλλογή 2008, σ. I- 5271.

3.5.3. Προσφυγή κατά αποφάσεως σχετικά με την κήρυξη της εκτελεστότητας αποφάσεως – Άρθρο 33

Τα μέρη μπορούν να προσφύγουν κατά της απόφασης. Η προσφυγή ασκείται στα δικαστήρια που ορίζονται από τα κράτη μέλη προς τον σκοπό και παρατίθενται στον κατάλογο 2⁽⁴⁶⁾. Αμφότεροι οι διάδικοι μπορούν σε αυτό το στάδιο να υποβάλουν παρατηρήσεις στο δικαστήριο.

3.5.4. Δικαστική αρωγή και άλλη βοήθεια – Άρθρα 50 και 55 σημείο β)

Κατά την υποβολή αίτησης για την κήρυξη εκτελεστότητας, ο αιτών δικαιούται δικαστικής αρωγής, εάν έχει το ίδιο δικαίωμα στο κράτος μέλος προέλευσης. Οι κεντρικές αρχές επικουρούν επίσης το συγκεκριμένο πρόσωπο, παρέχοντας πληροφορίες και βοήθεια στους δικαιούχους γονικής μέριμνας οι οποίοι επιδιώκουν την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων γονικής μέριμνας σε άλλο κράτος μέλος.

3.5.5. Αναγνώριση και κήρυξη της εκτελεστότητας δημοσίων εγγράφων και συμφωνιών – Άρθρο 46

Όπως εξηγείται στα σημεία 3.1.3.2 και 3.1.3.3, η διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης εφαρμόζεται επίσης σε δημόσια έγγραφα και συμφωνίες οι οποίες είναι εκτελεστές στο κράτος μέλος προέλευσης τους. Αυτά, συνεπώς, αναγνωρίζονται και κηρύσσονται εκτελεστά σε άλλα κράτη μέλη υπό τους ίδιους όρους όπως και οι αποφάσεις.

3.5.6. Δεν απαιτείται επικύρωση εγγράφων – Άρθρο 52

Όταν ζητείται αναγνώριση, κήρυξη εκτελεστότητας ή εκτέλεση αποφάσεως σε θέματα γονικής μέριμνας βάσει του κανονισμού, δεν απαιτείται επικύρωση εγγράφων που είναι απαραίτητα για τους σκοπούς αυτούς. Ενδεικτικά, δεν απαιτείται καμία επίσημη επικύρωση απόφασης σχετικά με την επιμέλεια ή ένα πιστοποιητικού σχετικά με την εκτελεστότητα της αποφάσεως αυτής σε σχέση με την αναγνώριση ή την εκτέλεση σε άλλο κράτος μέλος.

3.5.7. Εξαιρέσεις από τη γενική διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης – Άρθρο 40

3.5.7.1. Αποφάσεις σχετικά με την επικοινωνία και την επιστροφή τέκνων δυνάμει του άρθρου 11 παράγραφοι 6-8 – Άρθρα 41 και 42

Η διαδικασία που περιγράφεται ανωτέρω εφαρμόζεται γενικά στις αποφάσεις σχετικά με τη γονική μέριμνα, π.χ. σε υποθέσεις επιμέλειας. Υπάρχουν, εντούτοις, δύο εξαιρέσεις στις οποίες ο κανονισμός προβλέπει την απαλλαγή από τη συγκεκριμένη διαδικασία και η απόφαση αναγνωρίζεται και εκτελείται σε άλλα κράτη μέλη χωρίς καμία διαδικασία. Οι εξαιρέσεις αφορούν τα δικαιώματα επικοινωνίας (βλ. σημείο 3.6.3) και την επιστροφή του παιδιού μετά την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του (βλ. σημείο 4.4.7). Σε κάθε μία από αυτές τις περιπτώσεις, ο κανονισμός προβλέπει ότι δεν απαιτείται κήρυξη της εκτελεστότητας και δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις για την εναντίωση στην αναγνώριση και τους λόγους που ορίζονται στο άρθρο 23. Αντ' αυτού, θεσπίζεται διαδικασία σύμφωνα με την οποία εκδίδεται βεβαίωση από το δικαστήριο προέλευσης και η βεβαίωση αυτή μαζί με αντίγραφο της απόφασης την οποία αφορά η βεβαίωση είναι επαρκή για την άμεση εκτέλεση της απόφασης. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα πιστοποιητικά αυτά βλ. αντιστοίχως σημεία 3.6.3 επ., όσον αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας και 4.4.7 επ. όσον αφορά την επιστροφή του παιδιού.

(46) ΕΕ C 85 της 23.3.2013, σ. 6.

3.5.7.2. Πιστοποιητικό για την εκτέλεση αποφάσεως επιστροφής παιδιού – Άρθρο 42 και παράρτημα IV

Το πιστοποιητικό που εκδίδεται για την εκτέλεση απόφασης επιστροφής παιδιού μετά την παράνομη απομάκρυνσή του, κατ' απαίτηση της απόφασης που εκδίδεται βάσει του άρθρου 11 παράγραφος 8, πρέπει να περιέχει τις ακόλουθες πληροφορίες:

α) ότι έχει δοθεί στο παιδί η δυνατότητα ακρόασης, εκτός εάν η ακρόαση αντενδείκνυται λόγω της ηλικίας ή του βαθμού ωριμότητάς του.

Σημείωση: Η διάταξη αυτή σημαίνει ότι το δικαστήριο που εκδίδει το πιστοποιητικό και έχει εκδώσει την απόφαση έχει υποχρέωση ακρόασης του παιδιού, εκτός εάν θεωρεί ότι αυτό αντενδείκνυται, για το οποίο οφείλει να λάβει την εν λόγω απόφαση, αφού λάβει υπόψη πληροφορίες σχετικά με την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού. Δεν θα πρέπει να εκδώσει πιστοποιητικό, εάν δεν ικανοποιείται αυτός ο όρος.

β) ότι έχει χορηγηθεί σε όλα τα μέρη η δυνατότητα ακρόασης και

γ) ότι το δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του αφού έλαβε υπόψη τους λόγους και τα αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων εξέδωσε την απόφασή του κατ' εφαρμογή του άρθρου 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980 για την επιστροφή του παιδιού.

Επιπλέον, εάν το δικαστήριο διατάξει μέτρα προστασίας του παιδιού μετά την επιστροφή του στο κράτος της συνήθους διαμονής, τα μέτρα αυτά πρέπει να αναφέρονται στο πιστοποιητικό· υπάρχει ειδικός χώρος γι' αυτό τον σκοπό στην παράγραφο 14 του πιστοποιητικού.

Ο δικαστής εκδίδει το πιστοποιητικό αυτεπαγγέλτως.

3.5.7.3. Έγγραφα για την εκτέλεση αποφάσεων – Άρθρο 45

Ο διάδικος που επιδιώκει την εκτέλεση απόφασης πρέπει να προσκομίσει αντίγραφο της απόφασης και του πιστοποιητικού που έχει εκδοθεί βάσει του άρθρου 41 ή 42, το οποίο συμπληρώνεται στη γλώσσα της απόφασης. Όταν ζητείται η εκτέλεση σε άλλο κράτος μέλος, πρέπει να προσκομίζεται η μετάφραση του σχετικού μέρους του πιστοποιητικού σε επίσημη γλώσσα του εν λόγω κράτους μέλους. Όσον αφορά την επικοινωνία, απαιτείται μετάφραση του σημείου 12 του πιστοποιητικού με λεπτομερή αναφορά των ρυθμίσεων άσκησης του δικαιώματος επικοινωνίας. Όσον αφορά την επιστροφή του παιδιού, απαιτείται μετάφραση του σημείου 14 του πιστοποιητικού με λεπτομερή αναφορά των μέτρων που λαμβάνονται προκειμένου να εξασφαλιστεί η επιστροφή του παιδιού.

3.6. Οι κανόνες σχετικά με το δικαίωμα επικοινωνίας - Αναγνώριση και εκτέλεση – Άρθρα 40 και 41

3.6.1. Άμεση αναγνώριση και εκτέλεση των δικαιωμάτων επικοινωνίας βάσει του κανονισμού – Άρθρα 40 και 41

Ένας από τους κύριους στόχους του κανονισμού είναι να διασφαλιστεί η διατήρηση της επικοινωνίας του παιδιού σε όλη τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας με όλους τους δικαιούχους γονικής μέριμνας μετά τον χωρισμό, ακόμα και αν κατοικούν σε διαφορετικά κράτη μέλη⁽⁴⁷⁾. Ο κανονισμός διευκολύνει την άσκηση δικαιωμάτων επικοινωνίας σε διασυνοριακό επίπεδο, εξασφαλίζοντας ότι μια απόφαση σχετικά με το δικαίωμα επικοινωνίας που εκδίδεται σε ένα κράτος μέλος αναγνωρίζεται άμεσα και είναι εκτελεστέα σε άλλο κράτος μέλος, υπό τον όρο ότι συνοδεύεται από πιστοποιητικό που χορηγεί το δικαστήριο το οποίο εξέδωσε την απόφαση⁽⁴⁸⁾. Αυτό δεν εμποδίζει τους δικαιούχους γονικής μέριμνας να επιδιώκουν την αναγνώριση και εκτέλεση μιας απόφασης σχετικής με το δικαίωμα επικοινωνίας, υποβάλλοντας αίτηση για κήρυξη εκτελεστότητας βάσει των σχετικών διατάξεων του κανονισμού, εφόσον το επιθυμούν (Άρθρο 40 παράγραφος 2 και τμήμα 3.5).

3.6.2. Ποια είναι τα δικαιώματα επικοινωνίας; – Άρθρο 2 σημείο (10)

Ο όρος «δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας» περιλαμβάνει κυρίως το δικαίωμα μετακίνησης του παιδιού για ορισμένο χρονικό διάστημα σε τόπο άλλον από τον τόπο της συνήθους διαμονής του.

Οι κανόνες για το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας εφαρμόζονται σε όλα τα δικαιώματα επικοινωνίας, ανεξάρτητα από τον δικαιούχο. Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, δικαιώματα επικοινωνίας μπορεί να χορηγούνται στο γονέα με τον οποίο δεν κατοικεί το παιδί ή σε άλλα μέλη της οικογένειας, όπως παππούδες/γιαγιάδες ή τρίτα πρόσωπα.

Το «δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας» μπορεί να περιλαμβάνει όλες τις μορφές επικοινωνίας μεταξύ του παιδιού και κάποιου άλλου προσώπου, που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την επικοινωνία μέσω τηλεφώνου, skype, διαδικτύου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Οι εν λόγω κανόνες περί αναγνώρισης και εκτέλεσης εφαρμόζονται μόνο σε αποφάσεις που παρέχουν δικαίωμα επικοινωνίας. Αντιθέτως, η αναγνώριση μιας απόφασης που απορρίπτει ένα αίτημα για τη χορήγηση δικαιώματος επικοινωνίας διέπεται από τους γενικούς κανόνες αναγνώρισης αποφάσεων.

(47) Με τον τρόπο αυτό, ο κανονισμός εκφράζει τις αρχές που ορίζονται στα άρθρα 9 και 10 της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού. Η Σύμβαση εφαρμόζεται σε παιδιά ηλικίας κάτω των 18 ετών· βλ. επίσης άρθρο 24 παράγραφος 3 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010/C 83/02) EN 30.3.2010, EE C 83/389

(48) Βλ. σημείο 3.6.7.

3.6.3. Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για την έκδοση πιστοποιητικού; – Άρθρα 40 και 41 και παράρτημα III

Απόφαση σχετική με δικαιώματα επικοινωνίας αναγνωρίζεται άμεσα και είναι εκτελεστή σε άλλο κράτος μέλος, υπό τον όρο ότι συνοδεύεται από πιστοποιητικό το οποίο εκδίδεται από το δικαστήριο προέλευσης που εξέδωσε την απόφαση. Σκοπός του πιστοποιητικού είναι η διασφάλιση της τήρησης ορισμένων διαδικαστικών εγγυήσεων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας στο κράτος μέλος προέλευσης.

Το δικαστήριο προέλευσης εκδίδει το πιστοποιητικό, αφού διαπιστώσει ότι έχουν τηρηθεί οι ακόλουθες δικονομικές διασφαλίσεις:

- έχει χορηγηθεί σε όλα τα μέρη η δυνατότητα ακρόασης·
- έχει δοθεί στο παιδί η δυνατότητα ακρόασης, εκτός εάν η ακρόαση αντενδείκνυται λόγω της ηλικίας και του βαθμού ωριμότητας του παιδιού·
- σε περίπτωση ερμηδοικίας, το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί στον ερμηδοικήσαντα διάδικο κανονικά και έγκαιρα, ώστε να μπορεί να αμυνθεί ή, εάν έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί χωρίς να πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις, να διαπιστώνεται τουλάχιστον ότι ο διάδικος έχει δεχτεί την απόφαση κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση.

Αν και αυτό δεν ρυθμίζεται στον κανονισμό, οι δικαστές μπορούν να θεωρούν ορθή πρακτική, όταν λαμβάνεται απόφαση να μη διεξαχθεί ακρόαση ενός παιδιού λόγω της ηλικίας ή του βαθμού ωριμότητάς του, το να περιλαμβάνουν στην απόφασή τους περιγραφή των μέτρων που λαμβάνονται για να διαπιστωθεί η ηλικία και η ωριμότητα του παιδιού και τους λόγους για τους οποίους δεν δόθηκε στο παιδί η δυνατότητα ακρόασης.

Εάν δεν έχουν τηρηθεί οι δικονομικές εγγυήσεις, η απόφαση δεν αναγνωρίζεται άμεσα και δεν κηρύσσεται εκτελεστή σε άλλα κράτη μέλη, αλλά τα μέρη θα πρέπει να υποβάλουν αίτηση για την κήρυξη της εκτελεστότητας (βλ. τμήμα 3.5).

3.6.4. Το πιστοποιητικό – Άρθρο 41 παράγραφος 2

Ο δικαστής προέλευσης εκδίδει το πιστοποιητικό στη γλώσσα της απόφασης χρησιμοποιώντας το τυποποιημένο έντυπο του παραρτήματος III. Το πιστοποιητικό δεν αναφέρει μόνο το αν τηρήθηκαν οι προαναφερθείσες διαδικαστικές εγγυήσεις, αλλά περιέχει και πρακτικής φύσεως πληροφορίες, με σκοπό να διευκολύνεται η εκτέλεση της απόφασης. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν, ενδεικτικά, τα ονόματα και τις διευθύνσεις των δικαιούχων της γονικής μέριμνας και των εμπλεκόμενων παιδιών, τις πρακτικές ρυθμίσεις για την άσκηση των δικαιωμάτων επικοινωνίας, τυχόν ειδικές υποχρεώσεις για τον κάτοχο των δικαιωμάτων πρόσβασης ή τον άλλο γονέα και κάθε περιορισμό που μπορεί να επιβληθεί στην άσκηση δικαιωμάτων πρόσβασης. Όλες οι υποχρεώσεις που αναφέρονται στο πιστοποιητικό σχετικά με το δικαίωμα επικοινωνίας είναι, καταρχήν, άμεσα εκτελεστές σύμφωνα με τους κανόνες.

3.6.5. Πότε θα πρέπει ο δικαστής προέλευσης να εκδίδει το πιστοποιητικό; – Άρθρο 41 παράγραφοι 1 και 3

Αυτό εξαρτάται από το κατά πόσο, κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης, το υπό άσκηση δικαίωμα επικοινωνίας είναι πιθανό να ασκείται σε διασυνοριακό επίπεδο.

3.6.5.1. Άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας σε διασυνοριακό επίπεδο.

Εάν, κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης, το δικαίωμα επικοινωνίας αφορά διασυνοριακή επικοινωνία, π.χ. ένας εκ των γονέων κατοικεί ή σχεδιάζει να μετοικήσει σε άλλο κράτος μέλος, ο δικαστής εκδίδει το πιστοποιητικό αυτεπαγγέλτως («ex officio») όταν η απόφαση καθίσταται εκτελεστή, έστω και προσωρινά.

Το εθνικό δίκαιο πολλών κρατών μελών προβλέπει ότι οι αποφάσεις γονικής μέριμνας είναι «εκτελεστές», παρά την άσκηση ενδεχόμενης προσφυγής. Αν το εθνικό δίκαιο δεν καθιστά μια απόφαση εκτελεστή για όσο χρονικό διάστημα εκκρεμεί εις βάρος της προσφυγή, ο κανονισμός παρέχει αυτό το δικαίωμα στον δικαστή προέλευσης. Στόχος είναι να αποτραπεί το ενδεχόμενο αδικαιολόγητης καθυστέρησης της εκτέλεσης μιας απόφασης με παρελκυστικές προσφυγές.

3.6.5.2. Το δικαίωμα επικοινωνίας δεν αφορά διασυνοριακή επικοινωνία

Εάν κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι το δικαίωμα επικοινωνίας θα ασκείται πέραν των εθνικών συνόρων, ο δικαστής δεν είναι υποχρεωμένος να εκδώσει πιστοποιητικό. Εντούτοις, εάν από τα περιστατικά της υπόθεσης συνάγεται ότι υπάρχει πραγματική ή υποθετική πιθανότητα το δικαίωμα επικοινωνίας να έχει διασυνοριακό χαρακτήρα, οι δικαστές μπορούν να θεωρήσουν ως ορθή πρακτική την

έκδοση του πιστοποιητικού ταυτόχρονα με την έκδοση της απόφασης. Αυτό ισχύει για παράδειγμα στην περίπτωση που το εν λόγω δικαστήριο βρίσκεται κοντά στα σύνορα με άλλο κράτος μέλος ή όταν οι δικαιούχοι γονικής μέριμνας έχουν διαφορετική ιθαγένεια.

Εάν στη συνέχεια η κατάσταση αποκτήσει διεθνή χαρακτήρα, όταν για παράδειγμα ένας εκ των δικαιούχων γονικής μέριμνας μετοικήσει σε άλλο κράτος μέλος, οποιοδήποτε από τα μέρη μπορεί τη στιγμή εκείνη να ζητήσει από το δικαστήριο προέλευσης που εξέδωσε την απόφαση να εκδώσει πιστοποιητικό.

3.6.6. Είναι δυνατόν να ασκηθεί προσφυγή κατά του πιστοποιητικού; – Άρθρο 43 και αιτιολογική σκέψη 24

Όχι, δεν είναι δυνατόν να ασκηθεί προσφυγή κατά της έκδοσης πιστοποιητικού. Εάν ο δικαστής προέλευσης διέπραξε σφάλμα κατά τη συμπλήρωση του πιστοποιητικού και αυτό δεν αντικατοπτρίζει ορθά την απόφαση, είναι δυνατόν να υποβληθεί αίτηση διόρθωσης στο δικαστήριο προέλευσης. Σε αυτήν την περίπτωση εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους προέλευσης.

3.6.7. Τι αποτελέσματα παράγει το πιστοποιητικό; – Άρθρα 41 παράγραφος 1 και 45

Μια απόφαση σχετικά με δικαιώματα επικοινωνίας συνοδευόμενη από πιστοποιητικό αναγνωρίζεται άμεσα και είναι εκτελεστή σε άλλα κράτη μέλη χωρίς να είναι αναγκαία η διαδικασία κήρυξης εκτελεστότητας.

Το γεγονός ότι η απόφαση για το δικαίωμα επικοινωνίας συνοδεύεται από πιστοποιητικό συνεπάγεται ότι ο δικαιούχος επικοινωνίας μπορεί να ζητήσει την αναγνώριση και εκτέλεση της απόφασης σε άλλο κράτος μέλος χωρίς ενδιάμεση διαδικασία («exequatur»). Επιπλέον, ο αντίδικος δεν μπορεί να αντισταθεί στην αναγνώριση της απόφασης. Κατά συνέπεια, δεν

απαιτείται η υποβολή αίτησης για την κήρυξη εκτελεστότητας όσον αφορά αποφάσεις σχετικά με δικαιώματα επικοινωνίας ούτε είναι δυνατή η αντίταξη στην αναγνώριση της απόφασης βάσει των λόγων μη αναγνώρισης που απαριθμούνται στο άρθρο 23. Τα πιστοποιητικά για τις αποφάσεις εκδίδονται από το δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης, υπό τον όρο ότι έχουν τηρηθεί υπό ορισμένες δικονομικές εγγυήσεις. Ο διάδικος που επιθυμεί να ζητήσει την εκτέλεση δικαιώματος επικοινωνίας σε άλλο κράτος μέλος οφείλει να προσκομίσει αντίγραφο της απόφασης και το πιστοποιητικό. Δεν είναι απαραίτητη η μετάφραση του πιστοποιητικού, εξαιρουμένου του σημείου 12 που αφορά τους πρακτικούς διακανονισμούς για την άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας.

3.6.8. Η απόφαση αντιμετωπίζεται ως ισοδύναμη με απόφαση του κράτους μέλους εκτέλεσης – Άρθρα 44 και 47

Το πιστοποιητικό βεβαιώνει ότι η απόφαση αντιμετωπίζεται για τους σκοπούς της αναγνώρισης και εκτέλεσης σε άλλο κράτος μέλος ως ισοδύναμη με απόφαση που έχει εκδοθεί σε αυτό.

Το γεγονός ότι μια απόφαση αναγνωρίζεται άμεσα και είναι εκτελεστή σε άλλο κράτος μέλος σημαίνει ότι αυτή αντιμετωπίζεται ως «εθνική» απόφαση και αναγνωρίζεται και εκτελείται με τους ίδιους όρους όπως και μια απόφαση που εκδίδεται στο εν λόγω κράτος μέλος. Εάν ένας διάδικος δεν συμμορφώνεται εκουσίως με απόφαση που αφορά δικαίωμα επικοινωνίας, ο άλλος διάδικος μπορεί να ζητήσει την εκτέλεσή της απευθείας από τις αρχές του κράτους μέλους εκτέλεσης. Η διαδικασία εκτέλεσης δεν διέπεται από τον κανονισμό, αλλά από το εθνικό δίκαιο (βλ. κεφάλαιο 5).

3.6.9. Η εξουσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτέλεσης να ορίζουν πρακτικές ρυθμίσεις για την άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας – Άρθρο 48

Η εκτέλεση μπορεί να είναι δυσχερής ή και αδύνατη, εάν η απόφαση δεν περιλαμβάνει ή περιέχει ανεπαρκείς πληροφορίες σχετικά με τις ρυθμίσεις για την άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας. Για να διασφαλιστεί, ωστόσο, η εκτέλεση των δικαιωμάτων επικοινωνίας σε τέτοιες καταστάσεις, ο κανονισμός παρέχει στα δικαστήρια του κράτους μέλους εκτέλεσης την εξουσία να ορίζουν τις αναγκαίες πρακτικές ρυθμίσεις για την οργάνωση της άσκησης του δικαιώματος επικοινωνίας, τηρώντας παράλληλα τα ουσιαστικά στοιχεία της απόφασης.

Το άρθρο 48 δεν απονέμει αρμοδιότητα ως προς την ουσία στο δικαστήριο εκτέλεσης. Ως εκ τούτου, οι πρακτικές ρυθμίσεις που διατάσσονται σύμφωνα με την παρούσα διάταξη παύουν να ισχύουν μόλις εκδώσει απόφαση το δικαστήριο του κράτους μέλους που έχει δικαιοδοσία επί της ουσίας της υπόθεσης.

4. Οι κανόνες σχετικά με τη διεθνή
απαγωγή παιδιών εντός της ΕΕ

4.1. Γενική εισαγωγή – Άρθρα 10, 11, 40, 42, 55 και 62

4.1.1. Σχέσεις με τη σύμβαση της Χάγης του 1980 – Άρθρα 60 και 62 και αιτιολογική σκέψη 17

Η Σύμβαση της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980 για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών («Σύμβαση της Χάγης του 1980») έχει επικυρωθεί απ' όλα τα κράτη μέλη και συνεχίζει να εφαρμόζεται στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών σε υποθέσεις απαγωγής παιδιών. Εντούτοις, η Σύμβαση της Χάγης του 1980 συμπληρώνεται με ορισμένες διατάξεις του κανονισμού οι οποίες εφαρμόζονται σε τέτοιες υποθέσεις. Κατά συνέπεια, όσον αφορά τη λειτουργία της σύμβασης της Χάγης του 1980 στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών, οι διατάξεις του κανονισμού υπερισχύουν των κανόνων της Συμβάσεως, στον βαθμό που αυτή αφορά θέματα που ρυθμίζονται από τον κανονισμό.

4.1.2. Η αποτροπή της απαγωγής παιδιών από γονείς

Η σύμβαση της Χάγης του 1980 και ο κανονισμός έχουν ως κοινό στόχο την αποτροπή της απαγωγής παιδιών από τους γονείς μεταξύ κρατών μελών. Εάν, ωστόσο, αυτό συμβεί, τόσο η Σύμβαση όσο και ο κανονισμός αποσκοπούν στο να διασφαλιστεί η άμεση επιστροφή του παιδιού στο κράτος μέλος προέλευσης⁽⁴⁹⁾. Για τους σκοπούς της Σύμβασης και του κανονισμού, η απαγωγή παιδιού καλύπτει τόσο την παράνομη μετακίνηση όσο και την παράνομη κατακράτηση παιδιού⁽⁵⁰⁾. Τα όσα αναφέρονται στη συνέχεια εφαρμόζονται και στις δύο αυτές καταστάσεις.

4.1.3. Γενική περιγραφή της λειτουργίας του κανονισμού όσον αφορά την απαγωγή παιδιών

Όταν ένα παιδί απάγεται από ένα κράτος μέλος («κράτος μέλος προέλευσης») σε άλλο («κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση»), ο κανονισμός εξασφαλίζει ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους προέλευσης διατηρούν δικαιοδοσία να αποφασίζουν για το ζήτημα της επιμέλειας παρά την απαγωγή. Όταν υποβληθεί η αίτηση για την επιστροφή του παιδιού ενώπιον δικαστηρίου του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση, αυτό το δικαστήριο εφαρμόζει τη σύμβαση της Χάγης του 1980 όπως συμπληρώθηκε από τον κανονισμό. Εάν το δικαστήριο του κράτους μέλους εκτελέσει αποφασίσει να μη διατάξει την επιστροφή του παιδιού, για τους λόγους που αποριθμούνται στο άρθρο 13 της Σύμβασης, διαβιβάζει πάραυτα αντίγραφο της απόφασης στο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης («δικαστήριο προέλευσης»), το οποίο τότε μπορεί να εξετάσει το ζήτημα της επιμέλειας, μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου, εφόσον δεν έχει ήδη επιληφθεί του ζητήματος. Εάν το δικαστήριο προέλευσης λάβει απόφαση που συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού, αυτή η απόφαση αναγνωρίζεται άμεσα και εκτελείται στο κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση χωρίς να απαιτείται κήρυξη εκτελεστότητας (βλ. σημείο 4.4.7 και το διάγραμμα στο σημείο 4.4.9).

(49) Βλ. αιτιολογική σκέψη 17 του κανονισμού και άρθρο 1 στοιχείο α) και άρθρο 12, μεταξύ άλλων, της Σύμβασης της Χάγης του 1980.

(50) Βλ. άρθρο 2 παράγραφοι 9 και 11 του κανονισμού και άρθρα 3, 4 και 5 της Σύμβασης.

4.1.4. Οι βασικές αρχές των νέων κανόνων για την απαγωγή παιδιού

1. Μετά την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού, κατ' αρχήν, η δικαιοδοσία ανήκει στα δικαστήρια του κράτους μέλους προέλευσης (βλ. διάγραμμα στο σημείο 4.2.2).
2. Τα δικαστήρια του κράτους μέλους προς τα οποία απευθύνεται η αίτηση εξασφαλίζουν την άμεση επιστροφή του παιδιού (βλ. διάγραμμα στο σημείο 4.3.6).
3. Εάν το δικαστήριο του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση αποφασίσει τη μη επιστροφή του παιδιού, για οποιονδήποτε από τους λόγους που ορίζονται στο άρθρο 13 της Σύμβασης, πρέπει να διαβιβάσει αντίγραφο της απόφασής του στο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης, το οποίο την κοινοποιεί στα μέρη. Τα δύο δικαστήρια συνεργάζονται (βλ. διάγραμμα στο σημείο 4.4.9).
4. Εάν το δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης αποφασίσει ότι το παιδί θα επιστρέψει, η κήρυξη εκτελεστότητας καταργείται για τη συγκεκριμένη απόφαση και αυτή είναι άμεσα εκτελεστή στο κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται η αίτηση (βλ. διάγραμμα στο σημείο 4.4.9)⁽⁵¹⁾.
5. Οι κεντρικές αρχές του κράτους μέλους προέλευσης και τους κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση συνεργάζονται και επικουρούν τα δικαστήρια κατά την άσκηση των καθηκόντων τους⁽⁵²⁾.

(51) Στην απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010 στην υπόθεση C – 211/10 PPU *Povse κατά Alprago*, Συλλογή 2010, σ. I – 06673, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο διευκρίνισε, μεταξύ άλλων, ότι για να είναι εκτελεστή μία απόφαση βάσει του άρθρου 11 παράγραφος 8 όσον αφορά την επιστροφή ενός παιδιού, δεν απαιτείται κατ' ανάγκη οι διαδικασίες ενώπιον του δικαστηρίου προέλευσης να έχουν ως έκβαση την έκδοση απόφασης για την επιμέλεια του παιδιού· βλ. σκέψη 5 επ.

(52) Βλ. άρθρο 55 του κανονισμού και άρθρο 7 της Σύμβασης.

4.1.5. Σημασία του ρόλου του δικαστικού σώματος

Ως γενική παρατήρηση, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι η πολυπλοκότητα και ο χαρακτήρας των θεμάτων που αναλύονται στα διάφορα διεθνή νομικά μέσα στον τομέα της απαγωγής παιδιών επιβάλλει την εξειδίκευση και καλή εκπαίδευση των δικαστών. Παρά το γεγονός ότι η οργάνωση των δικαστηρίων δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, οι εμπειρίες κρατών μελών που συγκέντρωσαν τη δικαιοδοσία εξέτασης υποθέσεων σύμφωνα με τη σύμβαση της Χάγης του 1980 σε περιορισμένο αριθμό δικαστηρίων ή δικαστών είναι θετική και αποδεικνύει τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας.

Η διεθνής συνεργασία μεταξύ δικαστών ειδικών σε θέματα οικογενειακού δικαίου αναπτύσσεται ολοένα και περισσότερο κατά τα τελευταία έτη. Υπάρχει πλέον ένα συνεχώς διευρυνόμενο δίκτυο δικαστών ικανών να συμβάλλουν στη βελτιστοποίηση της λειτουργίας της Σύμβασης και του κανονισμού όσον αφορά την απαγωγή παιδιών και άλλα ζητήματα που αφορούν τα παιδιά. Σε πολλές χώρες έχουν διοριστεί δικαστές-σύνδεσμοι που είναι σε θέση να βοηθήσουν την επικοινωνία μεταξύ δικαστικών αρχών και να παρέχουν συμβουλές και υποστήριξη σε συναδέλφους τους στη χώρα τους και σε άλλα κράτη σε σχέση με ζητήματα που ανακύπτουν σε τέτοιες υποθέσεις⁽⁵³⁾.

(53) Βλ. http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=21 για λεπτομερή στοιχεία του διεθνούς δικτύου δικαστών της Χάγης· βλ. επίσης υποσημείωση 39 ανωτέρω· το ευρωπαϊκό δίκτυο δικαστών οικογενειακού δικαίου λειτουργεί ως τμήμα του ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές υποθέσεις.

4.2. Θέματα διεθνούς δικαιοδοσίας όσον αφορά υποθέσεις απαγωγής παιδιών

4.2.1. Πρόληψη της αλλαγής δικαιοδοσίας μετά την απαγωγή – Άρθρο 10

4.2.1.1. Διατήρηση της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους μέλους προέλευσης

Για να αποτρέψει την απαγωγή παιδιών από γονείς μεταξύ κρατών μελών, το άρθρο 10 εξασφαλίζει ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του πριν από την απαγωγή («κράτος μέλος προέλευσης») διατηρούν τη δικαιοδοσία τους να αποφασίζουν επί της ουσίας και μετά την απαγωγή. Διεθνής δικαιοδοσία μπορεί να αποδοθεί στο δικαστήριο του νέου κράτους μέλους («κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται η αίτηση») μόνο υπό πολύ αυστηρές προϋποθέσεις (βλ. διάγραμμα στο σημείο 4.2.2).

4.2.1.2. Περιορισμένες περιπτώσεις κατά τις οποίες τα δικαστήρια του κράτους μέλους στα οποία απευθύνεται η αίτηση αποκτούν δικαιοδοσία

Ο κανονισμός επιτρέπει την απόδοση δικαιοδοσίας στα δικαστήρια του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση μόνο σε δύο καταστάσεις:

Κατάσταση 1:

- Το παιδί έχει αποκτήσει συνήθη διαμονή στο κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση, και
- Όλοι οι έχοντες δικαιώματα επιμέλειας έχουν συναινέσει στην απαγωγή.

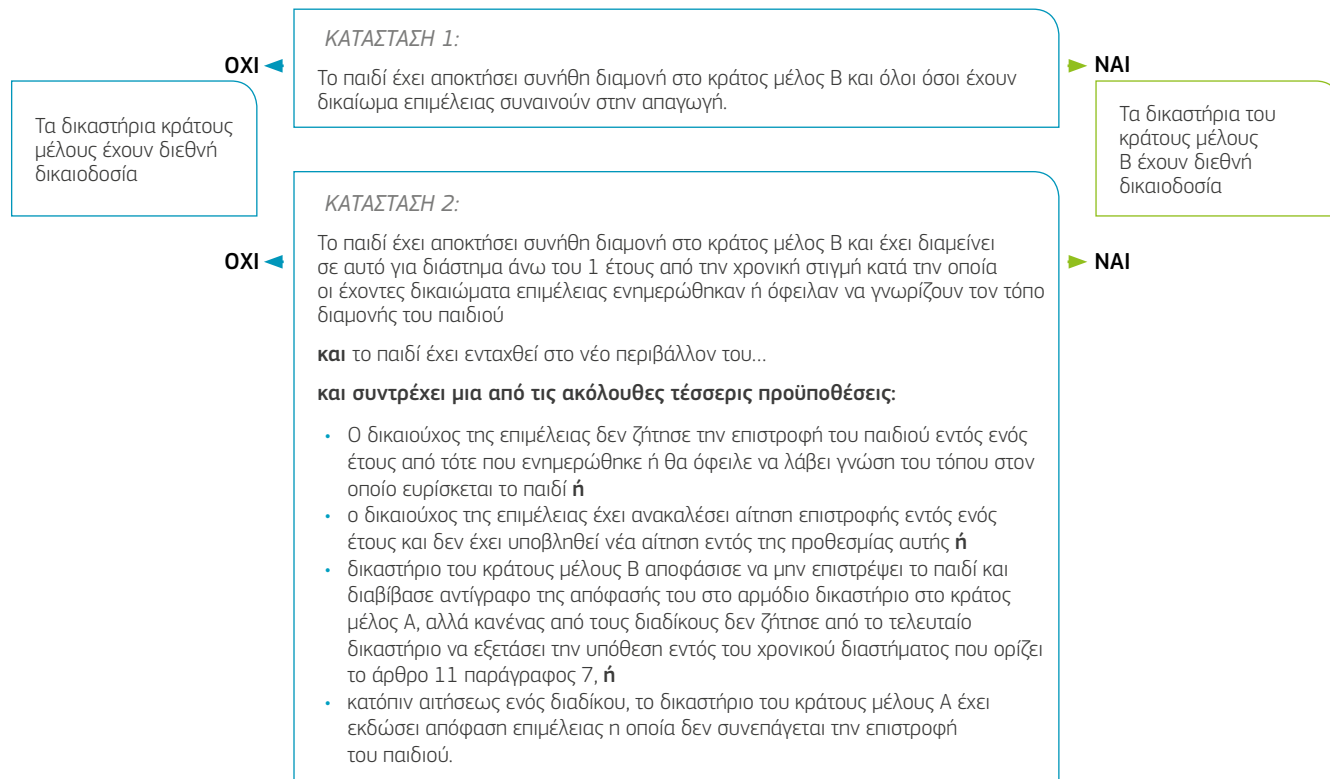
Κατάσταση 2:

- Το παιδί έχει αποκτήσει συνήθη διαμονή στο κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση και διαμένει σε αυτό το κράτος μέλος επί τουλάχιστον ένα έτος αφότου οι έχοντες δικαιώματα επιμέλειας έμαθαν ή όφειλαν να μάθουν τον τόπο στον οποίο ευρίσκεται το παιδί, και
- το παιδί έχει εγκατασταθεί στο νέο περιβάλλον, **και, επιπλέον, συντρέχει τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:**
 - δεν έχει υποβληθεί αίτηση επιστροφής του παιδιού εντός ενός έτους αφότου ο δικαιούχος επιμέλειας γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει τον τόπο στον οποίο ευρίσκεται το παιδί·
 - έχει ανακληθεί η αίτηση επιστροφής την οποία υπέβαλε ο δικαιούχος επιμέλειας και δεν έχει υποβληθεί νέα αίτηση εντός αυτού του έτους·
 - έχει εκδοθεί απόφαση περί μη επιστροφής στο κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση και τα δικαστήρια αμφοτέρων των κρατών μελών έχουν λάβει τα απαιτούμενα μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 6, αλλά η υπόθεση έχει τεθεί στο αρχείο σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 7, διότι τα μέρη δεν έχουν υποβάλει παρατηρήσεις εντός τριών μηνών από την κοινοποίηση·
 - το αρμόδιο δικαστήριο προέλευσης έχει εκδώσει απόφαση περί επιμέλειας η οποία δεν συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει καταστήσει σαφές ότι η προϋπόθεση που αναφέρεται στο άρθρο 10 στοιχείο β) σημείο iv) πρέπει να ερμηνεύεται αυστηρά, η δε απόφαση πρέπει να είναι οριστική απόφαση. Έτσι, μια απόφαση που διατάσσει προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα δεν πληροί την εν λόγω προϋπόθεση, ούτε η εν λόγω απόφαση μπορεί να επιφέρει μεταβίβαση δικαιοδοσίας στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο μετοίκησε το παιδί⁽⁵⁴⁾.

(54) Βλ. υπόθεση C-211/10, Povse v. Alpagro, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 51, σκέψεις 39 έως 49.

4.2.2. Διεθνής δικαιοδοσία σε υποθέσεις απαγωγής παιδιών – αποτέλεσμα της εφαρμογής του άρθρου 10

Παράδειγμα: Ένα παιδί απάγεται από το κράτος μέλος Α στο κράτος μέλος Β και παραμένει εκεί. Ποιο δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της ουσίας της υποθέσεως;

4.3. Κανόνες που διασφαλίζουν την άμεση επιστροφή του παιδιού – Άρθρο 11 παράγραφοι 1 έως 5

4.3.1. Το Δικαστήριο εφαρμόζει τη σύμβαση της Χάγης του 1980, όπως συμπληρώθηκε από το άρθρο 11 παράγραφοι 1 έως 5

Όταν ένα δικαστήριο κράτους μέλους λαμβάνει αίτηση για την επιστροφή παιδιού σύμφωνα με τη σύμβαση της Χάγης του 1980, εφαρμόζει τους κανόνες της Σύμβασης όπως συμπληρώθηκε από το άρθρο 11 παράγραφοι 1 έως 5 του κανονισμού (βλ. διάγραμμα στο σημείο 4.3.6). Προς τον σκοπό αυτό, ο δικαστής μπορεί να κρίνει χρήσιμο να συμβουλευτεί τη νομολογία σχετικά με την εν λόγω Σύμβαση η οποία διατίθεται στη βάση δεδομένων INCADAT που έχει δημιουργηθεί από τη σύμβαση της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο⁽⁵⁵⁾. Η επεξηγηματική έκθεση και οι πρακτικοί οδηγοί που αφορούν τη συγκεκριμένη σύμβαση μπορεί επίσης να είναι χρήσιμοι (βλ. διαδικτυακό τόπο της σύμβασης της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο)⁽⁵⁶⁾. Επίσης, το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο για αστικές υποθέσεις συντάζει πρακτικό οδηγό για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τις μεθόδους χειρισμού και ακρόασης στις υποθέσεις επιστροφής⁽⁵⁷⁾.

4.3.2. Το Δικαστήριο αξιολογεί εάν έχει διαπραχθεί απαγωγή – Άρθρο 2 παράγραφος 11 στοιχεία α) και β)

Ο δικαστής διαπιστώνει καταρχήν αν υπήρξε «παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση». Ο ορισμός του άρθρου 2 σημείο (11) του κανονισμού έχει πολύ μεγάλη ομοιότητα με τον ορισμό του άρθρου 3 της Σύμβασης της

Χάγης του 1980 και καλύπτει τις περιπτώσεις μετακίνησης ή κατακράτησης, κατά παράβαση των δικαιωμάτων επιμέλειας βάσει του δικαίου του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την απαγωγή.

4.3.2.1. Έννοια της επιμέλειας – Άρθρο 2 παράγραφοι 9 και 11

Είναι αυτονόητο ότι η έννοια της επιμέλειας έχει καίρια σημασία για το ερώτημα κατά πόσον υπήρξε παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση. Πρέπει να δοθεί σε αυτό τον όρο μια σημασία που δεν καθορίζεται αποκλειστικά από το δίκαιο του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού. Πρέπει να δοθεί μια σημασία αυτοτελής που να αντικατοπτρίζει τους όρους του κανονισμού και της Σύμβασης. Η ύπαρξη και η άσκηση των δικαιωμάτων επιμέλειας θα πρέπει ενδεχομένως να εξεταστεί επίσης στο πλαίσιο των διατάξεων του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεδομένου ότι το άρθρο 7 του Χάρτη περιέχει διάταξη που αντιστοιχεί στη διάταξη του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, ότι κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής του. Βάσει του άρθρου 51 του Χάρτη, κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη οφείλουν να σέβονται τα δικαιώματα, να τηρούν τις αρχές και να προάγουν την εφαρμογή τους⁽⁵⁸⁾.

Παράδειγμα: Στην υπόθεση ενώπιον του ΔΕΕ, ο πατέρας και η μητέρα τριών παιδιών ήταν άγαμοι και, βάσει του δικαίου του κράτους της συνήθους διαμονής των παιδιών, ο πατέρας δεν είχε δικαίωμα επιμέλειας των παιδιών χωρίς δικαστική απόφαση ή συμφωνία. Τα παιδιά απομακρύνθηκαν σε άλλο κράτος μέλος από τη μητέρα τους και ο πατέρας επεδίωξε την επιστροφή τους με βάση τη σύμβαση της Χάγης, όπως συμπληρώθηκε από τον κανονισμό. Ο πατέρας υποστήριξε ότι, για την εφαρμογή του άρθρου 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, η ερμηνεία που θα πρέπει να δοθεί στον κανονισμό είναι ότι ως «δικαίωμα επιμέλειας» ορίζει το δικαίωμα το οποίο αποκτά αυτοδικαίως ο φυσικός πατέρας στην περίπτωση που

(55) <http://www.incadat.com/>· η βάση δεδομένων INCADAT περιλαμβάνει πλέον και υποθέσεις βάσει του κανονισμού και επίσης στο ΔΕΕ και το ΕΔΑΔ.

(56) http://www.hcch.net/index_en.php; http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=21; http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=2779;

(57) Βλ. https://e-justice.europa.eu/content_parental_child_abduction-309-en.do?clang=en

(58) Βλ. υπόθεση C-400/10 PPU, *McB κατά L.E.* . Απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2010, Συλλογή 2010, σ. I-8965.

αυτός και τα τέκνα του διάγουν οικογενειακό βίο όμοιο προς αυτόν που διάγει οικογένεια θεμελιωμένη σε γάμο. Στη βάση αυτή, η μετακίνηση των παιδιών ήταν παράνομη κατά την έννοια του κανονισμού και της Συμβάσεως του 1980.

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, το ΔΕΕ έκρινε ότι ο Χάρτης δεν έπρεπε να ερμηνεύεται κατά τρόπο που να αξιολογεί το εθνικό δίκαιο, αλλά να μόνο για την ερμηνεία του κανονισμού⁽⁵⁹⁾. Στη βάση αυτή, και λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων («ΕΔΑΔ»), δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο πατέρας είχε στερηθεί τη δυνατότητα να αποκτήσει δικαιώματα επιμέλειας. Θα μπορούσε να προσφύγει στο δικαστήριο για να τα αποκτήσει και το δικαστήριο θα ήταν σε θέση να αξιολογήσει κατά πόσον τα εν λόγω δικαιώματα πρέπει να χορηγηθούν λαμβάνοντας υπόψη το υπέρτατο συμφέρον των παιδιών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 7 του Χάρτη δεν εμποδίζει ένα κράτος μέλος να απαιτήσει βάσει της εθνικής του νομοθεσίας ένας άγαμος πατέρας να πρέπει να έχει λάβει προηγουμένως απόφαση δικαστηρίου που του αναθέτει την επιμέλεια ενός παιδιού, προκειμένου να αποκτήσει δικαίωμα επιμέλειας το οποίο θα συνεπαγόταν ότι η μετακίνηση αυτού του παιδιού από το κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του είναι παράνομη για τους σκοπούς του άρθρου 2 σημείο (11) του κανονισμού.

4.3.2.2. Πραγματική άσκηση της επιμέλειας και κοινή επιμέλεια – Άρθρο 2 σημείο (11) στοιχείο β)

Η μετακίνηση ή η κατακράτηση θεωρείται παράνομη, με την επιφύλαξη ότι το δικαίωμα αυτό ασκείται πραγματικά, αποκλειστικά ή από κοινού με άλλους, κατά τον χρόνο της μετακίνησης ή κατακράτησης ή θα είχε ασκηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο, εάν δεν είχαν συμβεί τα γεγονότα αυτά (άρθρο 2 σημείο (11), στοιχείο β) του κανονισμού).

Η ίδια διάταξη του κανονισμού προσθέτει ότι η επιμέλεια θεωρείται ότι ασκείται από κοινού όταν ο ένας από τους δικαιούχους της γονικής

μέριμνας δεν μπορεί να αποφασίζει για τον τόπο διαμονής του παιδιού χωρίς τη συγκατάθεση του άλλου δικαιούχου της γονικής μέριμνας. Ως εκ τούτου, η μετακίνηση παιδιού από ένα κράτος μέλος σε κάποιο άλλο χωρίς τη συναίνεση του σχετικού προσώπου συνιστά απαγωγή τέκνου σύμφωνα με τον κανονισμό. Εάν η μετακίνηση είναι νόμιμη σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, μπορεί να εφαρμοστεί το άρθρο 9 του κανονισμού⁽⁶⁰⁾.

4.3.3. Το δικαστήριο διατάσσει πάντοτε την επιστροφή του παιδιού, εάν το παιδί μπορεί να προστατευθεί στο κράτος μέλος προέλευσης – Άρθρο 11 παράγραφος 4

Ο κανονισμός ενισχύει την αρχή ότι το δικαστήριο διατάσσει την άμεση επιστροφή του παιδιού, περιορίζοντας τις εξαιρέσεις του άρθρου 13 παράγραφος 1 στοιχείο β) της σύμβασης της Χάγης του 1980 στο απολύτως ελάχιστο. Ισχύει η αρχή ότι το παιδί επιστρέφει πάντοτε, εάν μπορεί να προστατευθεί στο κράτος μέλος προέλευσης.

Βάσει του άρθρου 13 παράγραφος 1 στοιχείο β) της σύμβασης της Χάγης του 1980, το δικαστήριο δεν είναι υποχρεωμένο να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εάν υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η επιστροφή του να το εκθέσει σε φυσική ή ψυχική δοκιμασία ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο να το περιαγάγει σε αφόρητη κατάσταση. Ο κανονισμός κάνει ένα περαιτέρω βήμα επεκτείνοντας την υποχρέωση να διαταχθεί η επιστροφή του παιδιού και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η επιστροφή θα μπορούσε να εκθέσει το παιδί σε ένα τέτοιο κίνδυνο, αλλά διαπιστώνεται, παρόλα αυτά, ότι έχουν ληφθεί τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία του παιδιού μετά την επιστροφή του.

Το δικαστήριο πρέπει να εξετάζει το ζήτημα αυτό στη βάση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Δεν είναι αρκετό να υπάρχουν διαδικασίες στο κράτος μέλος προέλευσης για την προστασία του παιδιού, αλλά πρέπει να διαπιστώνεται ότι οι αρχές του κράτους μέλους προέλευσης έχουν λάβει συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία του παιδιού.

(59) Στο ίδιο.

(60) Βλ. σημείο 3.2.4.

Είναι εν γένει δύσκολο για τον δικαστή να αξιολογήσει τις πραγματικές συνθήκες στο κράτος μέλος προέλευσης. Η βοήθεια των κεντρικών αρχών του κράτους μέλους προέλευσης έχει ζωτική σημασία για να αξιολογηθεί το κατά πόσον έχουν ληφθεί σε αυτό το κράτος μέτρα προστασίας και το κατά πόσον αυτά εξασφαλίζουν την προστασία του παιδιού μετά την επιστροφή του.

4.3.4. Ακρόαση του παιδιού – Άρθρο 11 παράγραφοι 2 και 5⁽⁶¹⁾

4.3.4.1. Έχει δοθεί η δυνατότητα ακρόασης στο παιδί και στον αιτούντα την επιστροφή του

Ο κανονισμός ενισχύει το δικαίωμα ακρόασης του παιδιού κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Ως εκ τούτου, το δικαστήριο παρέχει στο παιδί την ευκαιρία ακρόασης, εκτός εάν ο δικαστής κρίνει ότι αυτό δεν είναι ενδεδειγμένο λόγω της ηλικίας και του βαθμού ωριμότητας του παιδιού⁽⁶²⁾ (βλ. σημείο 6.2 στο κεφάλαιο 6). Ο κανονισμός δεν θεσπίζει κριτήρια για τον προσδιορισμό της ηλικίας ή απαιτούμενου βαθμού ωριμότητας του παιδιού ούτε για τη διαδικασία ακρόασης του παιδιού. Επιπλέον, το δικαστήριο δεν μπορεί να αρνηθεί την επιστροφή του παιδιού χωρίς πρώτα να δώσει τη δυνατότητα ακρόασης στον αιτούντα την επιστροφή. Λαμβάνοντας υπόψη τον αυστηρό χρονικό περιορισμό, η ακρόαση πρέπει να διεξάγεται με τον συντομότερο και αποτελεσματικότερο διαθέσιμο τρόπο.

4.3.4.2. Χρήση του κανονισμού περί διεξαγωγής αποδείξεων

Υπάρχει δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν οι ρυθμίσεις που θέσπισε ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις («κανονισμός για τη διεξαγωγή αποδείξεων»). Ο κανονισμός για τη διεξαγωγή αποδείξεων διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή των αποδείξεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των υποθέσεων οικογενειακού δικαίου. Ένα δικαστήριο μπορεί είτε να ζητήσει από το αρμόδιο δικαστήριο άλλου κράτους μέλους τη διεξαγωγή αποδείξεων ή να προβεί στη διεξαγωγή αποδείξεων απευθείας στο άλλο κράτος μέλος. Δεδομένου ότι το δικαστήριο πρέπει να αποφασίσει εντός 6 εβδομάδων για την επιστροφή του παιδιού, το αίτημα πρέπει απαραίτητα να εκτελεστεί χωρίς καμία καθυστέρηση και ουσιαστικά εντός της γενικής προθεσμίας των 90 ημερών που ορίζει το άρθρο 10 παράγραφος 1 του κανονισμού για τη διεξαγωγή αποδείξεων. Η χρήση εικονοδιάσκεψης και τηλεδιάσκεψης, που προτείνεται στο άρθρο 10 παράγραφος 4 του κανονισμού για τη διεξαγωγή αποδείξεων, μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα επωφελής για τη διεξαγωγή αποδείξεων σε υποθέσεις που εμπλέκονται παιδιά.

(61) Βλ. επίσης κεφάλαιο 6 κατωτέρω.

(62) Το άρθρο 12 παράγραφος 2 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού περιέχει παρόμοια διάταξη. Βλ. επίσης άρθρο 24 παράγραφος 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

4.3.5. Το δικαστήριο εκδίδει απόφαση εντός προθεσμίας έξι εβδομάδων – Άρθρο 11 παράγραφος 3

Το δικαστήριο πρέπει να εφαρμόζει τις ταχύτερες διαδικασίες που είναι διαθέσιμες βάσει του εθνικού δικαίου και εκδίδει απόφαση εντός έξι εβδομάδων από την υποβολή της αίτησης για την επιστροφή του παιδιού. Αυτή η προθεσμία μπορεί να παραταθεί μόνον εάν εξαιρετικές περιστάσεις καθιστούν αδύνατη την τήρησή της.

Όσον αφορά τις αποφάσεις που διατάσσουν την επιστροφή του παιδιού, το άρθρο 11 παράγραφος 3 δεν προσδιορίζει αν αυτές οι αποφάσεις, οι οποίες πρέπει να εκδοθούν εντός 6 εβδομάδων, πρέπει να εκτελεστούν εντός της ίδιας περιόδου.

Εντούτοις, αυτή είναι η μόνη ερμηνεία που θα μπορούσε να συμβάλει πραγματικά στην επίτευξη του στόχου της ταχείας επιστροφής του παιδιού εντός της αυστηρής προθεσμίας. Ο στόχος αυτός θα μπορούσε να υπονομευθεί, εάν το εθνικό δίκαιο παρείχε τη δυνατότητα προσφυγής κατά απόφασης επιστροφής και παράλληλα την αναστολή της εκτέλεσης αυτής της απόφασης, χωρίς να επιβάλλει καμία προθεσμία για τη διαδικασία προσφυγής.

Για τους ανωτέρω λόγους, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιδιώκουν να εξασφαλίζουν την εκτελεσιμότητα εκδοθείσας απόφασης επιστροφής εντός της προαναφερόμενης προθεσμίας των έξι εβδομάδων. Ο τρόπος για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός είναι ζήτημα εθνικού δικαίου.

Προς τον σκοπό αυτό θα μπορούσαν να προβλεφθούν διάφορες διαδικασίες, όπως:

- α) Το εθνικό δίκαιο μπορεί να αποκλείει τη δυνατότητα προσφυγής κατά απόφασης για την επιστροφή του παιδιού, ή
- β) Το εθνικό δίκαιο μπορεί να επιτρέπει τη δυνατότητα προσφυγής, υπό τον όρο όμως ότι η απόφαση που συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού είναι εκτελεστή ενόσω εκκρεμεί οποιαδήποτε προσφυγή.

γ) Σε περίπτωση που η εθνική νομοθεσία προβλέπει τη δυνατότητα προσφυγής και αναστέλλει την εκτελεσιμότητα της απόφασης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να θέσουν σε εφαρμογή διαδικασίες ώστε:

- να κηρύξουν την απόφαση εκτελεστή, εφόσον το απαιτούν οι περιστάσεις της κάθε υπόθεσης
- να διασφαλίσουν την ταχεία εκδίκαση της έφεσης, ώστε να διασφαλίζεται η τήρηση της προθεσμίας των έξι εβδομάδων.

Η απαίτηση για ταχεία διαδικασία που περιγράφεται ανωτέρω θα πρέπει να εφαρμόζεται κατ' αναλογία και σε αποφάσεις για μη επιστροφή, με σκοπό να διευκρινιστεί η κατάσταση του παιδιού γρήγορα.

4.3.6. Η επιστροφή του παιδιού – Σύγκριση των διατάξεων της σύμβασης της Χάγης του 1980 και του κανονισμού

Σημείωση: Οι κανόνες του κανονισμού (Άρθρο 11 παράγραφοι 2 έως 5) υπερισχύουν των σχετικών κανόνων της Σύμβασης.

	Σχετικές διατάξεις της σύμβασης της Χάγης του 1980	Σχετικές διατάξεις του κανονισμού
Η υποχρέωση διαταγής της επιστροφής του παιδιού	Άρθρο 12: Το δικαστήριο του ΚΜ προς το οποίο το παιδί έχει απαχθεί («το δικαστήριο») οφείλει καταρχήν να διατάξει την άμεση επιστροφή του παιδιού, εάν έχει παρέλθει διάστημα μικρότερο του ενός έτους από την απαγωγή.	Άρθρο 11 παράγραφοι 2 έως 5: Ο κανονισμός επιβεβαιώνει και ενισχύει αυτή την αρχή.
Η εξαίρεση από την υποχρέωση αυτή	Άρθρο 13 παράγραφος 1 στοιχείο β): Το δικαστήριο δεν είναι υποχρεωμένο να διατάξει την επιστροφή, εάν υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η επιστροφή να εκθέσει το παιδί σε φυσική ή ψυχική δοκιμασία ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο να το περιagάγει σε αφόρητη κατάσταση.	Άρθρο 11 παράγραφος 4: Το δικαστήριο δεν μπορεί να αρνηθεί να διατάξει την επιστροφή του παιδιού για τον λόγο ότι αυτό θα μπορούσε να εκθέσει το παιδί σε κίνδυνο, εάν διαπιστωθεί ότι οι αρχές του ΚΜ προέλευσης έχουν λάβει τα αναγκαία μέτρα που διασφαλίζουν την προστασία του παιδιού μετά την επιστροφή του.
Ακρόαση του παιδιού	Άρθρο 13 παράγραφος 2: Το δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εάν το παιδί αντιτίθεται στην επιστροφή του και έχει αποκτήσει την ηλικία και την ωριμότητα που επιβάλλουν να ληφθούν υπόψη οι απόψεις του.	Άρθρο 11 παράγραφος 2: Το δικαστήριο εξασφαλίζει ότι παρέχεται στο παιδί η δυνατότητα ακρόασης κατά τη διάρκεια των διαδικασιών, εκτός εάν αυτό αντενδείκνυται λόγω της ηλικίας και του βαθμού ωριμότητάς του.
Η ακρόαση του μη απαγωγέα δικαιούχου επιμέλειας	(δεν υπάρχει διάταξη)	Άρθρο 11 παράγραφος 5: Το δικαστήριο δεν μπορεί να απορρίψει την αίτηση επιστροφής του παιδιού χωρίς να δώσει τη δυνατότητα ακρόασης στο πρόσωπο που αιτείται την επιστροφή.
Η προθεσμία για τη διεκπεραίωση των αιτημάτων επιστροφής	Άρθρα 2 και 11: Άρθρο 2: Τα συμβαλλόμενα κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν την υλοποίηση των σκοπών της Σύμβασης. Για τον σκοπό αυτό, χρησιμοποιούν τις ταχύτερες διαδικασίες που είναι διαθέσιμες. Άρθρο 11: Το δικαστήριο ενεργεί με ταχύτητα στα πλαίσια της διαδικασίας για την επιστροφή του παιδιού. Εάν το δικαστήριο δεν εκδώσει απόφαση εντός 6 εβδομάδων, μπορεί να ζητηθεί από αυτό να δικαιολογήσει την καθυστέρηση του.	Άρθρο 11 παράγραφος 3: Το δικαστήριο οφείλει να χρησιμοποιεί τις συντομότερες διαδικασίες που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο. Το δικαστήριο εκδίδει την απόφασή του το αργότερο σε 6 εβδομάδες από την υποβολή της αίτησης, εκτός εάν αυτό αποδειχθεί αδύνατον λόγω εξαιρετικών περιστάσεων.

4.4. Τι συμβαίνει εάν το δικαστήριο αποφασίσει τη μη επιστροφή του παιδιού; – Άρθρο 11 παράγραφοι 6 και 7

4.4.1. Το αρμόδιο δικαστήριο διαβιβάζει αντίγραφο της απόφασης για τη μη επιστροφή στο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης.

Έχοντας υπόψη τις αυστηρές προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980 και στο άρθρο 11 παράγραφοι 2 έως 5 του κανονισμού, τα δικαστήρια είναι πιθανό να αποφασίζουν στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων την επιστροφή του παιδιού.

Ωστόσο, στις σπάνιες περιπτώσεις που το δικαστήριο αποφασίζει, παρά ταύτα, να μη διατάξει την επιστροφή του παιδιού κατ' εφαρμογή του άρθρου 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, το άρθρο 11 παράγραφοι 6 και 7 του κανονισμού προβλέπει ειδική διαδικασία. Το άρθρο αυτό αξιώνει από το δικαστήριο που έχει εκδώσει απόφαση μη επιστροφής, οριστική ή υποκείμενη σε ένδικα μέσα, να διαβιβάσει αντίγραφο της απόφασής του μαζί με τα συναφή έγγραφα στο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης⁽⁶³⁾. Η διαβίβαση μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε απευθείας από το ένα δικαστήριο στο άλλο είτε μέσω των κεντρικών αρχών των δύο κρατών μελών. Τα εν λόγω έγγραφα επιδίδονται στο δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης εντός μηνός από την ημερομηνία της απόφασης περί μη επιστροφής.

Εάν το δικαστήριο προέλευσης δεν έχει ήδη επιληφθεί κατόπιν προσφυγής ενός διαδίκου, κοινοποιεί τις πληροφορίες στα μέρη και τα καλεί να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, εντός τριών μηνών από την ημερομηνία της κοινοποίησης, και να δηλώσουν αν επιθυμούν να εξεταστεί το ζήτημα της επιμέλειας του παιδιού από το δικαστήριο προέλευσης.

Εάν τα μέρη δεν υποβάλουν παρατηρήσεις εντός της προθεσμίας των τριών μηνών, το δικαστήριο προέλευσης περατώνει την υπόθεση.

Το δικαστήριο προέλευσης εξετάζει την υπόθεση, εάν τουλάχιστον ένα από τα μέρη υποβάλει παρατηρήσεις προς τον σκοπό αυτό. Μολονότι ο κανονισμός δεν επιβάλλει προθεσμίες στο συγκεκριμένο ζήτημα, το επιδιωκόμενο είναι να διασφαλιστεί η λήψη απόφασης το συντομότερο δυνατό.

4.4.2. Σε ποιο δικαστήριο πρέπει να διαβιβαστεί η απόφαση περί μη επιστροφής; – Άρθρο 11 παράγραφος 6

Η απόφαση περί μη επιστροφής και τα συναφή έγγραφα πρέπει να διαβιbastούν στο δικαστήριο που είναι αρμόδιο να αποφασίσει ως προς την ουσία της υπόθεσης.

Εάν κάποιον δικαστήριο στο κράτος μέλος προέλευσης έχει προηγουμένως εκδώσει απόφαση σχετικά με το συγκεκριμένο παιδί, τα έγγραφα διαβιβάζονται κατ' αρχήν σε αυτό το δικαστήριο. Εάν δεν υπάρχει απόφαση, η πληροφορία διαβιβάζεται στο δικαστήριο που είναι αρμόδιο σύμφωνα με το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους, συνήθως στον τόπο της συνήθους διαμονής του παιδιού πριν από την απαγωγή. Ο Ευρωπαϊκός Δικαστικός Άτλας σε αστικές υποθέσεις μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για τον εντοπισμό του αρμόδιου δικαστηρίου στο άλλο κράτος μέλος⁽⁶⁴⁾. Οι κεντρικές αρχές που διορίζονται βάσει του κανονισμού μπορούν επίσης να επικουρούν τους δικαστές στον εντοπισμό του αρμόδιου δικαστηρίου στο άλλο κράτος μέλος (βλ. κεφάλαιο 7).

4.4.3. Ποια έγγραφα πρέπει να διαβιβάζονται και σε ποια γλώσσα; – Άρθρο 11 παράγραφος 6

Το άρθρο 11 παράγραφος 6 προβλέπει ότι το δικαστήριο που έχει εκδώσει την απόφαση μη επιστροφής διαβιβάζει αντίγραφο της απόφασης και «συναφή

(63) Βλ. υπόθεση C-195/08 PPU *Inga Rinau*, Συλλογή 2008, σ. I- 5271.

(64) https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-en.do

έγγραφα, ιδίως πρακτικά των ακροάσεων ενώπιον του δικαστηρίου». Επαφίεται στον δικαστή που έχει λάβει την απόφαση να αποφασίσει ποια έγγραφα είναι σχετικά. Για τον σκοπό αυτό, ο δικαστής παρέχει αμερόληπτη περιγραφή των πλέον σημαντικών στοιχείων, εκθέτοντας τους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση. Γενικά, τα στοιχεία αυτά συμπεριλαμβάνουν τα έγγραφα στα οποία ο δικαστής βάσισε την απόφασή του, όπως τυχόν εκθέσεις που έχουν συνταχθεί από αρχές κοινωνικής μέριμνας σχετικά με την κατάσταση του παιδιού. Το άλλο δικαστήριο πρέπει να παραλάβει τα έγγραφα εντός μηνός από την απόφαση.

Η διαδικασία μετάφρασης δεν διέπεται από το άρθρο 11 παράγραφος 6. Οι δικαστές πρέπει να επιδιώκουν την εξεύρεση αντικειμενικής λύσης που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στα περιστατικά της κάθε υπόθεσης. Με την επιφύλαξη του δικονομικού δικαίου του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα, η μετάφραση μπορεί ενδεχομένως να μην είναι απαραίτητη, εάν η υπόθεση παραπέμπεται σε δικαστή ο οποίος κατανοεί τη γλώσσα της υπόθεσης. Εάν η μετάφραση είναι αναγκαία, μπορεί να περιορίζεται στα πλέον σημαντικά έγγραφα. Οι κεντρικές αρχές πρέπει επίσης να μπορούν να συνεισφέρουν παρέχοντας ανεπίσημες μεταφράσεις. Εάν η μετάφραση δεν είναι εφικτή εντός της προθεσμίας ενός μηνός, αυτή πραγματοποιείται στο κράτος μέλος προέλευσης.

4.4.4. Το δικαστήριο προέλευσης είναι αρμόδιο να εξετάσει την ουσία της υπόθεσης στο σύνολό της – Άρθρα 10 στοιχείο β) (σημεία iii) και iv), 11 παράγραφος 7 και 42

Το δικαστήριο προέλευσης που λαμβάνει μια απόφαση στο πλαίσιο του άρθρου 11 παράγραφος 7 είναι αρμόδιο να εξετάσει την ουσία της υπόθεσης στο σύνολό της, όπως ήταν το δικαστήριο της συνήθους διαμονής του παιδιού αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Συνεπώς, η αρμοδιότητά του δεν περιορίζεται στο να λάβει απόφαση για την επιμέλεια του παιδιού, αλλά μπορεί επίσης να αποφασίσει για άλλα στοιχεία γονικής μέριμνας, όπως το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας. Ο δικαστής πρέπει κατ' αρχήν να είναι στην ίδια θέση στην οποία θα ευρίσκετο εάν ο απαγωγέας

γονέας δεν είχε απαγάγει το παιδί, αλλά αντ' αυτού είχε προσφύγει στο δικαστήριο προέλευσης για να ζητήσει την τροποποίηση προηγούμενης απόφασης περί επιμέλειας ή άδεια για την αλλαγή της συνήθους διαμονής του παιδιού. Θα μπορούσε επίσης το πρόσωπο που αιτείται την επιστροφή του παιδιού να μην είχε την ίδια συνήθη διαμονή με αυτήν του παιδιού πριν την απαγωγή, ή ακόμα το εν λόγω πρόσωπο να είναι διατεθειμένο να δεχθεί αλλαγή της συνήθους διαμονής του παιδιού στο άλλο κράτος μέλος, υπό τον όρο ότι θα τροποποιηθούν ανάλογα και τα δικαιώματα επικοινωνίας του.

4.4.5. Η διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου προέλευσης – Άρθρα 11 παράγραφος 7 και 42

Το δικαστήριο προέλευσης εφαρμόζει συγκεκριμένους δικονομικούς κανόνες κατά την εξέταση της υπόθεσης. Η τήρηση αυτών των κανόνων θα επιτρέψει αργότερα στο δικαστήριο προέλευσης να εκδώσει το πιστοποιητικό που αναφέρεται στο άρθρο 42 παράγραφος 2.

Ο δικαστής προέλευσης εξασφαλίζει ότι:

- παρέχεται η δυνατότητα ακρόασης σε όλα τα μέρη·
- παρέχεται στο παιδί η δυνατότητα ακρόασης, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει ότι δεν ενδείκνυται η ακρόαση του παιδιού λόγω της ηλικίας και του βαθμού ωριμότητάς του·

Σημείωση: Αυτή η διάταξη σημαίνει ότι το δικαστήριο προέλευσης είναι αυτό που λαμβάνει την απόφαση αν θα κληθεί το παιδί σε ακρόαση ή όχι, αφού αξιολογήσει την ηλικία και τον βαθμό ωριμότητάς του. Δεν θα πρέπει να εκδώσει πιστοποιητικό εάν δεν έχει ικανοποιηθεί αυτός ο όρος·

- η απόφασή του λαμβάνει υπόψη τους λόγους και τα αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων εκδόθηκε η απόφαση μη επιστροφής.

4.4.6. Επιστροφή του παιδιού ύστερα από απαγωγή - ορισμένα πρακτικά θέματα

4.4.6.1. Πώς μπορεί ο δικαστής προέλευσης να λάβει υπόψη τους λόγους βάσει των οποίων εκδόθηκε η απόφαση μη επιστροφής;⁽⁶⁵⁾

Είναι απαραίτητο να υπάρχει συνεργασία μεταξύ των δύο δικαστών, έτσι ώστε ο δικαστής προέλευσης να μπορεί να λάβει υπόψη τους λόγους και τα αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων εκδόθηκε η απόφαση μη επιστροφής. Εάν οι δύο δικαστές ομιλούν ή/και κατανοούν μια κοινή γλώσσα, δεν πρέπει να διστάσουν να έλθουν σε επαφή απευθείας τηλεφωνικά ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου⁽⁶⁶⁾. Εάν υπάρχουν προβλήματα γλώσσας, οι κεντρικές αρχές πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν τη βοήθειά τους (βλ. κεφάλαιο 7).

4.4.6.2. Πώς θα είναι δυνατό για το δικαστήριο στο κράτος μέλος προέλευσης να εξετάσει τον γονέα και το παιδί που δεν βρίσκονται στο εν λόγω κράτος;

Το ότι το πρόσωπο που απομάκρυνε ή κατακράτησε παράνομα το παιδί και το απαχθέν παιδί είναι πιθανό να μη μεταβούν στο κράτος μέλος προέλευσης για να παραστούν κατά την εκδίκαση της υπόθεσης καθιστά αναγκαίο η κατάθεσή τους να μπορεί να γίνει από το κράτος μέλος στο οποίο ευρίσκονται. Μία δυνατότητα είναι να χρησιμοποιηθούν οι ρυθμίσεις που προβλέπονται στον κανονισμό για τη διεξαγωγή αποδείξεων (βλ. σημείο 4.3.4).

(65) Βλ. επίσης σημείο 3.3.4 ανωτέρω

(66) Βλ. https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-en.do

4.4.6.3. Μετριασμός των συνεπειών των ποινικών κυρώσεων στο κράτος μέλος προέλευσης

Το γεγονός ότι η απαγωγή παιδιού συνιστά ποινικό αδίκημα σε ορισμένα κράτη μέλη πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη. Τα εν λόγω κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι το πρόσωπο που απομάκρυνε ή κατακράτησε παράνομα το παιδί μπορεί να συμμετάσχει στη δικαστική διαδικασία στο κράτος μέλος προέλευσης χωρίς να διατρέχει τον κίνδυνο ποινικών κυρώσεων. Μια άλλη λύση θα ήταν να προβλεφθούν ειδικές ρυθμίσεις για να εξασφαλιστεί η ελεύθερη διέλευση για το εν λόγω πρόσωπο προς και από το κράτος μέλος προέλευσης, με σκοπό τη διευκόλυνση της συμμετοχής του στη διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου του οικείου κράτους μέλους.

4.4.6.4. Αποτέλεσμα της διαδικασίας του άρθρου 11 παράγραφοι 6 και 7

Εάν το δικαστήριο προέλευσης λάβει απόφαση η οποία δεν συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού, η υπόθεση τίθεται στο αρχείο. Δικαιοδοσία για τη λήψη απόφασης επί της ουσίας απονέμεται στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο έχει απαχθεί το παιδί, εάν η συνθήκη διαμονή του παιδιού είναι σε αυτό το κράτος (βλ. διαγράμματα στα σημεία 4.3.6 και 4.4.9).

Εάν, από την άλλη πλευρά, το δικαστήριο προέλευσης λάβει απόφαση που συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού, αυτή η απόφαση αναγνωρίζεται άμεσα και εκτελείται στο άλλο κράτος μέλος, υπό τον όρο ότι συνοδεύεται από πιστοποιητικό (βλ. σημείο 4.4.7 και διάγραμμα στο σημείο 4.4.9). Η απόφαση αυτή υπερσχέτι με έναντι όλων των αποφάσεων των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνεται η αίτηση,

οι οποίες αρνούνται την επιστροφή ενός παιδιού για λόγο που ορίζεται στο άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980⁽⁶⁷⁾.

Παράδειγμα:

Τα πραγματικά περιστατικά:

Ένα κορίτσι, κόρη έγγαμων γονέων, οι οποίοι χώρισαν και κατοικούν στο κράτος μέλος Α και είχαν κινήσει διαδικασία διαζυγίου σε δικαστήριο του κράτους Α, οδηγήθηκε από τη μητέρα του στο κράτος μέλος Β με τη συγκατάθεση του πατέρα της, στη βάση του ότι η ίδια και η μητέρα της θα επέστρεφαν μετά από διακοπές διάρκειας δύο εβδομάδων. Δεν επέστρεψε ούτε το παιδί ούτε η μητέρα.

Ασκήθηκαν διάφορες αγωγές σε κάθε κράτος μέλος:

Λίγο μετά την αναχώρηση του κοριτσιού και της μητέρας στο κράτος Β, ανατέθηκε στον πατέρα η επιμέλεια του κοριτσιού, σε προσωρινή βάση, από το δικαστήριο του κράτους Α. Η απόφαση αυτή επιβεβαιώθηκε αργότερα μετά την άσκηση ένδικου μέσου από τη μητέρα. Επίσης, ο πατέρας υπέβαλε αίτηση δυναμεί της συμβάσεως της Χάγης του 1980 ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους Β για την επιστροφή του κοριτσιού στο κράτος Α. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε σε πρώτο βαθμό, αλλά το δευτεροβάθμιο δικαστήριο διέταξε την επιστροφή. Η εν λόγω απόφαση δεν εκτελέστηκε, διότι το πρωτοδικείο του κράτους Β, μετά από προσφυγή της μητέρας, διέταξε την αναστολή εκτελέσεως αρκετές φορές.

(67) Βλ. άρθρο 11 παράγραφος 8 του κανονισμού. Βλ. επίσης υπόθεση C-195/08 PPU *Inga Rinau*, στην οποία υπήρξε ανατροπή απόφασης περί μη επιστροφής, αφού προηγουμένως ο εγκαταλειφθείς γονέας είχε λάβει διάταξη για την ανάληψη επιμέλειας από το δικαστήριο προέλευσης που αποφάσισε την επιστροφή του παιδιού.

Στη συνέχεια, η μητέρα επεδίωξε την επανένταξη της δικαστικής διαδικασίας για την εξέταση του αιτήματος της επιστροφής. Μολονότι αυτό απορρίφθηκε σε πρώτο και δεύτερο βαθμό, το τριτοβάθμιο δικαστήριο εν τέλει αποφάσισε την αναστολή της εκτέλεσης της απόφασης επιστροφής έως ότου εκδώσει τη δική του απόφαση επί της ουσίας της υπόθεσης. Μέχρι εκείνο το στάδιο, είχε παρέλθει διάστημα περίπου δεκαοκτώ μηνών από τη μετακίνηση του κοριτσιού στη χώρα Β.

Ο δικηγόρος του πατέρα διαβίβασε αντίγραφο της απόφασης μη επιστροφής από τη χώρα Β στην πρωτότυπη γλώσσα στην κεντρική αρχή της χώρας Α, η οποία τη διαβίβασε στο αρμόδιο για υποθέσεις επιμέλειας δικαστήριο της χώρας Α. Στη συνέχεια, διαβιβάστηκαν στο δικαστήριο μετάφραση της απόφασης και εγγράφων της δικογραφίας μέσω των κεντρικών αρχών. Στη συνέχεια, το δικαστήριο της χώρας Α χορήγησε πιστοποιητικό βάσει του άρθρου 42 ότι είχε χορηγήσει διαζύγιο και τη μόνιμη επιμέλεια του κοριτσιού στον πατέρα και διέταξε την επιστροφή του παιδιού στη χώρα Α. Συνακόλουθη έφρεση της μητέρας απορρίφθηκε.

Η μητέρα προσπάθησε να αποτρέψει την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής με το πιστοποιητικό της χώρας Α στα δικαστήρια της χώρας Β. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο απέρριψε αυτό το αίτημα της μητέρας, για τον λόγο ότι αυτή δεν είχε δικαίωμα να ζητήσει τη μη αναγνώριση της πιστοποιημένης απόφασης, η οποία έπρεπε να εκτελεστεί άμεσα και χωρίς ενδιάμεση διαδικασία. Τελικά, το τριτοβάθμιο δικαστήριο στη χώρα Β παρέπεμψε το θέμα στο ΔΕΕ.

Η απόφαση του ΔΕΕ:

Το ΔΕΕ κλήθηκε να εξετάσει, μεταξύ άλλων θεμάτων, κατά πόσο η έκδοση από δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης, στην περίπτωση αυτή του δικαστηρίου της χώρας Α, απόφασης για την επιστροφή του παιδιού και η έκδοση του πιστοποιητικού βάσει του άρθρου 42 του κανονισμού ήταν σύμφωνη με τους στόχους της και τις διαδικασίες στο πλαίσιο του κανονισμού όταν ένα δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί κατακρατείται παράνομα, στην προκειμένη περίπτωση το δευτεροβάθμιο δικαστήριο της χώρας Β, είχε αποφασίσει την επιστροφή του παιδιού στο κράτος μέλος προέλευσης.

Το ΔΕΕ έδωσε την ακόλουθη απάντηση: εφόσον είχε εκδοθεί από το δικαστήριο της χώρας Β και γνωστοποιηθεί στο δικαστήριο της χώρας Α απόφαση μη επιστροφής, δεν είχε σημασία, όσον αφορά τη χορήγηση του προβλεπόμενου στο άρθρο 42 του κανονισμού πιστοποιητικού, αν η απόφαση αυτή ανεστάλη, ανετράπη, ακυρώθηκε ή, εν πάση περιπτώσει, δεν περιβλήθηκε την ισχύ του δεδικασμένου ή αν αντικαταστάθηκε από απόφαση επιστροφής, εφόσον δεν έλαβε πράγματι χώρα επιστροφή του παιδιού.

Η προβλεπόμενη στα άρθρα 40 έως 42 διαδικασία ορίζει ότι οι αποφάσεις στις οποίες εφαρμόζονται τα εν λόγω άρθρα μπορούν να κηρυχθούν εκτελεστές από το δικαστήριο προέλευσης ανεξαρτήτως δυνατότητας προσφυγής είτε στο κράτος μέλος προέλευσης είτε στο κράτος εκτέλεσης. Εξάλλου, εφόσον δεν διατυπώθηκαν αμφιβολίες όσον αφορά τη γνησιότητα του πιστοποιητικού αυτού, και δεδομένου ότι αυτό είχε συνταχθεί σύμφωνα με το υπόδειγμα που παρατίθεται στο παράρτημα IV του κανονισμού, απαγορευόταν η προβολή αντιρρήσεων ως προς την αναγνώριση της απόφασης επιστροφής, το δε δικαστήριο εκτελέσεως μπορούσε μόνο να διαπιστώσει την εκτελεστότητα της πιστοποιημένης απόφασης και να δεχθεί το αίτημα της άμεσης επιστροφής του παιδιού.

Παρατήρηση:

Η εν λόγω απόφαση δείχνει σαφώς ότι η διαδικασία του άρθρου 11 παράγραφοι 6 έως 8 πρέπει να θεωρείται ότι είναι ανεξάρτητη από οποιαδήποτε άλλη διαδικασία για την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων βάσει του κανονισμού. Εφόσον εκδοθεί απόφαση μη επιστροφής παιδιού βάσει του άρθρου 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, ανεξάρτητα από το αν η απόφαση αυτή υπόκειται σε ένδικα μέσα, μεταγενέστερη απόφαση επιστροφής βάσει του άρθρου 11 παράγραφοι 6 έως 8 του κανονισμού πρέπει να εκτελεστεί σύμφωνα με το άρθρο 42. Σε αυτή τη βάση, επιτυγχάνεται ο στόχος του κανονισμού, το να διασφαλιστεί ότι η επιστροφή του παιδιού στο κράτος μέλος της συνθήκης διαμονής του μπορεί να πραγματοποιηθεί με την ελάχιστη καθυστέρηση.

4.4.6.5. Το αποτέλεσμα δικαστικής απόφασης περί επιστροφής – Άρθρο 11 παράγραφος 8

Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει διευκρινίσει ότι μια απόφαση του δικαστηρίου της συνήθους διαμονής του παιδιού, η οποία διατάσσει την επιστροφή του παιδιού, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 11 παράγραφος 8, ακόμη και αν δεν έχει προηγηθεί οριστική απόφαση επί της ουσίας σχετικά με την επιμέλεια του παιδιού. Αυτό προκύπτει από την ανάγκη να διασφαλιστεί ότι ένα παιδί που έχει απομακρυνθεί ή κατακρατείται παράνομα θα επιστρέψει το συντομότερο δυνατόν στο κράτος της συνήθους διαμονής του⁽⁶⁸⁾. Αυτό δεν ισχύει, ωστόσο, όταν το πιστοποιητικό δυνάμει του άρθρου 42 εκδίδεται «πρώτιστα» σε σχέση με απόφαση που εκδόθηκε στο κράτος προέλευσης πριν από την έκδοση αποφάσεως περί μη επιστροφής στο κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα. Σε μια τέτοια περίπτωση, παρά την ύπαρξη του πιστοποιητικού, πρέπει να ακολουθηθεί η διαδικασία κήρυξης εκτελεστότητας σε περίπτωση ανάγκης να εκτελεστεί η απόφαση⁽⁶⁹⁾.

4.4.6.6. Παράλληλες διαδικασίες στο κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα και στο κράτος της συνήθους διαμονής του παιδιού – Άρθρο 11 παράγραφοι 6 έως 8

Από τις διατάξεις του άρθρου 11 παράγραφοι 6 έως 8 συνάγεται ότι, όταν είναι σε εξέλιξη παράλληλες διαδικασίες για την επιστροφή στο κράτος μέλος στο οποίο απευθύνθηκε το αίτημα καθώς και, επί της ουσίας, στο κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του παιδιού και τα δικαστήρια στο πρώτο ΚΜ αρνηθούν την επιστροφή για έναν από τους λόγους που ορίζονται στο άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, ο φάκελος πρέπει παρόλα αυτά να διαβιβαστεί δυνάμει του άρθρου 11 παράγραφος 6, παρά τη δυνατότητα άσκησης ένδικου μέσου κατά της απόφασης μη επιστροφής στο πρώτο κράτος. Αυτό δεν αποτελεί, κατ' αρχήν, πρόβλημα λόγω της διατύπωσης

του άρθρου 11 παράγραφος 8, εφόσον, εάν τα δικαστήρια του κράτους της συνήθους διαμονής εκδώσουν απόφαση για την επιστροφή του παιδιού, αυτή πρέπει σε κάθε περίπτωση να εκτελεστεί.

Η πιθανότητα σύγκρουσης κατά την εκτέλεση δύο αποφάσεων αποφεύγεται, διότι είτε και τα δύο δικαστήρια διατάσσουν την επιστροφή του παιδιού, περίπτωση κατά την οποία ο αιτών έχει τη δυνατότητα να επιλέξει ποια απόφαση θα εκτελεστεί, ή είναι εκτελεστή η απόφαση του δικαστηρίου του κράτους της συνήθους διαμονής, σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 8. Εάν το δικαστήριο του κράτους της συνήθους διαμονής αναθέσει την επιμέλεια στον γονέα που απήγαγε το παιδί πριν η διαδικασία επιστροφής του παιδιού ολοκληρωθεί στο κράτος αποδέκτη του αιτήματος, αυτό θα μπορούσε ενδεχομένως να εξομοιωθεί με συναίνεση για τους σκοπούς της διαδικασίας επιστροφής. Στην περίπτωση αυτή, η απόφαση επιστροφής θα απορριφθεί και το δικαστήριο της συνήθους διαμονής μέλους δεν θα εκδώσει απόφαση που να διατάσσει την επιστροφή του παιδιού στο κράτος αυτό.

Τέλος, όταν, όπως στην υπόθεση *Inga Rinau*⁽⁷⁰⁾, οι διαδικασίες επιστροφής καταλήξουν τελικά στην έκδοση απόφασης επιστροφής, αφού προηγουμένως το δικαστήριο του κράτους της συνήθους κατοικίας έχει εκδώσει απόφαση που διατάσσει την επιστροφή του παιδιού, ούτε τότε θα υπάρξει σύγκρουση, εφόσον και οι δύο αποφάσεις θα είναι εκτελεστές, η δεύτερη βάσει του κανονισμού και η πρώτη βάσει του εθνικού δικαίου του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνθηκε το αίτημα· η πτυχή αυτή δεν εξετάζεται στον κανονισμό.

(68) Βλ. υπόθεση C-210/10 PPU *Povse* v. *Alpago*, σκέψεις 51 επ.

(69) Βλ. υπόθεση C-195/08 PPU *Inga Rinau*, σκέψεις 68 και 69.

(70) Βλ. υποσημειώσεις 45 και 69.

4.4.7. Η κατάργηση της διαδικασίας κήρυξης εκτελεστότητας για απόφαση του δικαστηρίου προέλευσης η οποία συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού – Άρθρα 40 και 42

4.4.7.1. Το δικαστήριο προέλευσης διατάσσει την επιστροφή του παιδιού μετά από απόφαση μη επιστροφής

Όπως περιγράφεται ανωτέρω (σημείο 4.3), ένα δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται αιτήματος επιστροφής παιδιού δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980 εφαρμόζει τους κανόνες της σύμβασης όπως συμπληρώθηκαν από το άρθρο 11 του κανονισμού. Εάν το δικαστήριο προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα αποφασίσει κατ' εφαρμογή του άρθρου 13 της Σύμβασης να μη διατάξει την επιστροφή του παιδιού, το δικαστήριο προέλευσης έχει τον τελικό λόγο για να αποφασίσει την επιστροφή ή μη του παιδιού.

Εάν το δικαστήριο προέλευσης λάβει απόφαση επιστροφής του παιδιού, είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί η δυνατότητα ταχείας εκτέλεσης της απόφασης στο άλλο κράτος μέλος. Για τον λόγο αυτό, ο κανονισμός προβλέπει ότι αυτές οι αποφάσεις αναγνωρίζονται και εκτελούνται άμεσα στα άλλα κράτη μέλη, υπό τον όρο ότι συνοδεύονται από πιστοποιητικό. Η συνέπεια αυτού του κανόνα έχει δύο σκέλη: α) δεν είναι πλέον απαραίτητο να υποβάλλεται αίτηση για την κήρυξη εκτελεστότητας και β) δεν είναι πλέον δυνατό να προβληθούν αντιρρήσεις στην αναγνώριση της απόφασης. Η απόφαση πιστοποιείται αν πληροί τις τυπικές προϋποθέσεις που αναφέρονται ανωτέρω στο σημείο 4.4.5.

4.4.7.2. Το δικαστήριο προέλευσης εκδίδει πιστοποιητικό

Ο δικαστής προέλευσης εκδίδει το πιστοποιητικό χρησιμοποιώντας το έντυπο του παραρτήματος IV στη γλώσσα της απόφασης. Ο δικαστής συμπληρώνει επίσης τις λοιπές πληροφορίες που απαιτούνται στο παράρτημα, διευκρινίζοντας το κατά πόσον η απόφαση είναι εκτελεστή στο κράτος μέλος προέλευσης κατά τον χρόνο έκδοσης του πιστοποιητικού.

Το δικαστήριο προέλευσης εκδίδει καταρχήν το πιστοποιητικό μόλις η απόφαση καταστεί «εκτελεστή», το οποίο σημαίνει ότι έχει εκπνεύσει, καταρχήν, η προθεσμία άσκησης ένδικου μέσου. Εντούτοις, ο κανόνας αυτός δεν είναι απόλυτος και το δικαστήριο προέλευσης μπορεί, εφόσον το κρίνει απαραίτητο, να κηρύξει την απόφαση εκτελεστή, παρά την άσκηση προσφυγής⁽⁷¹⁾. Ο κανονισμός αναγνωρίζει αυτό το δικαίωμα στον δικαστή, ακόμα και αν η συγκεκριμένη δυνατότητα δεν προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο. Στόχος είναι να αποτραπεί το ενδεχόμενο αδικαιολόγητης καθυστέρησης της εκτέλεσης μιας απόφασης με παρελκυστικές προσφυγές.

4.4.7.3. Διόρθωση του πιστοποιητικού – Άρθρο 43 και αιτιολογική σκέψη (24)

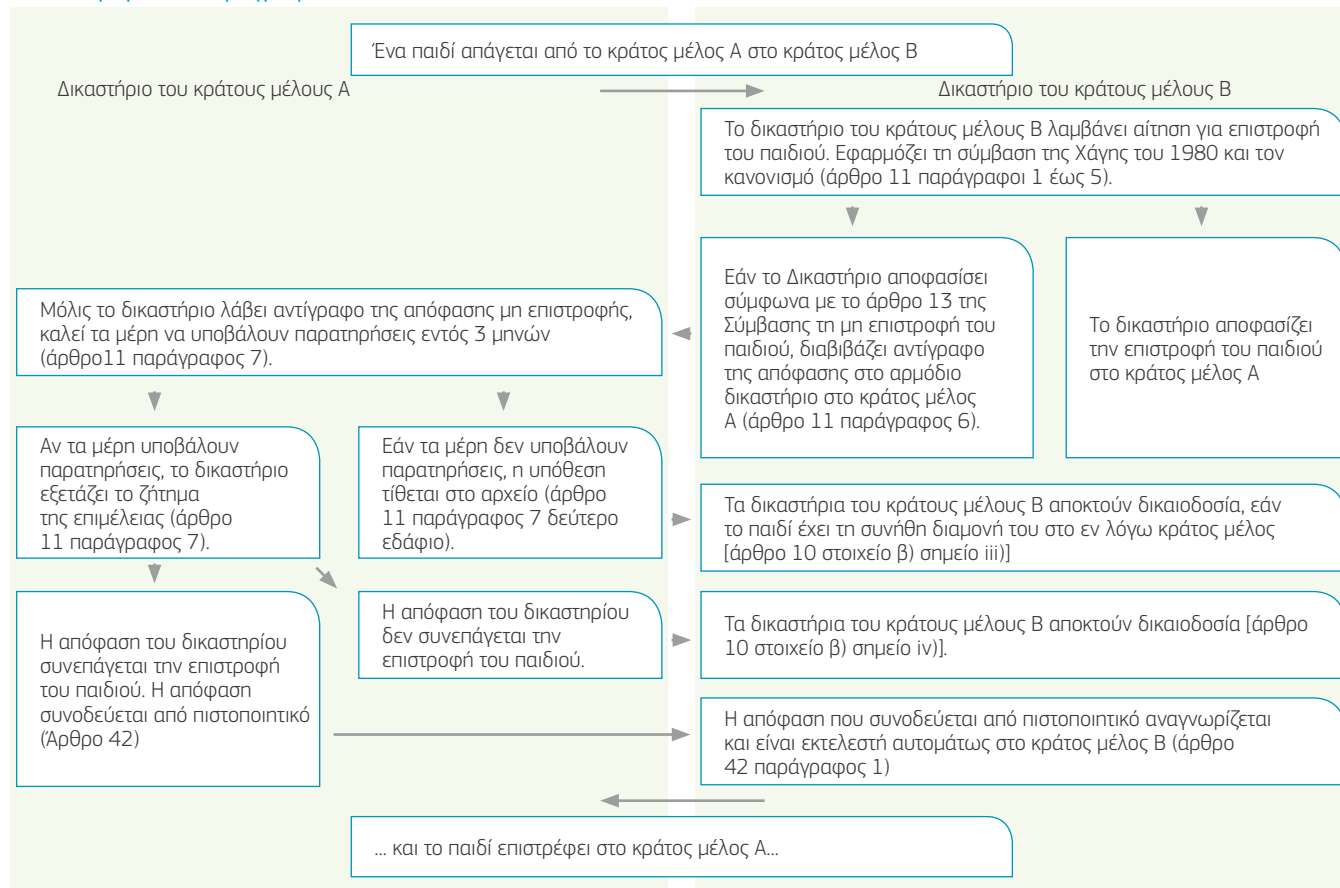
Η έκδοση του πιστοποιητικού δεν είναι δεκτική προσφυγής. Εάν ο δικαστής προέλευσης έχει διαπράξει σφάλμα κατά τη συμπλήρωση του πιστοποιητικού και αυτό δεν αποτυπώνεται ορθά στην απόφαση, είναι δυνατόν να υποβληθεί αίτηση διόρθωσης στο δικαστήριο προέλευσης. Σε αυτήν την περίπτωση, εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους προέλευσης. Το μέρος το οποίο επιθυμεί να ζητήσει την εκτέλεση της απόφασης η οποία συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού προσκομίζει αντίγραφο της απόφασης και το πιστοποιητικό. Δεν είναι απαραίτητη η μετάφραση του πιστοποιητικού, εκτός από το σημείο 14 που αφορά τα μέτρα που λαμβάνονται από τις αρχές στο κράτος μέλος προέλευσης για τη διασφάλιση της προστασίας του παιδιού μετά την επιστροφή του.

(71) Βλ. σημείο 4.4.6.4.

4.4.8. Νέα μετακίνηση του παιδιού σε άλλο κράτος μέλος – Άρθρο 42

Πρέπει να τονισθεί ότι η απόφαση του δικαστηρίου προέλευσης είναι αυτομάτως εκτελεστή σε όλα τα κράτη μέλη και όχι μόνο στο κράτος μέλος στο οποίο εκδόθηκε η απόφαση μη επιστροφής. Αυτό συνάγεται σαφώς από τη διατύπωση του άρθρου 42 παράγραφος 1 και ανταποκρίνεται στον στόχο και στο πνεύμα του κανονισμού. Η μετακίνηση του παιδιού σε άλλο κράτος μέλος δεν επηρεάζει κατά συνέπεια την απόφαση του δικαστηρίου προέλευσης. Δεν είναι απαραίτητο να κινηθεί νέα διαδικασία για την επιστροφή του παιδιού σύμφωνα με τη σύμβαση της Χάγης του 1980, αλλά απλά να εκτελεσθεί η απόφαση του δικαστηρίου προέλευσης.

4.4.9. Διάγραμμα της διαδικασίας σε περιπτώσεις απαγωγής παιδιών μετά από απόφαση μη επιστροφής – Άρθρο 11 παράγραφοι 6 και 7

A wooden gavel with a copper band is positioned diagonally across the frame, resting on a dark wooden block. In the background, a pair of scales of justice is visible, slightly out of focus. The scene is lit with a warm, golden light, creating a professional and legal atmosphere.

5. Εκτέλεση αποφάσεων

5.1. Σημασία της εκτέλεσης – γενικές παρατηρήσεις

Μολοντί, όπως ορίζεται στο άρθρο 47, η διαδικασία εκτέλεσης δεν διέπεται από τον κανονισμό αλλά από το εθνικό δίκαιο, έχει καίρια σημασία οι εθνικές αρχές να εφαρμόζουν κανόνες οι οποίοι εξασφαλίζουν την αποτελεσματική και ταχεία εκτέλεση των αποφάσεων που εκδίδονται βάσει του κανονισμού, έτσι ώστε να μην υπονομεύουν τους στόχους του. Η ταχεία εκτέλεση έχει ιδιαίτερη σημασία όσον αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας και την επιστροφή του παιδιού μετά από απαγωγή για τα οποία, βάσει του κανονισμού, έχει καταργηθεί η διαδικασία κήρυξης εκτελεσιμότητας προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία. Η σημασία του ζητήματος αυτού τονίζεται επίσης σε ορισμένες αποφάσεις του ΔΕΕ καθώς και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (βλ. σημείο 5.3)⁽⁷²⁾.

5.1.1. Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται προσωρινά μέτρα για την αποτροπή της εκτέλεσης

Το ΔΕΕ έχει κληθεί σε αρκετές περιπτώσεις να αποσαφινίσει ορισμένες πτυχές της εφαρμογής του κανονισμού όσον αφορά την εκτέλεση αποφάσεων. Έχει ήδη γίνει αναφορά στο γεγονός ότι τα προσωρινά μέτρα που διατάσσονται σε ένα κράτος μέλος δυνάμει του άρθρου 20 δεν είναι εκτελεστά σε άλλα κράτη μέλη βάσει των διατάξεων του άρθρου 21 επ.⁽⁷³⁾ Αυτό καλύπτει επίσης την περίπτωση κατά την οποία μία εκτελεστή διάταξη για τη χορήγηση προσωρινών μέτρων γονικής μέριμνας υπέρ ενός γονέα έχει εκδοθεί και κηρυχθεί εκτελεστή σε ένα κράτος μέλος και καταβάλλεται προσπάθεια από τον άλλο γονέα να αποτρέψει την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης σε άλλο κράτος μέλος, επιδιώκοντας την έκδοση σε αυτό προσωρινών

μέτρων υπέρ του εν λόγω γονέα. Και σε αυτή την περίπτωση, το ΔΕΕ έχει καταστήσει σαφές ότι το δικαστήριο σε αυτό το άλλο κράτος μέλος δεν δικαιούται να διατάξει τέτοια μέτρα, εφόσον ο κανονισμός απαιτεί από αυτό να εκτελέσει την αρχική απόφαση.

5.1.2. Αποφυγή καθυστερήσεων που θα μπορούσαν να εμποδίσουν την εκτέλεση

Επιπλέον, σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης, κατά την έννοια του άρθρου 2 παράγραφος 11, εάν η μεταβολή των συνθηκών την οποία προκάλεσε μια σταδιακή διαδικασία, όπως η προσαρμογή του τέκνου σε νέο περιβάλλον, αρκούσε για να νομιμοποιηθεί ένα αναμρόδιο επί της ουσίας δικαστήριο να εκδώσει προσωρινό μέτρο το οποίο τροποποιεί τη σχετική με τη γονική μέριμνα απόφαση του αρμόδιου επί της ουσίας δικαστηρίου, η ενδεχόμενη βραδύτητα στη διεξαγωγή της διαδικασίας εκτελέσεως εντός του κράτους μέλους όπου υποβλήθηκε η αίτηση θα συνέβαλλε στη δημιουργία των συνθηκών υπό τις οποίες το πρώτο δικαστήριο θα μπορούσε να εμποδίσει την εκτέλεση της απόφασης που κηρύχθηκε εκτελεστή. Μια τέτοια ερμηνεία της εν λόγω διάταξης αντιβαίνει στις αρχές στις οποίες στηρίζεται ο κανονισμός⁽⁷⁴⁾.

5.1.3. Το 5.1.3 Το ΔΕΕ και η εκτέλεση των αποφάσεων επιστροφής

Το ΔΕΕ έχει αποφανθεί ότι, όταν ένα δικαστήριο στο κράτος μέλος προέλευσης του παιδιού, κατόπιν αποφάσεως περί μη επιστροφής που έχει εκδοθεί σε άλλο κράτος μέλος στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατείται, έχει εκδώσει απόφαση που διατάσσει την επιστροφή του παιδιού, τα δικαστήρια αυτού του άλλου κράτους μέλους δεν μπορούν να επανεξετάσουν την εν λόγω απόφαση με σκοπό να αποτρέψουν την εκτέλεσή της⁽⁷⁵⁾. Το ΔΕΕ

(72) Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με θέματα εκτέλεσης, ιδίως σε σχέση με υποθέσεις απαγωγής παιδιών, βλ. Οδηγό ορθής πρακτικής για την εκτέλεση αποφάσεων που δημοσίευσε η Διάσκεψη της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, που είναι διαθέσιμος στον διαδικτυακό τόπο <http://www.hcch.net/upload/guide28enf-e.pdf>

(73) Βλ. σημείο 3.4.2 και την υπόθεση *Purrucker I* που αναφέρεται στην υποσημείωση 41 ανωτέρω.

(74) Βλ. απόφαση της 23ης Δεκεμβρίου 2009 στην υπόθεση C-403/09 PPU *Detiček v Sgueglia*, σκέψη 47, Συλλογή 2009, σ. I-12193.

(75) Βλ. σημείο 4.4.6.4 και υπόθεση C-195/08 PPU *Inga Rinau*, Συλλογή 2008, σ. I-5271, που αναφέρεται στην υποσημείωση 48 ανωτέρω.

έχει μάλιστα αποφανθεί περαιτέρω ότι αυτό είναι αδύνατο, ακόμη και αν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία ότι το πιστοποιητικό που εκδίδεται από το δικαστήριο βάσει του άρθρου 42 περιέχει ανακριβή δήλωση⁽⁷⁶⁾.

5.2. Εκτέλεση της απόφασης στο κράτος εκτέλεσης υπό τους αυτούς όρους σαν είχε εκδοθεί σε αυτό το κράτος μέλος – Άρθρο 47 παράγραφος 2

Κατά την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 47 παράγραφος 2, για να εκτελεστεί απόφαση που εκδόθηκε σε ένα κράτος μέλος σε άλλο κράτος «υπό τους αυτούς όρους σαν να είχε εκδοθεί σε αυτό το κράτος μέλος», τα δικαστήρια πρέπει να τηρούν προσεκτικά τα πολύ αυστηρά όρια που απορρέουν από το γράμμα της διάταξης και δεν θα πρέπει να φθάνουν στο σημείο να αμφισβητούν ή να καταστρατηγούν την απόφαση του δικαστηρίου προέλευσης. Στην πραγματικότητα, η εκτέλεση απόφασης που εκδίδεται σε άλλο κράτος μέλος υπό τους «αυτούς όρους» σαν να είχε εκδοθεί στο κράτος μέλος εκτέλεσης μπορεί να αφορά μόνον τις διαδικαστικές λεπτομέρειες της επιστροφής του παιδιού και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αποτελέσει ουσιαστικό λόγο εναντίωσης στην εκτέλεση της απόφασης του αρμόδιου δικαστηρίου.

Παράδειγμα:

Τα πραγματικά περιστατικά:

Ένα παιδί οδηγείται από τη μητέρα του από το κράτος μέλος Α στο κράτος μέλος Β, παρά την ύπαρξη απόφασης που απαγορεύει την έξοδο του από τη χώρα Α. Η απομάκρυνση είναι παράνομη κατά την έννοια του κανονισμού και της σύμβασης της Χάγης του 1980. Και οι δύο γονείς προσφεύγουν στα δικαστήρια των αντίστοιχων κρατών μελών με σκοπό να διασφαλίσουν το δικαίωμα γονικής μέριμνας. Ο εγκαταλειφθείς πατέρας επιδιώκει επίσης την επιστροφή της κόρης του από τη χώρα Β στη χώρα Α βάσει της Σύμβασης και η μητέρα επιδιώκει την έκδοση απόφασης απονομής της επιμέλειας στα δικαστήρια της χώρας Β. Το δικαστήριο της χώρας Β αρνείται την επιστροφή του κοριτσιού στη χώρα Α για λόγο που ορίζεται στο άρθρο 13 της Σύμβασης. Στη συνέχεια, το δικαστήριο της χώρας Α εκδίδει πιστοποιητικό με τη διαδικασία του άρθρου 11 παράγραφοι 6 έως 8 του κανονισμού με το αίτημα της επιστροφής του κοριτσιού στη χώρα Α.

Εν τω μεταξύ, το δικαστήριο της χώρας Β χορηγεί προσωρινά την επιμέλεια στη μητέρα, η οποία προσπαθεί να αντιταχθεί στην επιστροφή του κοριτσιού στη χώρα Α, ζητώντας από το δικαστήριο της χώρας Β να αρνηθεί την εκτέλεση, πρώτον για τον λόγο ότι η απόφαση επιστροφής είναι ασυμβίβαστη με τη μεταγενέστερη απόφαση που παρέχει την επιμέλεια σε αυτήν και, δεύτερον, για τον λόγο ότι έχουν αλλάξει οι συνθήκες, γεγονός που θα πρέπει να αποκλείσει την επιστροφή του παιδιού, και συγκεκριμένα ότι το παιδί θα διέτρεχε κίνδυνο εάν επέστρεφε με το ίδιο επιχείρημα το Δικαστήριο της χώρας Β αρνήθηκε την επιστροφή του παιδιού δυνάμει της Συμβάσεως.

(76) Βλ. απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010 στην υπόθεση C-491/10 PPU *Aguirre Zarraga κατά Pelz*, Συλλογή 2010, σ. I-14247, και σημείο 6.6 κατωτέρω.

Η απόφαση του ΔΕΕ ⁽⁷⁷⁾:

Το θέμα παραπέμφθηκε στο ΔΕΕ και, ως προς το σημείο αυτό, το ΔΕΕ δήλωσε με απόλυτη σαφήνεια ότι το δικαστήριο της χώρας Β δεν μπορεί, σύμφωνα με το άρθρο 47 παράγραφος 2, να επεκταθεί πέραν των δικονομικών ζητημάτων κατά την εκτέλεση της πιστοποιημένης απόφασης και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να προβάλει κανένα λόγο ως προς την ουσία των επίμαχων ζητημάτων η οποία, για την ορθή εφαρμογή του κανονισμού, μπορεί να εξεταστεί μόνο ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους προέλευσης, εν προκειμένω της χώρας Α.

Το ΔΕΕ προσέθεσε ότι, αν θεωρηθεί ότι μεταγενέστερη απόφαση δικαστηρίου του κράτους μέλους εκτέλεσης δύναται να αντιταχθεί στην εκτέλεση προγενέστερης απόφασης για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό στο κράτος μέλος προέλευσης και η οποία διατάσσει την επιστροφή του παιδιού, αυτό αποτελεί καταστράτηγηση του μηχανισμού που θεσπίστηκε από το τμήμα 4 του κεφαλαίου III του κανονισμού. Μια τέτοια εξαίρεση από την αρμοδιότητα των δικαστηρίων του κράτους μέλους προέλευσης στερεί πρακτικής αποτελεσματικότητας το άρθρο 11 παράγραφος 8 του κανονισμού, το οποίο παρέχει στο αρμόδιο δικαστήριο το δικαίωμα να αποφασίζει σε τελευταίο βαθμό, και υπερισχύει, δυνάμει του άρθρου 60 του κανονισμού, της συμβάσεως της Χάγης του 1980 και αναγνωρίζει την επί της ουσίας αρμοδιότητα των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκτέλεσης.

Όσον αφορά τη μεταβολή των συνθηκών, το ΔΕΕ επιβεβαίωσε ότι αυτή θα μπορούσε να έχει επίπτωση στην εκτέλεση μιας διαταγής, εάν ήταν επιζήμια για το συμφέρον του παιδιού, αλλά ότι αυτό το ζήτημα πρέπει πάντοτε να εξετάζεται από το δικαστήριο προέλευσης το οποίο έχει, βάσει του κανονισμού, διεθνή δικαιοδοσία σε θέματα ουσίας. Ως εκ τούτου, το κράτος μέλος εκτέλεσης δεν μπορεί να αρνηθεί να εκτελέσει

(77) Η σχετική υπόθεση του ΔΕΕ είναι η C-211/10 PPU, Povse κατά Alprago, Συλλογή 2010, σ. Ι- 06673.

απόφαση για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό για τον λόγο ότι, λόγω μεταβολής των συνθηκών μετά την έκδοσή της, η εκτέλεση της απόφασης αυτής μπορεί να βλάψει σοβαρά το συμφέρον του παιδιού. Η εν λόγω μεταβολή πρέπει να κοινοποιηθεί στο αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης, το οποίο πρέπει επίσης να εξετάζει κάθε αίτηση αναστολής της εκτέλεσης της απόφασής του.

5.3. Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων («ΕΔΑΔ»)

5.3.1. Η μη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την επιστροφή ενός παιδιού μπορεί να συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων («ΕΣΑΔ»)

Κατά πάγια νομολογία του ΕΔΑΔ, μόλις οι αρχές ενός κράτους που είναι συμβαλλόμενο μέρος στη σύμβαση της Χάγης του 1980 διαπιστώσουν ότι ένα παιδί έχει μετακινηθεί παράνομα κατά τη Σύμβαση, έχουν καθήκον να λάβουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα για να εξασφαλίσουν την επιστροφή του παιδιού. Η μη λήψη παρόμοιων μέτρων συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΑΔ (δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής)⁽⁷⁸⁾. Κάθε συμβαλλόμενο κράτος πρέπει να εφοδιαστεί με τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα για να εξασφαλίσει την τήρηση των θετικών υποχρεώσεων του σύμφωνα με το άρθρο 8 της ΕΣΑΔ⁽⁷⁹⁾. Αυτό κατ' επέκταση διασφαλίζει την άσκηση των δικαιωμάτων επικοινωνίας, όπως στις υποθέσεις

(78) Ενδεικτικά, βλ. απόφαση της 29ης Ιουλίου 2003 στην προσφυγή αριθ. 56673/00 *Iglesias Gil* κατά Ισπανίας, σκέψη 62.

(79) Βλ. απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, τελική απόφαση της 7ης Ιουνίου 2013, στις υποθέσεις *Ignaccolo-Zenide* κατά Ρουμανίας, προσφυγή αριθ. 31679/96, *Maire κατά Πορτογαλίας*, προσφυγή αριθ. 48206/99, *PP κατά Πολωνίας*, προσφυγή αριθ. 8677/03 και, πιο πρόσφατα, *Raw κατά Γαλλίας*, προσφυγή αριθ. 10131/11.

Shaw κατά Ουγγαρίας⁽⁸⁰⁾ και *Prizzia κατά Ουγγαρίας*⁽⁸¹⁾ στις οποίες κρίθηκε ότι οι ουγγρικές αρχές είχαν παραβιάσει το άρθρο 8, διότι δεν διασφάλισαν την άσκηση των δικαιωμάτων επικοινωνίας των εναγόντων με τα παιδιά τους.

5.3.2. Η σημασία της ταχύτητας κατά τη λήψη και την εκτέλεση αποφάσεων

Το ΕΔΑΔ τόνισε επίσης ότι οι δικαστικές διαδικασίες που αφορούν την επιστροφή παιδιών και την ανάθεση της γονικής μέριμνας, περιλαμβανομένης της εκτέλεσης της οριστικής απόφασης όταν αυτή αφορά την επιστροφή παιδιού, απαιτούν άμεσο χειρισμό, διότι η παρέλευση χρόνου μπορεί να έχει ανεπανόρθωτες συνέπειες για τις σχέσεις μεταξύ του παιδιού και του γονέα με τον οποίο δεν ζει το παιδί. Η καταλληλότητα ενός μέτρου πρέπει, συνεπώς, να κρίνεται από την ταχύτητα της υλοποίησής του⁽⁸²⁾. Η ανάγκη για ταχεία δράση σε υποθέσεις που αφορούν παιδιά εξηγείται επίσης από το ότι είναι προς το συμφέρον του εμπλεκόμενου παιδιού τα θέματα που αφορούν το μέλλον του να διευθετούνται γρήγορα, ώστε να ελαχιστοποιείται η αβεβαιότητα, ιδίως σε υποθέσεις που αφορούν την παράνομη απομάκρυνση και κατακράτηση παιδιών⁽⁸³⁾.

5.3.3. Εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις, η επιστροφή παιδιών δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 8 της ΕΣΑΔ

Σε σειρά υποθέσεων, το ΕΔΑΔ έχει κρίνει, σε γενικές γραμμές, ότι η επιστροφή ενός παιδιού που έχει μετακινηθεί ή κατακρατείται παράνομα, σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζονται στον κανονισμό και στη σύμβαση της Χάγης του 1980, δεν συνιστά παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ΕΣΑΔ, και ιδίως το άρθρο 8. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΔΑΔ στηρίζει έμπρακτα την πολιτική αυτών των δύο νομικών πράξεων, δηλώνοντας συχνά ότι τα κράτη

που είναι συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΑΔ οφείλουν να συμμορφώνονται με αυτές, διότι σε διαφορετική περίπτωση υπάρχει κίνδυνος παραβίασης της εν λόγω σύμβασης. Μόνο σε λίγες και, ως επί το πλείστον, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, το ΕΔΑΔ έχει κρίνει ότι η επιστροφή ενός παιδιού μπορεί να συνιστά παράβαση της ΕΣΑΔ.

5.3.4. Υποθέσεις του ΕΔΑΔ στις οποίες δεν διαπιστώθηκε παράβαση του άρθρου 8

Το ΕΔΑΔ έχει επιληφθεί αρκετών προσφυγών για εικαζόμενες παραβιάσεις των άρθρων της ΕΣΑΔ με την επιστροφή παιδιών, για τις οποίες έκρινε ότι δεν είχε διαπραχθεί παράβαση και επίσης, σε πρόσφατες υποθέσεις, κρίνοντας την προσφυγή απαράδεκτη. Μεταξύ των εν λόγω προσφυγών ήταν και οι ακόλουθες: Προσφυγή *Maumosseau και Washington κατά Γαλλίας*⁽⁸⁴⁾ στην οποία το ΕΔΑΔ έκρινε ότι η εκτέλεση της επιστροφής ενός σχετικά μικρού παιδιού από τη Γαλλία στις ΗΠΑ δεν συνιστούσε παράβαση του άρθρου 8· προσφυγή *Lipkowski κατά Γερμανίας*⁽⁸⁵⁾ η οποία κρίθηκε απαράδεκτη και είχε ως αίτημα να κριθεί ότι η απόφαση γερμανικού δικαστηρίου κατ' εφαρμογή της σύμβασης της Χάγης του 1980 να επιστραφεί στην Αυστραλία παιδί το οποίο είχε μετακινηθεί παράνομα από την Αυστραλία στη Γερμανία συνιστούσε παράβαση διαφόρων άρθρων της ΕΣΑΔ, περιλαμβανομένου του άρθρου 8· η προσφυγή *Povse κατά Αυστρίας*⁽⁸⁶⁾ η οποία, όπως και στην προηγούμενη υπόθεση, ζήτησε από το ΕΔΑΔ να κρίνει ότι η εκτέλεση από τις αυστριακές αρχές απόφασης ιταλικού δικαστηρίου για την επιστροφή παιδιού στην Ιταλία από την Αυστρία όπου είχε μεταφερθεί παράνομα συνιστούσε παράβαση του άρθρου 8 της ΕΣΑΔ, απορρίφθηκε⁽⁸⁷⁾. Στην

(80) Απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2011 στην προσφυγή αριθ. 6457/09.

(81) Απόφαση της 11ης Ιουνίου 2013 στην προσφυγή αριθ. 20255/12.

(82) Βλ., ενδεικτικά, τις υποθέσεις που αναφέρονται στην υποσημείωση 79 ανωτέρω.

(83) Βλ., ενδεικτικά, προσφυγή υπ' αριθ. 7198/04 *Iosub Caras κατά Ρουμανίας*, προσφυγή υπ' αριθ. 19055/05, *Deak κατά Ρουμανίας και Ηνωμένου Βασιλείου*, και *Raw κατά Γαλλίας* που αναφέρεται στην υποσημείωση 79

(84) Απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2007 στην προσφυγή αριθ. 29388/05.

(85) Απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2011 στην προσφυγή αριθ. 26755/10.

(86) Προσφυγή αριθ. 3890/11· βλ. επίσης σημείο 5.2 ανωτέρω.

(87) Η απόφαση του ΕΔΑΔ εκδόθηκε στις 18 Ιουνίου 2013.

υπόθεση *Raban κατά Ρουμανίας*⁽⁸⁸⁾ το ΕΔΑΔ αποφάνθηκε ότι η απόρριψη του αιτήματος επιστροφής παιδιού για λόγους παρόμοιους με εκείνους που ορίζονταν στην υπόθεση *Neulinger* δεν συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 8⁽⁸⁹⁾.

5.3.5. περιπτώσεις στις οποίες διαπιστώθηκε παράβαση

Το ΕΔΑΔ έχει αποφανθεί σε ένα μικρό αριθμό υποθέσεων ότι η επιστροφή του παιδιού μετά από παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση ενδέχεται να συνιστά παράβαση του άρθρου 8, αλλά οι περιπτώσεις αυτές απορρέουν κατά κύριο λόγο από εξαιρετικές περιστάσεις⁽⁹⁰⁾.

Οι αποφάσεις του ΕΔΑΔ σε αυτές τις υποθέσεις, στις οποίες το βασικό επιχείρημα ήταν ότι είχαν αλλάξει οι συνθήκες από την έκδοση της απόφασης επιστροφής μέχρι την εκτέλεσή της, είχαν ως βάση την υποχρέωση των επιλαμβανομένων δικαστηρίων να λαμβάνουν υπόψη το ύψιστο συμφέρον του παιδιού κατά τη λήψη ή την εκτέλεση αποφάσεων επιστροφής. Υπάρχει κίνδυνος η συλλογιστική αυτή, στην ακραία εκδοχή της, να έχει ως αποτέλεσμα την υπονόμηση μίας βασικής αρχής της σύμβασης της Χάγης του 1980 και του κανονισμού, και συγκεκριμένα της αρχής ότι τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα των παιδιών θα πρέπει να κρίνονται στα δικαστήρια του κράτους της συνήθους διαμονής τους και

(88) Απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2010 στην προσφυγή αριθ. 25437/08, *Raban κατά Ρουμανίας*.

(89) Βλ. απόφαση του τμήματος μείζονος συνθέσεως της 6ης Ιουλίου 2010 στην προσφυγή αριθ. 41615/07, *Neulinger and Shuruk κατά Ελβετίας*.

(90) Βλ. υπόθεση *Neulinger και Shuruk κατά Ελβετίας* που αναφέρεται στην υποσημείωση 89· απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012 στην προσφυγή αριθ. 14737/09, *Sneerson και Kampanella κατά Ιταλίας*, τελική απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2011· απόφαση της 10ης Ιουλίου 2012 στην προσφυγή αριθ. 4320/11, *Β κατά Βελγίου*, τελική απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2012, και απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2011 στην προσφυγή αριθ. 27853/09, *Χ κατά Λετονίας*· η τελευταία υπόθεση παραπέμφθηκε στο τμήμα μείζονος συνθέσεως, η απόφαση του οποίου εκδόθηκε στις 26 Νοεμβρίου 2013.

ότι η παράνομη μετακίνηση και κατακράτηση δεν θα πρέπει, κατ' αρχήν, να έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή αυτής της αρχής, εκτός αν συντρέχουν περιστάσεις όπως αυτές που ορίζονται στο άρθρο 10 του κανονισμού⁽⁹¹⁾.

5.3.6. Χ κατά Λετονίας – η απόφαση του τμήματος μείζονος συνθέσεως

Σε πρόσφατη απόφαση του τμήματος μείζονος συνθέσεως στην υπόθεση *Χ κατά Λετονίας*⁽⁹²⁾ το Δικαστήριο, με πλειοψηφία εννέα έναντι οκτώ, προσπάθησε να αποσαφηνίσει ορισμένες παλαιότερες δηλώσεις του όσον αφορά την προσέγγιση που θα πρέπει να ακολουθείται σχετικά με τη σχέση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Σύμβασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της σύμβασης της Χάγης για την απαγωγή παιδιών, ιδίως όσον αφορά τη στάθμιση του συμφέροντος του παιδιού και των γονέων, όταν η υπόθεση συνεπάγεται την εξαίρεση από τον κανόνα της επιστροφής του παιδιού που ορίζεται στο άρθρο 13 παράγραφος 1 στοιχείο β) της τελευταίας. Ειδικότερα, το Δικαστήριο δήλωσε ότι οι παρατηρήσεις του επί του θέματος στην απόφαση του τμήματος μείζονος συνθέσεως στην υπόθεση *Neullinger και Shuruk κατά Ελβετίας*⁽⁹³⁾ δεν πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι θεσπίζουν κάποια αρχή που πρέπει να εφαρμόζουν τα εθνικά δικαστήρια των κρατών που είναι μέρη της σύμβασης της Χάγης.

Το Δικαστήριο περιέγραψε τους παράγοντες που, κατά την άποψή του, θα έπρεπε να συντρέχουν για να επιτευχθεί αρμονική ερμηνεία της ευρωπαϊκής σύμβασης για τα ανθρωπίνα δικαιώματα και της σύμβασης της Χάγης. Το δικαστήριο στο οποίο απευθύνεται η αίτηση πρέπει να λαμβάνει ουσιαστικά υπόψη παράγοντες που ενδέχεται να συνιστούν εξαίρεση για την επιστροφή του παιδιού δυνάμει της σύμβασης της Χάγης

(91) Βλ. σημείο 4.2 ανωτέρω.

(92) Βλ. υποσημείωση 90.

(93) Αναφέρεται επίσης στην υποσημείωση 90.

και να λαμβάνει αιτιολογημένη απόφαση. Τα στοιχεία θα πρέπει στη συνέχεια να αξιολογούνται βάσει του άρθρου 8 της ΕΖΑΔ.

Συνεπώς, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να εξετάζουν όχι μόνο τους βάσιμους ισχυρισμούς περί «σοβαρού κινδύνου» σε περίπτωση επιστροφής του παιδιού, αλλά οι αποφάσεις τους πρέπει επίσης να αναφέρουν τους ειδικούς λόγους με βάση τα περιστατικά της υποθέσεως. Τόσο η άρνηση να ληφθούν υπόψη οι αντιρρήσεις για την επιστροφή όσο και η ανεπαρκής αιτιολόγηση της απόρριψης των ενστάσεων αυτών στην απόφαση αντίκεινται στις απαιτήσεις του άρθρου 8 της Σύμβασης και επίσης στον στόχο και τον σκοπό της σύμβασης της Χάγης.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, εφόσον το προοίμιο της σύμβασης της Χάγης προβλέπει την επιστροφή των παιδιών «στο κράτος της συνήθους διαμονής τους», τα δικαστήρια πρέπει να βεβαιώνονται ότι παρέχονται επαρκείς εγγυήσεις κατά τρόπο πειστικό σε αυτή τη χώρα και, εάν συντρέχει γνωστός κίνδυνος, ότι έχουν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα προστασίας.

Πρέπει να επισημανθεί ότι, όσον αφορά τις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, αυτό το τελευταίο στοιχείο της απόφασης του ΕΔΑΔ στην εν λόγω υπόθεση δεν θα έχει σημαντικές επιπτώσεις, δεδομένης της διατύπωσης του άρθρου 11 παράγραφοι 4 και 6 έως 8. Τα δικαστήρια της ΕΕ είναι ήδη υποχρεωμένα βάσει του άρθρου 11 παράγραφος 4 να λαμβάνουν υπόψη τα μέτρα προστασίας που παρέχονται στο παιδί για το οποίο ζητείται η εξαίρεση του άρθρου 13 παράγραφος 1 (στοιχείο β) της σύμβασης της Χάγης. Επιπλέον, ακόμη και όταν το δικαστήριο στο οποίο απευθύνεται η αίτηση αρνείται την επιστροφή για έναν από τους λόγους που ορίζονται στο άρθρο 13 της Σύμβασης, το άρθρο 11 παράγραφοι 6 έως 8 δίνει τον τελευταίο λόγο στο δικαστήριο του κράτους μέλους της συνήθους

διαμονής του παιδιού. Απομένει να εξεταστούν οι μελλοντικές εξελίξεις που θα προκύψουν μετά την υπόθεση Χ κατά Λετονίας τόσο στο θέμα αυτό όσο και σε άλλα θέματα που καλύπτονται από την εν λόγω υπόθεση.

6. Ακρόαση του παιδιού – Άρθρα 23,
41 και 42

6.1. Πρέπει να παρέχεται στα παιδιά η δυνατότητα να εκφράζουν την άποψή τους

Ο κανονισμός τονίζει τη σημασία του να παρέχεται στο παιδί η δυνατότητα να εκφράζει τις απόψεις του σε δικαστικές διαδικασίες που το αφορούν⁽⁹⁴⁾. Η ακρόαση του παιδιού είναι μία από τις απαιτήσεις για την κατάργηση της διαδικασίας κήρυξης εκτελεστότητας για τα δικαιώματα επικαιρονομίας και τις αποφάσεις που συνεπάγονται την επιστροφή του παιδιού (βλ. σημείο 3.6 και κεφάλαιο 4). Είναι επίσης πιθανό να προβληθεί αντίρρηση στην αναγνώριση και την εκτέλεση μιας απόφασης σχετικά με τη γονική μέριμνα στη βάση του ότι δεν δόθηκε η δυνατότητα ακρόασης στο συγκεκριμένο παιδί (βλ. σημείο 3.5.2).

6.2. Εξαίρεση από την υποχρέωση εξέτασης του παιδιού

Ο κανονισμός θεσπίζει τη βασική αρχή ότι πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα ακρόασης στο παιδί σε διαδικασίες οι οποίες το αφορούν. Κατ' εξαίρεση, μπορεί να μην δοθεί η δυνατότητα ακρόασης στο παιδί, εφόσον αυτό αντενδείκνυται για λόγους ηλικίας και ωριμότητας του παιδιού. Η ερμηνεία αυτής της εξαίρεσης πρέπει να είναι πολύ συσταλτική. Ειδικότερα, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι τα δικαιώματα του παιδιού είναι πολύ σημαντικά σε σχέση με διαδικασίες που επηρεάζουν το παιδί και ότι, γενικά, οι αποφάσεις σχετικά με το μέλλον του παιδιού και τις σχέσεις του με τους γονείς και τους άλλους είναι ζωτικής σημασίας όσον αφορά το υπέρτατο συμφέρον

του παιδιού. Θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη ότι οι παράγοντες αυτοί ισχύουν για παιδιά όλων των ηλικιών.

6.3. Διαδικασία ακρόασης του παιδιού

Ο κανονισμός δεν τροποποιεί τις ισχύουσες για το συγκεκριμένο ζήτημα εθνικές διαδικασίες⁽⁹⁵⁾. Τα δικαστήρια των κρατών μελών αναπτύσσουν τις δικές τους τεχνικές και στρατηγικές για την ακρόαση των απόψεων των παιδιών κάθε ηλικίας. Ορισμένα δικαστήρια το πράττουν άμεσα· άλλα αναθέτουν σε ειδικούς συμβούλους να ακούσουν τις απόψεις των παιδιών και να τις μεταφέρουν στο δικαστήριο. Ανεξάρτητα από την τεχνική που χρησιμοποιείται για τη λήψη των απόψεων του παιδιού, εναπόκειται στο ίδιο το δικαστήριο να αποφασίσει εάν θα το πράξει ή όχι, αλλά δεν είναι δυνατόν να λάβει τεκμηριωμένη απόφαση για το θέμα αυτό χωρίς να είναι σε θέση να αξιολογήσει το παιδί ως προς την ηλικία και την ωριμότητά του, που είναι και το μόνο κριτήριο. Όταν κρίνει ότι ένα παιδί διαθέτει την κατάλληλη ηλικία και ωριμότητά να διατυπώσει άποψη, το δικαστήριο υποχρεούται να ακούσει την άποψη του παιδιού είτε άμεσα είτε με άλλον τρόπο, εφόσον οι απόψεις αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στις δίκες που αφορούν το παιδί.

6.4. Πώς διατυπώνονται οι απόψεις του παιδιού;

Γενικά, η ακρόαση του παιδιού πρέπει να διεξάγεται κατά τρόπο που να λαμβάνει υπόψη την ηλικία και την ωριμότητά του. Η αξιολόγηση των απόψεων παιδιών μικρής ηλικίας πρέπει να γίνεται με ειδική εμπειρογνώσις και φροντίδα και με διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τους εφήβους.

Δεν είναι απαραίτητο η ακρόαση του παιδιού να γίνεται σε ακροαματική διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου, αλλά μπορεί να διεξάγεται από αρμόδια αρχή σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Ενδεικτικά, σε ορισμένα κράτη μέλη η ακρόαση του παιδιού γίνεται από κοινωνικό λειτουργό που υποβάλει έκθεση στο δικαστήριο στην οποία διατυπώνονται οι επιθυμίες και τα συναισθήματα του παιδιού. Εάν η ακρόαση λαμβάνει χώρα στο δικαστήριο,

(94) Πρέπει να αναφερθεί εδώ το άρθρο 12 παράγραφος 2 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία περιέχει δήλωση με παρόμοιους όρους: «Για τον σκοπό αυτόν θα πρέπει ιδίως να δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμοδίου οργανισμού, κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας.» Βλ. επίσης άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: «Τα παιδιά μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους. Η γνώμη τους σχετικά με ζητήματα που τα αφορούν λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά τους.»

(95) Βλ. αιτιολογική σκέψη 19 του κανονισμού.

ο δικαστής επιδιώκει να οργανώσει την υποβολή ερωτήσεων κατά τρόπο που να λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας της υπόθεσης, η ηλικία του παιδιού και τα άλλα περιστατικά της υπόθεσης. Σε πολλά δικαστήρια αυτό γίνεται με έναν άτυπο διακανονισμό, όπου η ακρόαση παιδιού πραγματοποιείται σε άλλο χώρο, εκτός της αίθουσας του δικαστηρίου. Σε κάθε περίπτωση, είναι απαραίτητο να παρέχεται η δυνατότητα στο παιδί να εκφράσει τις απόψεις του με εμπιστοσύνη.

6.5. Κατάρτιση στην ακρόαση παιδιών

Εάν η ακρόαση του παιδιού πραγματοποιείται από δικαστή, εμπειρογνώμονα, κοινωνικό λειτουργό ή άλλον αξιωματούχο, είναι απολύτως αναγκαίο το πρόσωπο αυτό να λαμβάνει την κατάλληλη κατάρτιση, π.χ. σχετικά με τον καλύτερο τρόπο επικοινωνίας με παιδιά. Όποιος λαμβάνει τις απόψεις των παιδιών πρέπει να έχει γνώση του κινδύνου ότι οι γονείς επιδιώκουν να επηρεάσουν και να ασκήσουν πίεση στο παιδί. Όταν η ακρόαση διεξάγεται ορθά και με την απαραίτητη διακριτικότητα, μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στο παιδί να εκφράσει τις επιθυμίες του και να το απαλλάξει από αισθήματα ευθύνης ή ενοχής.

6.6. Σκοπός της ακρόασης του παιδιού

Η ακρόαση του παιδιού μπορεί να έχει διάφορους στόχους ανάλογα με το είδος και το αντικείμενο της διαδικασίας. Σε διαδικασίες που αφορούν τα δικαιώματα επιμέλειας, ο επιδιωκόμενος στόχος είναι συνήθως να εξευρεθεί το πλέον κατάλληλο περιβάλλον στο οποίο θα διαμένει το παιδί. Σε περίπτωση απαγωγής παιδιού, ο επιδιωκόμενος στόχος είναι συνήθως να εξακριβωθούν η φύση και οι λόγοι των αντιρρήσεων του παιδιού όσον αφορά την επιστροφή του και, επίσης, να διαπιστωθεί το κατά πόσον το παιδί διατρέχει ενδεχομένως κίνδυνο.

Παράδειγμα

Τα πραγματικά περιστατικά:

Ένα κορίτσι ηλικίας 8 ετών και έξι μηνών κατακρατείται από τη μητέρα του στο κράτος μέλος Β, όπου βρισκόταν σε διακοπές με τη μητέρα του, ενώ διέμενε με τον πατέρα του στο κράτος μέλος Α. Στον πατέρα είχε ανατεθεί η προσωρινή επιμέλεια του παιδιού και στη μητέρα δικαίωμα επικοινωνίας βάσει διατάξεων δικαστηρίου της χώρας Α. Ο πατέρας άσκησε προσφυγή με αίτημα την επιστροφή του παιδιού βάσει της σύμβασης της Χάγης του 1980, η οποία απορρίφθηκε από τα δικαστήρια της χώρας Β για τον λόγο της αντίρρησης του παιδιού να επιστρέψει. Τα δικαστήρια της χώρας Β είχαν ακούσει τις απόψεις του παιδιού, κρίνοντας επαρκείς την ηλικία και την ωριμότητά του για να εκφράσει την άποψή του.

Συνακόλουθα, τα δικαστήρια της χώρας Α επιβεβαίωσαν τη χορήγηση της επιμέλειας στον πατέρα και τη διαταγή της επιστροφής του παιδιού στη χώρα Α. Εν τω μεταξύ, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 παράγραφος 6 έως 8 του κανονισμού, το δικαστήριο της χώρας Β κοινοποίησε στο δικαστήριο της χώρας Α την άρνηση της επιστροφής του παιδιού. Το εν λόγω δικαστήριο εξέδωσε πιστοποιητικό βάσει του άρθρου 42 του κανονισμού χωρίς, ωστόσο, να ακούσει το παιδί πριν εκδώσει το πιστοποιητικό και είχε αρνηθεί να ληφθούν οι απόψεις του με σύνδεση μέσω βίντεο.

Η απόφαση του ΔΕΕ:

Η υπόθεση παραπέμφθηκε στο ΔΕΕ⁽⁹⁶⁾ για τον λόγο ότι είχαν παραβιαστεί τα θεμελιώδη δικαιώματα του παιδιού, και ιδίως τα δικαιώματα που

(96) Βλ. υπόθεση C-491/10 PPU *Aguirre Zarraga κατά Pelz*, Συλλογή 2010, σ. I-14247· βλ. επίσης υπόθεση C-400/10 *McB κατά L.E.*, Συλλογή 2010, σ. I-8965.

απορρέουν από το άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, το οποίο επιβεβαιώνει το δικαίωμα των παιδιών να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους για ζητήματα που τα αφορούν και ότι οι απόψεις τους πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε σχέση με την ηλικία και την ωριμότητά τους.

Το ΔΕΕ δήλωσε ότι, μολοντί το άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και το άρθρο 42 παράγραφος 2 στοιχείο α) του κανονισμού δεν επιβάλλουν στο δικαστήριο του κράτους μέλους προελεύσεως την υποχρέωση να καλεί σε όλες τις περιπτώσεις το παιδί να εκφράσει τη γνώμη του στο πλαίσιο ειδικής προς τούτο ακρόασεως, αφήνοντας έτσι ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως στο εν λόγω δικαστήριο, πλην όμως, εφόσον αποφασίσει να προχωρήσει σε ακρόαση του παιδιού, οι ως άνω διατάξεις απαιτούν από το δικαστήριο αυτό να λάβει, με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού και ανάλογα με τις περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως, όλα τα πρόσφορα ενόψει της ακρόασεως μέτρα, προς διασφάλιση της πρακτικής αποτελεσματικότητας των επίμαχων διατάξεων, παρέχοντας στο παιδί, στην πράξη και κατ' ουσίαν, τη δυνατότητα να εκφράσει τη γνώμη του.

Εφόσον το δικαστήριο του κράτους μέλους προελεύσεως, προσέθεσε, έχει τη θεμελιώδη δικαιοδοτική αρμοδιότητα βάσει του κανονισμού, πρέπει να αξιολογήσει το παιδί και να αποφασίσει εάν πρέπει ή όχι να ακούσει την άποψη του παιδιού και, στο μέτρο του δυνατού και πάντοτε λαμβάνοντας υπόψη το συμφέρον του παιδιού, να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή του βάσει της εθνικής νομοθεσίας καθώς και τα ειδικά μέσα της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, εκείνων που προβλέπονται από τον κανονισμό για τη διεξαγωγή αποδείξεων. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο από το δικαστήριο προέλευσης και όχι από το δικαστήριο του κράτους μέλους εκτέλεσης.

Για να είναι σε θέση το δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης να εκδώσει πιστοποιητικό που να πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 42 του κανονισμού, πρέπει να διασφαλίσει, με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού και βάσει όλων των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης, ότι κατά την έκδοση της αποφάσεως την οποία αφορά το πιστοποιητικό έγινε σεβαστό το δικαίωμα του παιδιού να εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη του και ότι του δόθηκε στην πράξη και ουσιαστικά η ευκαιρία να την εκφράσει. Ωστόσο, το ΔΕΕ συμπέρανε ότι τα εθνικά δικαστήρια του κράτους μέλους προελεύσεως είναι αποκλειστικώς αρμόδια να εξετάζουν τη νομιμότητα της αποφάσεως αυτής βάσει των απαιτήσεων που επιβάλλουν, μεταξύ άλλων, το άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και το άρθρο 42 του κανονισμού· συνεπώς, στην εξεταζόμενη υπόθεση, τα δικαστήρια της χώρας Β, κράτους μέλους εκτέλεσης, δεν έχουν δικαίωμα να επανεξετάσουν ή να αντιταχθούν στην εκτέλεση απόφασης, ακόμα και υπό τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, ούτε να ανοίξουν εκ νέου το πιστοποιητικό.

6.7. Η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού⁽⁹⁷⁾

Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού είναι μια παγκόσμια σύμβαση που έχει ως γενικό στόχο να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση και να επιδιώξει να ενισχύσει τα δικαιώματα των παιδιών ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών σε όλους τους τομείς που άπτονται των συμφερόντων τους. Η σύμβαση έχει περίπου εκατόν ενενήντα συμβαλλόμενα κράτη και αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών μέσω της UNICEF για την υποστήριξη των παιδιών σε παγκόσμια κλίμακα. Ορισμένες διατάξεις της Σύμβασης επηρέασαν άμεσα τη διαμόρφωση πολιτικών σε διαδικασίες που αφορούν τα παιδιά, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των παιδιών⁽⁹⁸⁾. Ειδικότερα, όπως ορίζει το άρθρο 3 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNCRC), σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές αποφασίζονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής πρόνοιας, είτε από δικαστήρια, διοικητικές αρχές ή νομοθετικούς φορείς, **το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού αποτελεί το πρωταρχικό μέλημα**.

(97) Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού που υιοθετήθηκε και παραμένει ανοικτή για υπογραφή, κύρωση και προσχώρηση με το ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης αριθ. 44/25 της 20ης Νοεμβρίου 1989· τέθηκε σε ισχύ στις 2 Σεπτεμβρίου 1990, σύμφωνα με το άρθρο 49· βλ. <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

(98) Βλ. ιδίως άρθρο 12 σχετικά με την ακρόαση των απόψεων του παιδιού που αναφέρεται ανωτέρω στην υποσημείωση 94.

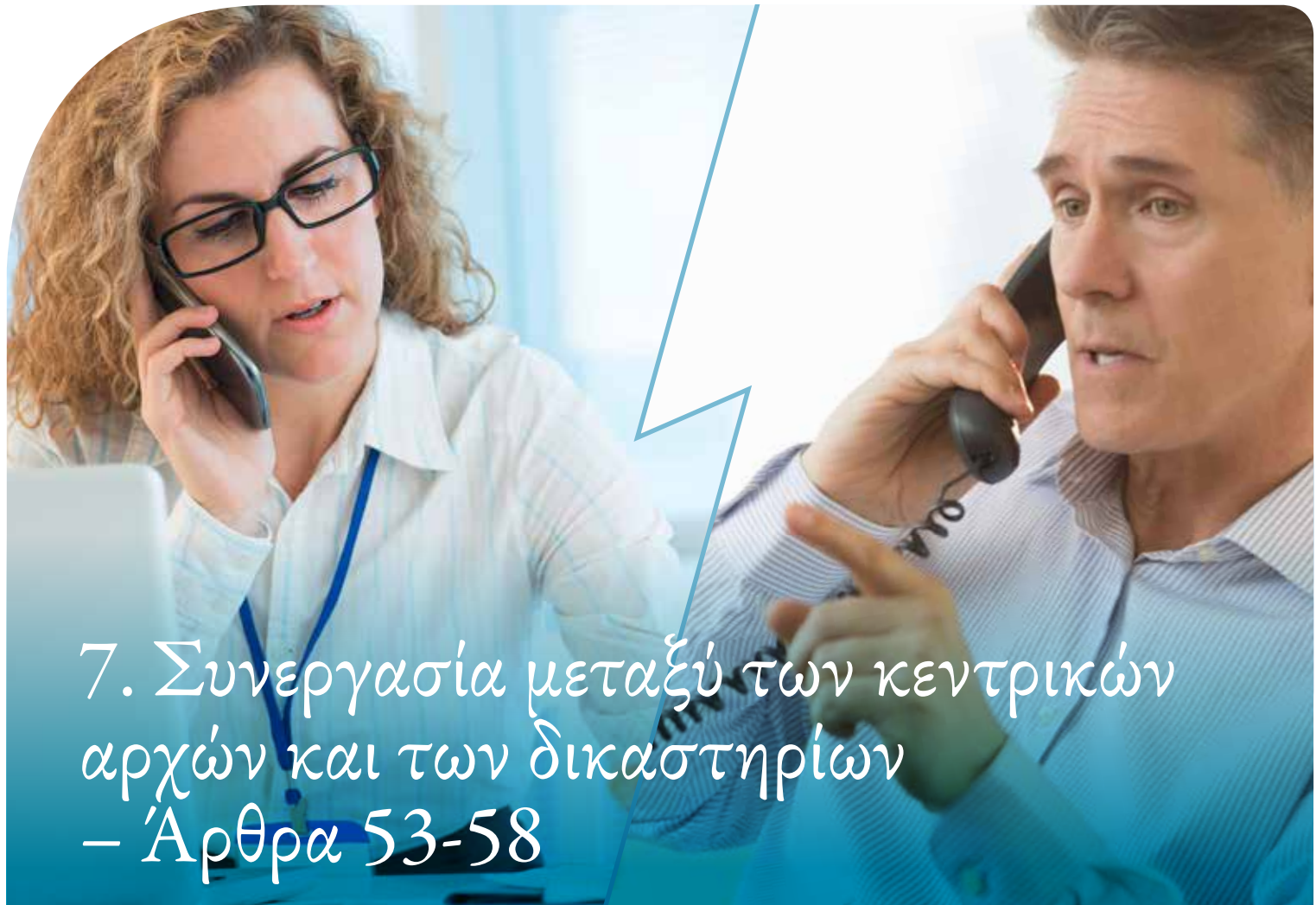
Η Σύμβαση αυτή υποστηρίζεται από επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού η οποία διεξάγει τακτικές έρευνες και εκδίδει εκθέσεις σχετικά με την κατάσταση των δικαιωμάτων των παιδιών στον κόσμο. Ειδικότερα, εκδίδει γενικές παρατηρήσεις στις οποίες παρέχει απόψεις σχετικά με την κατάσταση των παιδιών και διατυπώνει συστάσεις. Στην πιο πρόσφατη γενική παρατήρηση⁽⁹⁹⁾ η επιτροπή υποστήριξε ότι το ζήτημα των δικαιωμάτων των παιδιών θα πρέπει να ενσωματωθεί πλήρως σε όλες τις πτυχές των διαδικασιών που επηρεάζουν τα παιδιά, και ως ζήτημα αρχής και ως διαδικασία. Στο ίδιο έγγραφο, αναφέρονται τα ακόλουθα:⁽¹⁰⁰⁾

«Η επιτροπή ενθαρρύνει την κύρωση και εφαρμογή των συμβάσεων της Διάσκεψης της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο⁽¹⁰¹⁾, η οποία διευκολύνει την εφαρμογή του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού και παρέχει εγγυήσεις για την εφαρμογή του σε περίπτωση που οι γονείς ζουν σε διαφορετικές χώρες.»

(99) GC 14 εκδόθηκε στις 29 Μαΐου 2013· βλ. http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_GC_14_ENG.pdf

(100) Στην παράγραφο 68.

(101) Σε αυτές περιλαμβάνονται η Σύμβαση αριθ. 28 για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών του 1980· η Σύμβαση αριθ. 33 για την προστασία των παιδιών και τη συνεργασία όσον αφορά τις διεθνείς υιοθεσίες του 1993· η Σύμβαση αριθ. 23 για την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων για υποχρεώσεις διατροφής του 1973· η Σύμβαση αριθ. 24 σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις υποχρεώσεις διατροφής, του 1973.

7. Συνεργασία μεταξύ των κεντρικών
αρχών και των δικαστηρίων
– Άρθρα 53-58

Οι κεντρικές αρχές διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην εφαρμογή του κανονισμού όσον αφορά τα θέματα γονικής μέριμνας. Τα κράτη μέλη πρέπει να διορίζουν τουλάχιστον μία κεντρική αρχή. Η ιδανική κατάσταση είναι οι διορισθείσες αρχές να συμπίπτουν με τις εντεταλμένες αρχές βάσει της σύμβασης της Χάγης του 1980. Αυτό θα δημιουργούσε συνέργειες και θα επέτρεπε στις αρχές να αξιοποιήσουν την εμπειρία που έχουν αποκτήσει οι αρχές από τη διαχείριση άλλων υποθέσεων βάσει της Σύμβασης.

7.1. Το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Άρθρο 54

Ο κανονισμός προβλέπει την αποτελεσματική ενσωμάτωση των κεντρικών αρχών στο ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁽¹⁰²⁾ («Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο») και ότι θα συνέχονται τακτικά στο πλαίσιο αυτού του δικτύου για να εξετάζουν τα θέματα της εφαρμογής του κανονισμού.

7.2. Καθήκοντα των κεντρικών αρχών – Άρθρο 55

Τα ειδικά καθήκοντα των κεντρικών αρχών αναφέρονται στο άρθρο 55. Οι κεντρικές αρχές δεν οφείλουν να εκτελούν αυτά τα καθήκοντα οι ίδιες αλλά μπορούν να τα αναθέτουν σε άλλες υπηρεσίες.

Εάν το ζητήσει ένας δικαιούχος γονικής μέριμνας, οι κεντρικές αρχές πρέπει να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για τη συγκέντρωση και ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση του παιδιού, με διαδικασίες που είναι σε εξέλιξη ή με αποφάσεις που έχουν ληφθεί σε σχέση με το παιδί. Παρέχουν επίσης πληροφορίες και βοήθεια στους δικαιούχους γονικής μέριμνας που επιδιώκουν την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων στην επικράτειά τους, ιδιαίτερα όσον αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας και την επιστροφή του παιδιού.

(102) https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-en.do

Στα καθήκοντά τους περιλαμβάνεται η διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ δικαστηρίων, η οποία είναι απαραίτητη ιδιαίτερα στην περίπτωση παραπομπής μιας υπόθεσης από ένα δικαστήριο σε άλλο (βλ. σημείο 3.3 και κεφάλαιο 4). Σε αυτές τις υποθέσεις, οι κεντρικές αρχές πρέπει να λειτουργούν ως σύνδεσμος μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και των κεντρικών αρχών άλλων κρατών μελών.

7.3. Διευκόλυνση της σύναψης συμφωνιών – Άρθρο 55 στοιχείο ε)

Ένα άλλο καθήκον των κεντρικών αρχών, σύμφωνα με το άρθρο 55 στοιχείο ε), είναι να διευκολύνουν τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ δικαιούχων γονικής μέριμνας προσφεύγοντας σε μεσολάβηση ή σε άλλα μέσα και να διευκολύνουν επίσης προς τον σκοπό αυτό τη διασυνοριακή επικοινωνία. Έχει αποδειχθεί ότι η διαμεσολάβηση μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο σε υποθέσεις απαγωγής τέκνου για να εξασφαλιστεί ότι το παιδί μπορεί να συνεχίσει να βλέπει τον μη απαγωγέα γονέα μετά την απαγωγή και τον απαγωγέα γονέα μετά την επιστροφή του στο κράτος μέλος προέλευσης. Εντούτοις, είναι σημαντικό η διαδικασία μεσολάβησης να μη χρησιμοποιείται για να καθυστερεί αδικαιολόγητα την επιστροφή του παιδιού.

7.4. Τοποθέτηση του παιδιού σε άλλο κράτος μέλος – Άρθρο 56

Μια σημαντική διάταξη του κανονισμού αφορά την τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ίδρυμα σε άλλο κράτος μέλος. Μια τέτοια απόφαση, που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού⁽¹⁰³⁾, υπόκειται σε ειδικές διατάξεις όσον αφορά τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων και των κεντρικών και άλλων αρχών των κρατών μελών που ορίζονται στο άρθρο 56. Εν ολίγοις, πριν ένα δικαστήριο κράτους μέλους μπορέσει να διατάξει

(103) Βλ. άρθρο 1 παράγραφος 2 στοιχείο β): βλ. επίσης υπόθεση C-435/06 C, Συλλογή 2007, σ. I-10141, στην οποία το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η απόφαση για την τοποθέτηση παιδιού σε ανάδοχο ίδρυμα είναι "αστική" υπόθεση για τους σκοπούς του άρθρου 1 του κανονισμού, ακόμη κι αν η διαδικασία για την υλοποίησή του είναι ζήτημα δημοσίου δικαίου.

την τοποθέτηση παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια ή ίδρυμα σε άλλο κράτος μέλος, πρέπει να συμβουλευτεί την κεντρική αρχή ή άλλη αρμόδια αρχή όσον αφορά την παρέμβαση από δημόσια αρχή στο δεύτερο κράτος μέλος σχετικά με περιπτώσεις που αφορούν την τοποθέτηση παιδιών σε εκείνο το κράτος. Σε διασυννοριακές περιπτώσεις κατά τις οποίες μία δημόσια αρχή θα είχε αρμοδιότητα για εσωτερικές υποθέσεις αυτού του είδους στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους, το δικαστήριο του αιτούντος κράτους μπορεί να διατάξει την τοποθέτηση μόνο εφόσον συμφωνεί η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα. Σε περίπτωση τοποθέτησης παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια, εάν δεν απαιτείται η παρέμβαση δημόσιας αρχής στο κράτος στο οποίο απευθύνεται το αίτημα για μια τέτοια τοποθέτηση, το δικαστήριο που σχεδιάζει την τοποθέτηση πρέπει απλά να ενημερώσει μόνο την κεντρική ή άλλη αρμόδια αρχή του κράτους στο οποίο απευθύνεται η αίτηση.

Παράδειγμα:

Τα πραγματικά περιστατικά:

Οι αρχές του κράτους μέλους Α επιθυμούσαν να τοποθετήσουν μία έφηβο σε ειδικό κλειστό ίδρυμα εκτός της χώρας προέλευσης, διότι είχε ανάγκη από ειδικά μέτρα προστασίας λόγω της συμπεριφοράς της και της συνεχούς διαφυγής από τα ανάδοχα ιδρύματα στο κράτος αυτό. Δεν υπήρχαν τέτοια ειδικά ιδρύματα στο εν λόγω κράτος μέλος και οι αρχές έκριναν ότι η καλύτερη λύση ήταν να τοποθετηθεί σε ίδρυμα στο κράτος μέλος Β όπου ζούσε η μητέρα της. Μετά από επικοινωνία μεταξύ κεντρικών αρχών, το δικαστήριο της χώρας Α ενημερώθηκε ότι το ίδρυμα της χώρας Β διέθετε θέση για το κορίτσι και αποδέχθηκε την τοποθέτηση· έτσι το δικαστήριο εξέδωσε διάταξη για την τοποθέτηση. Τα δικαστήρια της χώρας Β εξέδωσαν επίσης διάταξη προσωρινού μέτρου βάσει του άρθρου 20. Το κορίτσι οδηγήθηκε στη χώρα Β και τοποθετήθηκε στο ίδρυμα.

Η απόφαση του ΔΕΕ:

Υποβλήθηκαν στο ΔΕΕ ορισμένα ερωτήματα σχετικά με τις διαδικασίες βάσει του άρθρου 56 στην υπόθεση⁽¹⁰⁴⁾ και δόθηκε στο ΔΕΕ η δυνατότητα να διευκρινίσει ορισμένα ζητήματα, και πρώτον το κατά πόσον η εν λόγω απόφαση ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού· η απάντηση στο ερώτημα αυτό ήταν καταφατική με βάση τη νομολογία του ΔΕΕ στην υπόθεση C⁽¹⁰⁵⁾.

Ακολούθως, εξέτασε το ζήτημα ποια ήταν η αρμόδια αρχή στη χώρα Β να εγκρίνει την τοποθέτηση· η απάντηση στο ερώτημα αυτό ήταν ότι

(104) Βλ. απόφαση της 26ης Απριλίου 2012 στην υπόθεση C-92/12 PPU *Health Service Executive κατά S.C. και A.C.*, Συλλογή 2012, σ. I-0000.

(105) Αναφέρεται στις υποσημειώσεις 20 και 103 ανωτέρω.

η έγκριση που αναφέρεται στο άρθρο 56 παράγραφος 2 του κανονισμού πρέπει να δοθεί από αρμόδια αρχή που διέπεται από το δημόσιο δίκαιο, πριν από την έκδοση της απόφασης για την τοποθέτηση του παιδιού. Δεν αρκεί έγκριση από το ίδρυμα στο οποίο πρόκειται να τοποθετηθεί το παιδί. Όταν ένα δικαστήριο κράτους μέλους, το οποίο λαμβάνει την απόφαση για την τοποθέτηση δεν είναι βέβαιο αν είναι έγκυρη η έγκριση που δίνεται στο κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται η αίτηση, διότι ήταν αδύνατο να προσδιορίσει με βεβαιότητα την αρμόδια αρχή στο κράτος αυτό, μια παρατυπία μπορεί να διορθωθεί, ώστε να διασφαλιστεί ότι η απαίτηση της έγκρισης που επιβάλλει το άρθρο 56 του κανονισμού έχει τηρηθεί πλήρως.

Το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα αφορούσαν την ισχύ και εκτέλεση της διάταξης για την τοποθέτηση και έθεταν το ζήτημα κατά πόσο, για να είναι δυνατή η υλοποίηση της τοποθέτησης, έπρεπε προηγουμένως να υπάρξει κήρυξη εκτελεστότητας από τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο επρόκειτο να πραγματοποιηθεί η τοποθέτηση. Η απάντηση στα ερωτήματα αυτά ήταν ότι η διάταξη πρέπει να υπόκειται στη διαδικασία κήρυξης εκτελεστότητας και δεν θα είχε κανένα αποτέλεσμα, με άλλα λόγια δεν θα μπορούσε να εκτελεστεί επίσημα, πριν από την κήρυξη της εκτελεστότητας. Το ΔΕΕ πρόσθεσε ότι η διαδικασία αυτή έπρεπε να διευκολυνστεί με ιδιαίτερη ταχύτητα και, εάν ασκούσαν προσφυγή, αυτή δεν θα έπρεπε να έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή της εκτέλεσης της διάταξης.

Το πέμπτο και το έκτο ερώτημα ήταν αν θα ήταν δυνατό, μετά τη χορήγηση έγκρισης για μια απόφαση τοποθέτησης για ορισμένο χρονικό διάστημα, όπως συνέβη στη συγκεκριμένη περίπτωση, να εκδοθεί και δεύτερη απόφαση για την παράταση της διάρκειας της τοποθέτησης χωρίς την ανάγκη και νέας έγκρισης. Σε αυτό το ερώτημα το Δικαστήριο απάντησε με αρκετά σαφείς όρους ότι η έγκριση για μια τοποθέτηση που παρέχεται για ορισμένο χρονικό διάστημα δεν ισχύει για αποφάσεις που αποσκοπούν στην παράταση της διάρκειας της τοποθέτησης. Σε τέτοιες

περιστάσεις, πρέπει να υποβάλλεται αίτηση για νέα έγκριση. Απόφαση περί τοποθετήσεως η οποία εκδίδεται σε κράτος μέλος, που κηρύσσεται εκτελεστή σε άλλο κράτος μέλος, μπορεί να εκτελεστεί στο κράτος μέλος αυτό μόνο για το χρονικό διάστημα που ορίζεται στην απόφαση περί τοποθετήσεως.

7.5. Διάθεση πόρων στις κεντρικές αρχές

Οι κεντρικές αρχές πρέπει να διαθέτουν επαρκείς οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους, ώστε να είναι σε θέση να εκπληρώσουν τα καθήκοντά τους, και το προσωπικό τους πρέπει να λαμβάνει την κατάλληλη κατάρτιση όσον αφορά τη λειτουργία του κανονισμού καθώς και, κατά προτίμηση, στο πλαίσιο και τη λειτουργία της σύμβασης της Χάγης του 1980 και άλλων σχετικών πράξεων οικογενειακού δικαίου. Η γλωσσική κατάρτιση είναι επίσης πολύ χρήσιμη, όπως είναι και η από κοινού κατάρτιση με τους δικαστές, δικηγόρους και άλλους εμπλεκόμενους με τη λειτουργία του κανονισμού και της Σύμβασης. Η χρήση σύγχρονων τεχνολογιών έχει ιδιαίτερα θετικό αποτέλεσμα για την επιτάχυνση της διαχείρισης των υποθέσεων και θα πρέπει να ενθαρρύνεται, όποτε αυτό είναι δυνατόν.

7.6. Η συνεργασία των δικαστηρίων

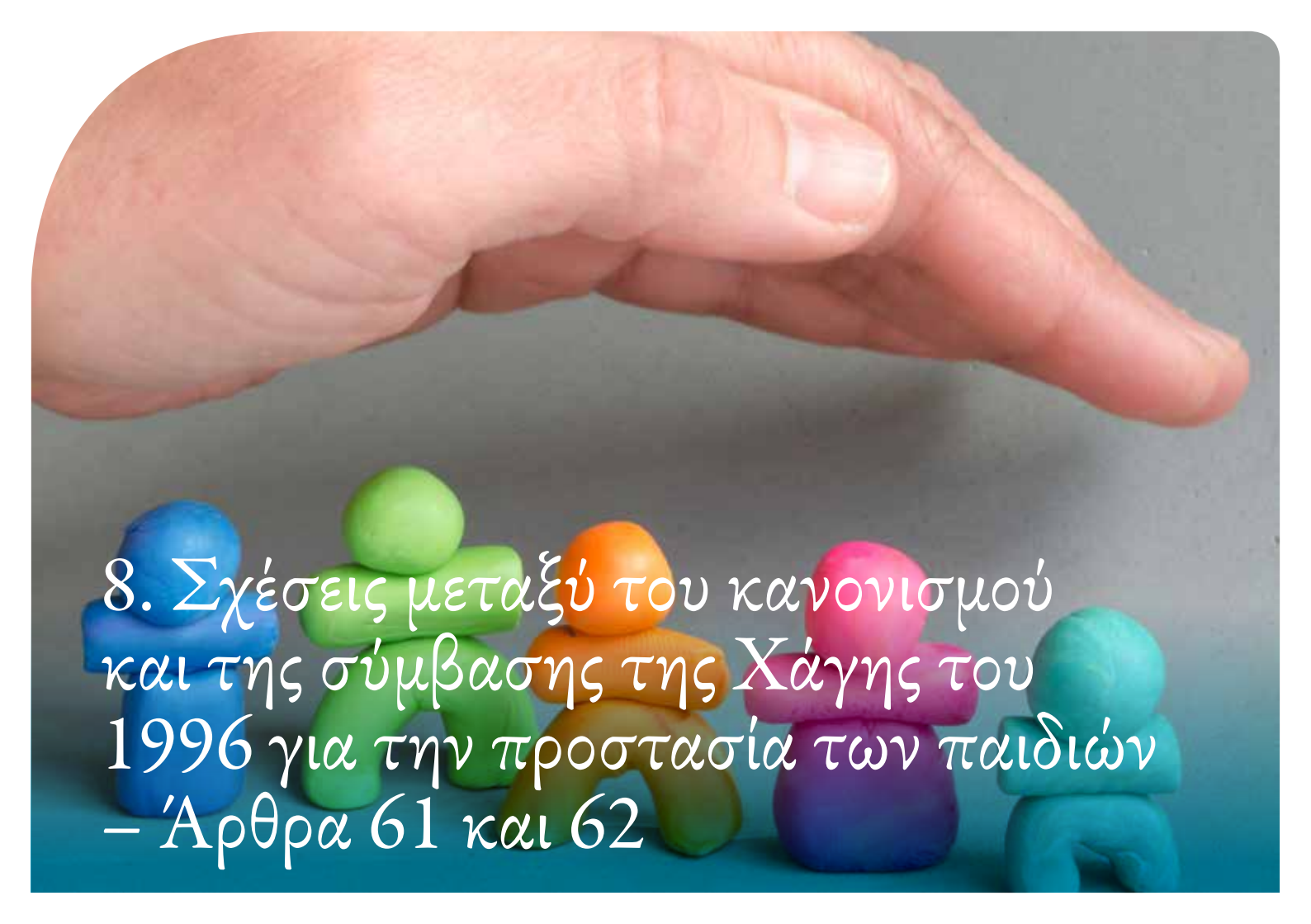
Εκτός από την απαίτηση για συνεργασία μεταξύ των κεντρικών αρχών, ο κανονισμός αξιώνει από τα δικαστήρια διαφόρων κρατών μελών να συνεργάζονται για διάφορους σκοπούς. Ορισμένες διατάξεις επιβάλλουν ειδικές υποχρεώσεις στους δικαστές διαφορετικών κρατών μελών να επικοινωνούν και να ανταλλάσσουν πληροφορίες στο πλαίσιο παραπομπής μιας υπόθεσης (βλ. σημείο 3.3) και στο πλαίσιο απαγωγής παιδιού (βλ. κεφάλαιο 4).

7.7. Δικαστές-σύνδεσμοι

Για να ενθαρρυνθεί και να διευκολυνθεί αυτή η συνεργασία, πρέπει να ενθαρρύνονται οι συζητήσεις μεταξύ δικαστών, τόσο στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου όσο και μέσω πρωτοβουλιών που διοργανώνονται από τα κράτη μέλη. Η εμπειρία του άτυπου δικτύου των δικαστών του διεθνούς δικτύου της Χάγης που οργανώθηκε από τη Διάσκεψη της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο στο πλαίσιο της σύμβασης της Χάγης του 1980 έχει αποδειχθεί χρήσιμη στο πλαίσιο αυτό⁽¹⁰⁶⁾.

Πολλά κράτη μέλη θεωρούν ότι αξίζει τον κόπο να συμμετάσχουν στη δημιουργία δικαστικών δικτύων διορίζοντας δικαστές-συνδέσμους ή δικαστές ειδικευμένους στο οικογενειακό δίκαιο, για να διευκολύνουν τη λειτουργία του κανονισμού. Διακανονισμοί αυτού του είδους, βάσει του δικτύου της Χάγης, υπάρχουν επίσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου και θα μπορούσαν να βελτιώσουν και να καταστήσουν αποτελεσματικότερο τον σύνδεσμο μεταξύ δικαστών και κεντρικών αρχών, καθώς επίσης και μεταξύ δικαστών, και κατ' αυτόν τον τρόπο να συμβάλουν στην ταχύτερη επίλυση υποθέσεων γονικής μέριμνας σύμφωνα με τον κανονισμό.

(106) Βλ., συναφώς, τα σημεία 3.3.4.2 και 4.1.5 ανωτέρω.

A close-up photograph of a human hand, palm down, hovering just above a row of five small, colorful clay figures. The figures are made of a soft, malleable material like clay or putty and are shaped like stylized human figures. From left to right, they are blue, green, orange, pink, and teal. The background is a plain, light-colored surface.

8. Σχέσεις μεταξύ του κανονισμού
και της σύμβασης της Χάγης του
1996 για την προστασία των παιδιών
– Άρθρα 61 και 62

8.1. Το πεδίο εφαρμογής των δύο μέσων

Το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού έχει πολύ μεγάλη ομοιότητα με εκείνο της σύμβασης της Χάγης της 19ης Οκτωβρίου 1996 για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, εκτέλεση και συνεργασία όσον αφορά τη γονική μέριμνα και μέτρα για την προστασία των παιδιών («Σύμβαση»)⁽¹⁰⁷⁾. Και τα δύο νομικά μέσα περιλαμβάνουν κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας, αναγνώρισης και εκτέλεσης των αποφάσεων γονικής μέριμνας. Η σημαντικότερη διαφορά είναι ότι η σύμβαση της Χάγης του 1996 περιλαμβάνει επίσης κανόνες σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο.

8.2. Επικύρωση από τα κράτη μέλη της ΕΕ

Κατά τον χρόνο σύνταξης του οδηγού [Ιούνιος 2014], όλα τα κράτη μέλη εκτός από δύο έχουν επικυρώσει ή διαπιστεύσει τη Σύμβαση· οι δύο εξαιρέσεις είναι το Βέλγιο και η Ιταλία που έχουν, ωστόσο, υπογράψει και οι δύο, αλλά δεν έχουν επικυρώσει ακόμη τη Σύμβαση. Η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ για το κάθε κράτος μέλος που την έχει επικυρώσει. Η σχέση μεταξύ των δύο νομικών μέσων διευκρινίζεται στα άρθρα 61 και 62 του κανονισμού.

(107) Για τη σύμβαση της Χάγης του 1996 μπορεί να γίνεται αναφορά στην επεξηγηματική έκθεση της Σύμβασης από τον καθηγητή Paul Lagarde, στον διαδικτυακό τόπο http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=2943

8.3. Ποιες υποθέσεις καλύπτονται από τον κανονισμό και ποιες καλύπτονται από τη Σύμβαση του 1996; – Άρθρα 61 και 62

Για να προσδιοριστεί το κατά πόσον εφαρμόζεται ο κανονισμός ή η Σύμβαση σε μια συγκεκριμένη υπόθεση, πρέπει να εξεταστούν τα ακόλουθα ζητήματα:

8.3.1. Αφορά αυτή η υπόθεση ζήτημα που καλύπτεται από τον κανονισμό;

Ο κανονισμός υπερισχύει της Σύμβασης στις σχέσεις μεταξύ κρατών μελών σε θέματα που καλύπτονται από τον κανονισμό. Κατά συνέπεια, ο κανονισμός υπερισχύει σε θέματα διεθνούς δικαιοδοσίας, αναγνώρισης και εκτέλεσης. Από την άλλη πλευρά, η Σύμβαση εφαρμόζεται στις σχέσεις μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο, εφόσον αυτό το ζήτημα δεν καλύπτεται από τον κανονισμό.

8.3.2. Έχει το συγκεκριμένο παιδί συνήθη διαμονή στην επικράτεια κράτους μέλους;

Εάν η απάντηση και στα δύο ερωτήματα στα σημεία 8.3.1 και 8.3.2 είναι καταφατική, ο κανονισμός υπερισχύει της Σύμβασης.

8.3.3. Αφορά η υπόθεση την αναγνώριση ή/και εκτέλεση απόφασης που έχει εκδοθεί από δικαστήριο άλλου κράτους μέλους;

Η ερώτηση αυτή πρέπει να εξεταστεί στη βάση του ότι οι κανόνες περί αναγνώρισης και εκτέλεσης του κανονισμού εφαρμόζονται σε όλες τις αποφάσεις που εκδίδονται από το αρμόδιο δικαστήριο κράτους μέλους. Δεν ενδιαφέρει το κατά πόσον το συγκεκριμένο παιδί κατοικεί στην επικράτεια ενός συγκεκριμένου κράτους μέλους

ή όχι, εφόσον τα δικαστήρια αυτού του κράτους έχουν αρμοδιότητα να λάβουν τη συγκεκριμένη απόφαση. Ως εκ τούτου, οι κανόνες περί αναγνώρισης και εκτέλεσης του κανονισμού εφαρμόζονται σε αποφάσεις που εκδίδονται από τα δικαστήρια κράτους μέλους, ακόμα και αν το συγκεκριμένο παιδί κατοικεί σε τρίτο κράτος το οποίο είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης. Ο στόχος είναι να εξασφαλιστεί η δημιουργία ενός κοινού δικαστικού χώρου ο οποίος επιβάλλει ότι όλες οι αποφάσεις που εκδίδονται από αρμόδια δικαστήρια στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζονται και εκτελούνται σύμφωνα με ένα κοινό σύνολο κανόνων.

8.3.4. Δυνατότητα περιορισμένης παρέκτασης – Άρθρο 12

Όπως περιγράφεται στο σημείο 3.2.6, το άρθρο 12 του κανονισμού θεσπίζει μια δυνατότητα περιορισμένης παρέκτασης αρμοδιότητας, ώστε να μπορεί ένα εκ των μερών να επιλέξει να προσφύγει σε δικαστήριο κράτους μέλους στο οποίο το παιδί δεν έχει συνήθη διαμονή, αλλά με το οποίο έχει παρά ταύτα στενό σύνδεσμο.

Αυτή η δυνατότητα δεν περιορίζεται σε καταστάσεις κατά τις οποίες το παιδί έχει συνήθη διαμονή στο έδαφος ενός κράτους μέλους, αλλά εφαρμόζεται επίσης όταν η συνήθης διαμονή του παιδιού ευρίσκεται σε τρίτο κράτος το οποίο δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης της Χάγης του 1996. Σε αυτή την περίπτωση, η δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 12 πρέπει να θεωρείται ότι είναι προς το συμφέρον του παιδιού, ιδίως, αλλά όχι μόνον, όταν η διεξαγωγή διαδικασίας στο εν λόγω τρίτο κράτος θεωρείται αδύνατη⁽¹⁰⁸⁾. Αντιθέτως, εάν το παιδί έχει συνήθη διαμονή στην επικράτεια τρίτου κράτους το οποίο είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης, εφαρμόζονται οι κανόνες της Σύμβασης.

(108) Βλ. άρθρο 12 παράγραφος 4 του κανονισμού.

Κατάλογος πινάκων και διαγραμμάτων στον παρόντα οδηγό

Πίνακας/Διάγραμμα ροήςσημείο στο κείμενο

Δικαιοδοσία σε γαμικές υποθέσεις 2.3.2

Ανάλυση από αρμόδιο για θέματα γονικής μέριμνας δικαστήριο... 3.2.2

Διατήρηση της αρμοδιότητας της προγενέστερης συνήθους διαμονής του παιδιού..... 3.2.4.2.8

Παραπομπή σε δικαστήριο καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση 3.3.4.4

Οι βασικές αρχές των νέων κανόνων για την απαγωγή παιδιών... 4.1.4

Περιορισμένες καταστάσεις κατά τις οποίες αποκτούν δικαιοδοσία τα δικαστήρια στο κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται η αίτηση. 4.2.1.2

Διεθνής δικαιοδοσία σε υποθέσεις απαγωγής παιδιών - αποτέλεσμα του άρθρου 10 4.2.2

Η επιστροφή του παιδιού – Σύγκριση των κανόνων της σύμβασης της Χάγης του 1980 και του κανονισμού 4.3.6

Επιστροφή του παιδιού μετά από απαγωγή - ορισμένες πρακτικές πτυχές 4.4.6

Διάγραμμα διαδικασίας σε υποθέσεις απαγωγής παιδιού μετά από απόφαση περί μη επιστροφής 4.4.9

Κατάλογος υποθέσεων που αναφέρονται στον παρόντα οδηγό

Υποθέσεις του ΔΕΕσημείο στο κείμενο

Υπόθεση C-168/08, Hadadi κατά Hadadi, Συλλογή 2009, σ. I- 6871..... 2.3.4

Υπόθεση C-523/07, Συλλογή 2009, σ. I- 2805, 2.3.5, 3.1.1.3, 3.1.3.2 και 3.2.3.2

Υπόθεση C-68/07, Sundelind Lopez κατά Lopez Lizazo, Συλλογή 2007, σ. I-10403..... 2.3.6 και 2.3.8

Υπόθεση C-260/97, Unibank A/S κατά Flemming G. Christensen, Συλλογή 1999, σ. I-3715 2.5.5

Υπόθεση C-435/06, C, Συλλογή 2007, σ. I- 10141..... 3.1.1.3 και 7.4

Υπόθεση C-256/09, Bianca Purucker κατά Guillermo Valles Perez, Συλλογή 2010, σ. I- 7353, («Purucker I»), 3.1.3.4, 3.2.2, 3.4.2, 3.5.1 και 5.1.1

Υπόθεση C-497/10 PPU, B. Mercredi κατά R. Chaffe, Συλλογή 2010, σ. I- 14309..... 3.2.3.2

Προσφυγή στην υπόθεση C – 656/13 (2014/C 85/19), L κατά M E και K

Προσφυγή στην υπόθεση C- 436/13, E κατά B

Υπόθεση C-296/10, Bianca Purucker κατά Guillermo Valles Perez, Συλλογή 2010, σ. I- 11163, («Purucker II») 3.4.2

Υπόθεση C-195/08 PPU, Inga Rinau, Συλλογή 2008, σ. Ι- 5271.	3.5.1, 4.4.1, 4.4.6.4, 4.4.6.5, 4.4.6.6 και 5.1.3	Προσφυγή αριθ. 20255/12, Prizzia κατά Ουγγαρίας	5.3.1
C-211/10 PPU, Povse κατά Alpagu, Συλλογή 2010, σ. Ι- 06673	4.1.4, 4.2.1.2, 4.4.6.5 και 5.2	Προσφυγή αριθ. 7198/04 Iosub Caras κατά Ρουμανίας	5.3.2
Υπόθεση C-400/10 PPU, McB κατά L. E., Συλλογή 2010, σ. Ι- 8965.	4.3.2.1 και 6.6	Προσφυγή αριθ. 19055/05 Deak κατά Ρουμανίας και Ηνωμένου Βασιλείου	5.3.2
Υπόθεση C-403/09 PPU, Detiček κατά Sgueglia (Συλλογή 2009, σ. Ι- 12193	5.1.2	Προσφυγή αριθ. 29388/05 Maumosseu και Washington κατά Γαλλίας	5.3.4
Υπόθεση C-491/10 PPU Aguirre Zarraga κατά Pelz, Συλλογή 2010, σ. Ι-14247	5.1.3 και 6.6	Προσφυγή αριθ. 26755/10 Lipkowski κατά Γερμανίας.	5.3.4
Υπόθεση C-92/12 PPU Health Service Executive κατά S. C. και A.C., Συλλογή 2012, σ. Ι- 0000	7.4	Προσφυγή αριθ. 3890/11 D. Povse κατά Αυστρίας.	5.3.4
<i>Υποθέσεις ΕΔΑΔ</i>	<i>σημείο του κειμένου</i>	Προσφυγή αριθ. 25437/08 Raban κατά Ρουμανίας	5.3.4
Προσφυγή αριθ. 56673/00, Iglesias Gil κατά Ισπανίας	5.3.1	Προσφυγή αριθ. 41615/07 Neulinger και Shuruk κατά Ελβετίας	5.3.4 και 5.3.5
Προσφυγή αριθ. 31679/96, Ignaccolo-Zenide κατά Ρουμανίας ...	5.3.1	Προσφυγή αριθ. 14737/09 Šneerson και Kampanella κατά Ιταλίας	5.3.5
Προσφυγή αριθ. 48206/99, Maire κατά Πορτογαλίας	5.3.1	Προσφυγή αριθ. 4320/11 – Β κατά Βελγίου,	5.3.5
Προσφυγή αριθ. 8677/03, PP κατά Πολωνίας.	5.3.1	Προσφυγή αριθ. 27853/09 – Χ κατά Λετονίας.	5.3.5 και 5.3.6
Προσφυγή αριθ. 10131/11 Raw κατά Γαλλίας.	5.3.1 και 5.3.2		
Προσφυγή αριθ. 6457/09 Shaw κατά Ουγγαρίας	5.3.1		

Ηλεκτρονική έκδοση του οδηγού διατίθεται στον ακόλουθο διαδικτυακό τόπο

<http://e-justice.europa.eu>

***Η Άμεση Ευρώπη είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε
απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση***

Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Ορισμένες εταιρείες κινητής τηλεφωνίας δεν επιτρέπουν την πρόσβαση στους αριθμούς
00 800 ή μπορεί να χρεώνουν την κλήση.

Εξώφυλλο, σ.4, σ.68: © iStockphoto
Σ.8, σ.18, σ.48, σ.76, σ.82, σ.88: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39737-0
doi:10.2838/28615

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014
Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Printed in Belgium

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΛΕΥΚΑΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑΚΟ ΧΛΩΡΙΟ (ECF)

Επικοινωνία

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης
Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο
σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/justice/civil>

Υπηρεσία Εκδόσεων

Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο
σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις

